

CSAPAI JÁNOS

Bogár István katona- és hadifogolynaplói

Bogár Istvánra gondolva a pedagógus, a népművelő, a néprajzi gyűjtő, a néptánc, a Bogár-tanya, a Sárközi lakodalom jut legtöbbször eszünkbe. Most Bogár István mint a második világháború végén besorozott katona, majd hadifogoly jelenik meg az olvasónak. A különböző történelmi eseményekről szóló feldolgozásokból ismerjük a folyamatokat, azonban a valódi történelem az, amikor beleláthatunk abba, hogy az egyes emberek miként élték meg ezeket az eseményeket.

Már néhány hónapja sárpilisi tanító és házas ember volt, mikor megkapta a behívóját. Önéletírásában így emlékezett vissza erre a pillanatra: „1944. október 10. Számtanóra az iskolában. (...) Dolgozatot írtak. A nagy csendet kopogás zavarta meg. Megérkezett a postás, nem szól semmit, csak átnyújtotta ceruzájával együtt a vétíves katonai behívómat. Aláírtam, elkészöntem és a gyermekek felé fordultam. – Figyeljete ide! Vége a tanításnak! Pakoljatok össze! Megkaptam katonai behívómat, elmegyek tőletek!”¹

1. kép. Bogár István és Lovas Éva eljegyzési fotója, 1944

Október 20-ra kellett bevonulnia a pécsi IV. fogatolt vonatos hadosztály pótkeretéhez, mint karpaszományos.² Harmincnégyen kerültek egy szakaszba, ebből huszonöten tanítók, tanárok voltak. Az egyenruha kiosztásról megjegyzi: „Egy nagy halom kopott, rongyos, elhasznált ruhahalomban

¹ WMM NA 1100-2023.

² Tartalékos állományban potenciális tisztjelölt, érettségizett, egyévi szolgálatra kötelezett sorkatona a kiegyezéstől a Horthy-kor végéig. Sok kedvezmény illette meg. Újonc korától kimenőként tiszt mintájú egyenruhát hordott, amelynek gombozása barna volt, fegyvernemi színű karpaszománnyal. Szabad kimenővel rendelkezett, szolgálaton kívül megjelenhetett tiszt társaságban. „Alantas” munkára (pl. takarításra) még büntetésből sem lehetett kötelezni. Újonckiképzés után örvényezővé lépett elő, majd kb. hat hónapos katonakorában tizedessé, esetleg szakaszvezetővé. Ezután zászlós tanfolyamra vezényelték, amelynek elvégzésekor hadapród őrmester (esetleg szakaszvezető), majd rövidesen zászlós lett. Tartalékosként nagygyakorlatokra behíva századosig léphetett elő. Sokan innen kerültek hivatásos állományba. Aki nem került zászlós tanfolyamra, az őrmesterré lépett elő. Megkülönböztetésül ezek karpaszománya nem lett sárga, hanem fegyvernemi színű maradt; további előlépésre nem volt lehetőségük. RAVASZ 1997.

2. kép. A sárpilisi iskola udvarán 1944 őszén

keresgette mindenki a nekivalót. Aki érte, mar-
ta. Estig próbálgattuk. Magamra szedtem egy
fenekén jó nagy foltos nadrágot, egy magasnyakú
elsővilágháborús zubbonyt és egy egérrágott kö-
penyt. Csizmát alig találtam. Végül is megkellett
elégednem felemás csizmákkal. Az egyik puha, a
másik keményszárú lett. A felszerelés után fáj-
dalmas volt végig nézni a szakaszon, már ak-
kor úgy néztünk ki, mint egy szétvert hadsereg.”
Pécsi kiképzésük során lóápolást, lovaglást, fo-
gatólást tanítottak nekik, csekély elméleti kép-
zéssel, mely főleg történelemre korlátozódott.
„Megismerkedtünk lovainkkal is. Egy évfolyam-
béli, 4 éves, belovagolt csikókat kaptunk. Vala-
mennyi neve E betűvel kezdődött. Az én lovam
Edda névre hallgatott. Lovainkat magunknak
kellett gondozni, etetni, pucolni. Az istállóügye-
letet is magunk láttuk el. Nekem nem volt furcsa,
otthon mindig volt lovunk, de nagyon sokan csak
ott találkoztak először közelről lovakkal. (...) Mindjárt a második nap lóra ültettek, megkez-
dtük a lovassági kiképzést. Az első héten nagyon
sokat szenvedtünk. Keléseket tört a nyereg. Par-
don nem volt, lovagolni kellett.”³

November 27-én este indult el munkásszáza-
duk Pécsről, amikor az oroszok már szinte Pécs határában voltak. Szigetvár, Kaposvár, Keszthely,
Zalaszentő, Gógánfa, Pápa, Ostfayasszonyfa, Csorna útvonalon érték el 1945 január 9-én Hegyes-
halmot. Onnan január 15-én vonattal szállították tovább őket a több napos veszteglést követően.
Inzersdorf, Amstetten, Linz, Regensburg, Nürnberg útvonalon érkeztek meg kijelölt táborhelyükre,
Auerbach mellé, az ún. Westlagerba⁴ január 29-én. Február 6-án a jutasi karpaszományosokhoz⁵
sorolták át századukat.

Megkezdődött a tantermi és terepi kiképzésük. Márciustól a német hadsereg is gyakorlatoztatta
éleslövészetből őket. Februártól folyamatosan bombariádok zavarják a tábor életét éjjel és nappal
is. Április 14-én elhagyták a Westlagert, Passendorfon, Marburgon át Niedermurachba vonultak. A
fokozott szövetséges légitvekenység miatt csak éjjelente voltak úton. Április 22-én értek Nieder-
murachba, másnap amerikai fogságba estek. Fogsága alatt több hadifogolytábort is megjárt. Április
25-én Chamba meneteltek, ahonnan a híresztelések szerint Dél-Franciaországba szállították volna
őket. De végül maradtak német területen, Langenzennbe kerültek. Innen néhány hét után vissza
szállították őket Auerbachba, a Westlagerbe. Itt július 24-ig tartózkodtak. Augusztustól a neuau-
bingi táborba kerültek, itt október közepéig voltak, ahol autószerelő műhelybe osztották be őket.

³ WMM NA 1100-2023.

⁴ Az Auerbach és Grafenwöhr melletti területeknek már az elsővilágháborút követően is volt katonai jelentősége, azonban a békekö-
tést követően fel kellett hagyni a terület katonai fejlesztésével. Az 1930-as évek újrafegyverkezési politikájának következménye-
ként kezdik fejleszteni a területet. Ekkor épül ki Bernreuth kisváros mellett a 12000 fő befogadására alkalmas Westlager. A háború
végén Luftwaffe hadosztályok és magyar csapatok állomásoztak itt, ahol a magyar katonákat a német fegyverek használatára képe-
ztek át. A háború után amerikai hadifogolytáborként működött tovább. Westlager Bernreuth 2021.

⁵ A Horthy-korszakban a jutasi altiszt fogalomra vált. Veszprém Jutas városrészén épült ki az altisztképző, innen az elnevezés. 1924
októberében indult az első évfolyam, 1944-ig működött. Először Magyar Királyi Jutasi Honvéd Altisztképző és Nevelőintézet, ké-
sőbb Kinizsi Pál Csapataltisztképző Iskola volt a megnevezése. Jelmondatuk: „Erős akarat minden akadályt legyőz, erős akarat csak
erős hitből fakad.” HALMOS 2024.

Innen Zirndorfba⁶ vitték őket egy amerikai támaszpontra, ami a különböző katonai felszerelések elosztóközpontja is volt. Osztályokra voltak osztva a hangárok (cipő, ing, nadrág, sátor, szappan stb.). A hadifoglyok voltak a kiszolgáló személyzet. Bogár István fő tevékenysége sátorponyvák, karók pakolása, csomagolása volt. Ez volt az egyetlen hely, ahol rendes munkarendjük volt: 6.30: ébresztő, 7.30: reggeli, 8.00–12.00: munka, 12.00: ebéd, 12.00–14.00: déli pihenő, 14.00–17.00: munka, 17.30: vacsora, 18.00–22.00: szabadidő, 22.00: takarodó.

1946. január 19-től a fogság végéig, március 16-ig Ingolstadtban volt. Az ingolstadti tartózkodása alatt gyomorfájdalom miatt a kitelepült kecskeméti hadikórházba került. Megállapították, hogy semmi komoly betegség nincs. Március 5-től a kórház írnoka lett. Itt érte a hír, hogy a kórházi személyzettel együtt őt is hazaszállítják. Március 16-án vagoníroztak és március 23-án 511 nap távollét után érkezett haza. Önéletírásában úgy emlékezett vissza „*Úgy tűnt akkor, mintha 511 napig katonásdit játszottam volna.*”⁷

Az alább olvasható sorokat négy napló tartalmazza. Terjedelmi okok miatt jelenleg nem közlöm további két naplóját, melyek a *Munkásszázadunk élete dalban és prózában*, illetve *Katona időm alatti étlap* címet viselik.

Szükségesnek tartok egy rövid történeti összefoglalót a naplóbejegyzések közreadása előtt, mely segítségével el tudja helyezni az olvasó Bogár István történetét a tágabb történeti környezetben.

A háború vége felé járva, 1944 második felében számos magyar honvéd került ki osztrák és német területre.

A nyilas hatalomátvétel és Szálasi hatalomra kerülése után tárgyalások is kezdődtek a németekkel német vezényletű magyar Waffen-SS hadosztályok szervezésére, ugyanis Szálasi és köre a magyar honvédség vezetésében nemigen bízott.⁸

Az 1944. évi őszi hadműveletek következményeképpen Magyarország mind nagyobb része került szovjet megszállás alá. Megkezdődött a honvédség egyes parancsnokságainak, alakulatainak, pótkereteinek, intézeteinek és egyéb kötelékeinek áttelepítése először a Dunántúlra, majd osztrák és német területekre, mivel a kiürített területekről visszavonultatott hadra fogható személyi állomány számára a hadi helyzet alakulása következtében egyre kevesebb elhelyezési és kiképzési lehetőség adódott.

Történetírásunkban a második világháborús hadifogság témaköre zömmel az orosz táborok világára reflektál. Kevésszer vagy szinte egyáltalán nem esik szó a Nyugat-Európában létesült hadifogolytáborokról, amelyekben tízezzrel voltak magyarok is.

Egy 1950-es német felmérés szerint kb. 280 ezer magyar katona jutott a nyugati hatalmak hadseregeinek a fogságába. Legjobb sora a brit fogságba került katonáknak volt, ugyanis a britek mivel harcoló félként már nem találkoztak a magyar katonákkal, így önmagukat önként megadó személyi állomány kategóriába sorolták. Falvakba, városokba beszállásolva szabadon élhettek, akár kézi-fegyverüket is megtartva. Más volt a helyzet a francia hadifogságba került magyar katonákkal. Az Ausztria francia megszállási övezetében lévő magyar katonákat internáltként kezelték, viszont a Németországban francia fogságba esetteket jogellenesen hadifogolyként, egy kalap alá véve a németekkel, ami egyenlő volt a lehető legrosszabb bánásmóddal és ellátással. Az amerikaiak a magyar katonákat lefegyverezték, volt ellenségnek minősítették őket, a katonai parancsnokságok által kijelölt körletekben szállásolták el őket. Változás 1945 nyarán következett be, amikor hivatalos amerikai szervek kezdték meg vizsgálódásaikat háborús bűnösök után kutatva. Ettől kezdve hadifogolyként tekintettek a katonákra. A hadifoglyok hazaszállítása 1945 szeptemberében indult meg.⁹

⁶ Zirndorfban 1938-ban kezdődtek katonai építkezések. Egy jelentős, légierőnek szánt objektumegyüttes jött létre, mely amerikai kézre kerülve tovább működött katonai és elosztó központként. Az objektum 1995-ig töltött be katonai funkciót, ezt követően lakópark épült a helyén. https://de.wikipedia.org/wiki/Pinder_Barracks (elérés: 2024. 12. 10.)

⁷ WMM EA 1100-2023.

⁸ GOSZTONYI 1992, 221.

⁹ GOSZTONYI 1992, 277–282.

I. KÖTET

Ember küzdj és bízva bízzál!

Bogár István karp. honv.

Bajtárs!!

Ha az Isten úgy rendelné, hogy e könyvecskétől megkellene válnom, juttasd el az alábbi címre:

Bogár Istvánné (ref. tanító neje) Öcsény, Tolna megye, Magyarország

1944. november 26. Pécs

Egyes hírek szerint nagyon közeledett az orosz Pécshez. A hangulat általában nyomott volt. Meglepetésünkre déltől kezdve az egész legénység velünk együtt kimenőt kapott. Ez nem volt jó jel. Adermannékhoz mentem ebédre. Amint visszapillantok, olyan ebédet kaptam, aminek csak a századrészét kívánom most. Délután ellátogattam Laci bácsiékhoz, de sajnos csak Laci volt otthon s így bemutatkozásom nem sikerült. Visszamentem Adermannékhoz s nagyon megvacsoráztunk. Egyőnk sem gondolta, hogy egyenlőre utoljára vacsoráztunk Pécsen. Hazamentünk, lefeküdtünk, s alig pihentünk le, 12.10-kor felzavart minket a riadó. Azonnal felöltöztünk. Gondolatom mindig otthon járt, gondoltam ti is Kedves, élhetitek életetek egyik legnagyobb pillanatát. Egy hadapróderék küldtek el majdnem a Mecsek tetejére. Az éjszaka rendjét meg-meg zavarta egy-egy ágyúlövés. Mire visszaértem, a kaszárnyában már fölfordulás volt. A lovak nyergelve. Parancsot kaptunk, hogy csak a kenyérzsákba pakolhatunk, tehát a legszükségesebbet. – Elmegyünk. – Bepakoltam, ami nagyjából belefért. Lementem az istállóba s ott virrasztottunk reggelig.

Nov. 27.

Reggel kaptunk egy parancsot, hogy egy kis csomagot még mindenki csomagolhat. Felmentünk, s szemünk nem mertük kinyitni, azt hittük álmodunk. Még ilyet is meglehetett tenni. Mindegyőnk ládája fel volt törve. Majdnem mindent elloptak. Hiába volt minden jelentés, a nagy felfordulásban ezzel nem törődtek. Egésznap zuhogó esőben raktuk a csomagokat a kocsikra. Az ágyúk dörgése mindig jobban hallatszott. Mindig jött a jelentés milyen messze vannak. Délután kaptunk parancsot, mi nem megyünk Pécs vára védelmére. Kivonultatnak bennünket. Összeállítottak, puskát, gránátot, harminc lövedéket kaptunk. Mindnyájunk színe megváltozott. Gondoltam mindenre. Elbúcsúztam tőled Kedves, megköszöntem jószágodat és azt a boldogságot, amit adtál nekem még együtt lehettünk. Áldjon meg érte a jó Isten. Édesanyám tudtam, hogy neked fáj a legjobban ha nem hallasz rólam. Távolból megcsókoltam kezedet, minden jószágodért. Pityut és Zolikát neveld jó hazafinak. Szülém, ki öregségére ért meg ilyen világot mennyire szerettem áldja meg a jó Isten és titeket is jó anyám. – Ilyen gondolatok között várakoztunk, míg 5 órakor jött egy parancs, hogy mi is megyünk Gógánfára (Zala m). Fellélegeztünk. Kivezettük lovainkat és este 8 órakor zuhogó esőben elhagytuk Pécsen. Az oroszok már közvetlen közlől lövöldöztek. Lóháton mentem, mire Pécsen elhagytuk teljesen bőrigáztam. Teljesen rám tapadt a ruha s a szél fújni kezdett. Szent Lőrincen megpihentünk, mentünk tovább Szigetvárig. Szigetváron egy istállóban aludtam vizes ruhában. Még a csizmámat sem tudtam a sok víztől levetni. Extra ruhám Ádermann Jenőéknél (börgyárral szemben) civil ruhámat Molnár Gézáéknál (Rét utca 19/C) hagytam.

Nov. 28. Szigetvár–Kaposvár

Reggel indultunk tovább Kaposvárra útközben Boldogasszonyfán lovam beleugrott egy lőcsbe inét gyalog vezettem egészen Kaposvárig. Útközben visszaküldtek gyalog egy kocsit kinyomni, annyira feltört a lábam, hogy alig vánszorogtam be Kaposvárra egy oszlop kocsiján éjfél tájban. Egy nagyon kedves családnál kaptam szállást.

Nov. 29. Kaposvár

Azon a napon Kaposváron pihetünk. Bogár Pali bátyámmal találkoztam háromszor is. Este ők elindultak tovább, de nem tudta hová. Hírt nem tudok mondani.

Nov. 30. Kaposvár–Böhönye

Reggel indultunk tovább. A lovamat 25 kmeren keresztül gyalog vezettem. Böhönyén a Festetics uradalomban szállásoltunk el egy istállóban. Ott is aludtam. Innét való a kiskanalam.

Dec. 1. Böhönye–Balatonszentgyörgy

Délig Böhönyén maradtunk. Nagyon sok dohányt lehetett szerezni. Az éjszaka folyamán nagyon sok holmit elloptak elszöktek vele az oszlophoz tartozó emberek. Délután indultunk tovább. Útközben egy taxi mellett találkoztam Belényesi úrral. Csak pár szót tudtam vele váltani. Este értünk Marcalin át Balatonszentgyörgyig. Egy istállóban aludtam Illés örvezető úrral.

Dec. 2. Balatonszentgyörgy

Egésznap Balatonszentgyörgyön maradtunk. Házi asszonyom reggelire sült kolbásszal kínált meg. Haza gondoltam Kedves, reggelenként elfogyasztott finom reggelikre. Hova kerültünk egymástól?

Dec. 3. Balatonszentgyörgy–Keszthely–Zalaszentő

Reggel indultunk tovább Keszthelyen át, egészen Zalaszentőig jutottunk. Egy istállóban aludtam. Közelébe értünk végállomásunknak. Itt találkoztam Jaszmann Bandival, leventékkal szálltak meg ott.

Dec. 4. Zalaszentő–Gógánfa

Elértük végcélunkat Gógánfát Sümegen át. Dergecspusztán helyeztek el bennünket lovainkkal együtt. Egy kis szobába kerültünk 18-an. Nagyon jó helyünk volt.

Dec. 5.–Dec. 23-ig Gógánfa–Dergecspusztá

Tovább folyt kiképzésünk. Lassan-lassan meg is szeretttük helyünket. Sütöttünk, főztünk. Minden este lámpaoltás után gondolatom otthon járt. Néha előtört a keserűség, annak tudatában, hogy akiket nagyon nagyon szerettem idegen megszállás alá kerültek. De a jó Isten megvigasztalt, megnyugtatót mindig. – Nem lehet baj. Egy reggel az a hír járta, hogy Tolna Baranya Somogy szabad, lehet levelet írni. Azonnal írtam Kedveskémnek jó Anyámnak. De örömöm korai volt, a hír nem volt igaz. Közben felcsaptam lódoctornak minden beteg lovat nekem adtak gyógykezelés végett, mert sebesült lovamat gyönyörűen meggyógyítottam.

Útban Németország felé és Németországba.

Dec. 23. Gógánfa–Ukk

Éjfélkor egy hír jutott el hozzánk: Reggel csomagolunk és azonnal indulunk egy kiképző táborba. Mindegyőnköt meglepett a hír. Tudtuk: irány Németország. Reggelig beszélgettünk. Mindenkitől búcsút véve beindultunk a faluba Gógánfára. Kint a pusztán Vörös alhadnagy Úr sírva búcsúzott tőlünk, soha nem felejttem el. Megsimogatta arcomat egy könnycsepp csillant meg szemében. Kint az udvaron elénekeltük „Látjuk-e még viszont egymást”, integetve elindultunk a falu felé. Bent a faluba dohányt kaptunk az ünnepekre való tekintettel az útra csak szalonnát. Kertész HDG Úr zokogva búcsúzott tőlünk. Megköszönte segítségünket. Könnyes szemmel megszorította kezünket, a viszont látás reményében Isten hozzádot mondtuk egymásnak, s Lovrencsic őrmester vezetésével elindultunk az Ukk-i állomásra. Vonat nem indult volt idő átgondolni helyzetünket. Nagyon sokat gondoltam rád Kedves és rátok Anyám. Váróterem padján elaludtam.

Dec. 24. Ukk–Pápa

Reggelre felébredtünk. Ünnepe előtti nap. Elhatároztuk nem leszünk szomorúak. Elkezdünk víg kedvvel danolni. Közben megjött a vonat elindultunk Celldömölk felé egy nagyon hideg vagonba. Onnét délután ugyan csak nyitott vagonba elindultunk Pápára. Vagonba ért bennünket a Szenteste. Halotti csendben ültünk. Elénekeltek egy két éneket. A mi énekeink közül Krisztus Urunknak Áldott Születésén-t tanultuk meg és énekeltek el. Kapuvári Karcsi beszélt. Ígéretünket nem tudtuk megtartani. Mindnyájan sírtunk. Olasz D. és én egy-egy verset mondtunk el. Vajjon nektek Kedves milyen karácsony estetek volt? Imával ért véget kis ünnepélyünk. Imádkoztam értetek. Átmentünk a szomszéd vagonba a németekhez együtt dalolgattunk. Fájt a szívünk látva azt, hogy mit kaptam ők ajándékba mit mi. Együtt tartózkodásunkat egy részeg menet tiszt lövöldözése szakította meg, majdnem agyonlövöldözött bennünket. Visszamenekültünk vagonunkba, majd a pápai állomásra érve elindultunk szállást keresni. Nem kaptunk, Bencés papokhoz mentünk szállást kérni végül, onnét azzal a rájuk szégyenteljes mondással bocsájtottak el, hogy a magyar katona tetves. Lesújtva visszamentem az állomásra, és annak hideg folyosóján egy sarokban lefeküdtem fáradtságtól elszenderedtem szent karácsony éjjelén. Kedves Kedveském, a sors úgy hozta, hogy legelső együttlétünk alatt lévő neved napján nem lehettünk együtt. Kérem a jó Isten gazdag áldását áldjon meg az ég. Ajándékot a messze távolból adni nem tudok. Adjon a jó Isten adjon neked boldogságot ajándékol és tűrő jó szívet addig is még együtt tölthetjük ismét neved napjának ünnepét.

Dec. 25. Pápa

Reggel felébredve haza gondoltam. Vajjon lesz-e karácsonyotok Szuszikám? Mi elmentünk Csendes Bandi apósához ott leraktuk csomagjainkat. Kapusival (?) elindultunk templomba. Sajnos csak úrvacsoraszóra értünk oda. Olyan felemelő érzés volt bemenni két hónap szünet után Isten házába, mintha mennyországba mentem volna. – Gyönyörű szép templom. Teljesen tele volt. Úgy látszik rájöttek, hogy egyedüli ments várunk csak a jó Isten. Körülnéztem, kerestelek Kedves, hátha köztük vagy, de nem találtalak. Úr vacsoráztam, imádkoztam értetek. Gondoltam arra, talán te is templomban vagy, de ha a sors nem engedi, éreztem te is imádkoztál éppen akkor. Előveszed kis Bibliádat, elolvasol belőle egy két szakaszt gondolatban melletted ültem, együtt olvastuk – templomból kijövet ebédelni mentünk egy szállodába Réth Tibi hívott meg ebédre. Ebéd: húsleves, borjúsült körítéssel. Nagyon kevés volt. Eszembe jutott: Kedves mit készítettél volna Te első nagy ünnepünkön, egészen s egyben neved napján, ha otthon együtt lehettünk volna. Három órás riadó zavart meg bennünket. A szállodában találkoztam Petővel (aki a Hangyában volt), sokat beszélgettünk, de hírt mondani nem tudott. Milyen jó érzés legalább falubelivel találkozni. Karácsony ünnepén a jó Isten megsegített bennünket. Elindultunk csomagjainkért, ott egy utca drága asszonyának jóvoltából Tuba néni vezetésével karácsonyt adtak számunkra. Enni valót gyűjtöttek, finom ebédet főztek számunkra. Hiába volt minden, mikor a finom levest enni kezdtem, sírtam úgy, mint egy gyermek. De nem csak én hanem mindannyian. Utána hús, káposzta mákos-diós kalács, sütemények stb kerültek asztalra. Ilyenre nem számítottunk. Megköszönve jóságukat elindultunk hogy majd tovább megyünk, de vonat nem ment így visszamentünk elszállásoltunk. Tuba nénihez kerültem. Vacsora után Olaszi D-vel egy ágyba lefeküdünk. Istentől megáldott boldog ünnepeket kívánva Nektek aranyos kis Kedveském és drága jó Anyám, szülém Pityu és Zolika (Pityu és Zolikám a hírek szerint, hamar nem lennétek otthon kérem a jó Istent áldjon meg benneteket adjon lelket nektek, hogy soha ne felejtsetek hogy ti magyarok vagytok mindig csak itt szeretnek benneteket legjobban. Soha ne feledjétek el bennünket akik titeket szerettünk mindig visszavárunk. Gondoljatok mindig jó Édesanyátokra – ha szíve nem szakadt még meg – ki legjobban szeretett benneteket. Távolból mindig küldjétek csókot jóságos arcára. Gondoljatok szülikétekre, kinek öreg szíve sír utánatok. Ne felejtsetek el engem ha jó Isten segít egyszer viszont látjuk egymást. Elszoruló torokkal írva ezeket könnyecseppekkel búcsúzom tőletek. A jó Isten vezéreljen benneteket.) Képzeletben mindjányótokat megölelve megcsókolva elaludtam.

Dec. 26. Pápa–Lázi

Reggel felébredve elindultunk az állomásra, mivel biztatást nem kaptunk vonatra elmentünk egy útkeresztvezetőhöz, autót kapva elindultunk végállomásunk Bakonyszombathely felé. Gitzen pihenve – ott egy kis káposztás húst kapva – egészen Láziig mentünk. Ott egy tejszernaknál kaptunk Palkóval és Olaszival együtt egy padlásfeljáró szobát. Vacsoránk tejszínhabos kávé volt, mit a zsugori csarnokosné – ki nagyon gazdag volt – nagy könyörgésre készített csörgével. Rátok gondolva elaludtam.

Dec. 27. Lázi–Bakonyszombat–Hánta

Felébredve csomagjainkat kocsira rakva gyalog elindultunk Bakonyszombathely felé. Bakonybákon keresztül délre el is értük (18 km). Ott azt a parancsot kaptuk, hogy azonnal menjünk a szomszédos Hánta községbe. Kocsi nem volt s így gyalog indultunk tovább szörnyű nehéz csomagokkal, néha azt gondoltam összeesem, de kitartással én győztem. Megérkeztünk, hol már 20 karp volt együtt. Mindjárt hallottuk, hogy pár nap múlva indulunk Csöngére (Vas m). Egy iskolában szállást kaptak el, de a pár nap várakozási időt sem kaptuk meg. Alighogy levetkőztünk híradót rendelték el és öt perc alatt el kellett készülni a legszükségesebb felszereléssel. Lelővésekkel való fenyegetések közbe elkészültem. Ruhaneműmet sikerült becsomagolni. Sorakozás kinn, irány a tanterem, többszöri ismétlése után végre parancs, reggelig maradunk. Ruhástól lefeküdtünk és elaludtunk. A riadó amit hallottunk azért volt olyan hirtelen mert három orosz páncélos áttörve magát Móránál a Kisbér–Pápa útvonalon jött előre. Útközben azonban kilőtték.

Dec. 28. Hánta–Pápa

Reggel megkaptuk a parancsot, hogy német gépkocsikon indulunk Pápa felé Csöngére (Vas m). Hét autóra ültettek fel bennünket Palka, Szecsődi, és én kerültünk egy nagyon szellős bomba terhes autóra elindultunk. Útközben csak vágott a szél. Éreztem, hogy a torkomnak nem tesz jót. Egészen Pápateszerig mentünk ott leszállás, elindultunk Pápára gyalog. Alig mentünk egypár lépést, felültünk egy német alacsony, teljesen nyitott autóra. Annyira fáztam, hogy egész Pápáig remegtem. Pápán ismét régi szállásomra mentem hol ismét nagy szívességgel fogadtak. Éreztem, hogy megbetegedtem. Kocsonyával kínáltak meg de alig tudtam torokfájásom miatt enni. Kértelek Kedves gyógyíts meg. Alig, hogy lefeküdtem nagy lázzal elaludtam. Benkő Karcsi és Molnár Géza lemaradt tőlünk.

Dec. 29. Pápa

Reggel teljes lázzal ébredtem. Igen gyenge lettem, alig tudtam lábon állni. Torkom nagyon fáj. Megkaptuk a parancsot a mai nap maradunk. Elmentem levágnak még a hajam, ami már olyan nagy volt, hogy fületem majd eltakarta. A borbélytól már alig tudtam haza támolyogni. Ebéd után 39,2 fokos lázzal kénytelen voltam lefeküdni. Kedves Tuba néni úgy ápolt mintha anyai kézzel te gyógyítottál volna jó Anyám, vagy Kedveském. Teát kávé főzött. Lázálmomban otthon jártam.

Dec. 30. Pápa–Celldömölk

Az álmok nem voltak valók. Lázban ébredtem föl. Torkom teljesen kidagadt, alig tudtam beszélni. Ilyen állapotban indultunk tovább. Hideg vagonba ülve elindultunk Celldömölk felé. Celldömölkre érve egy szobába helyeztek el, fűtés nélkül, gondoltam éppen ez kell nekem. Este kinint vettem be. Nagyon rosszul aludtam. Mindig otthon jártam. Végig gondoltam tervezgetésünket. Milyen jó és szép lett volna, de a világ közbe szólt.

Dec. 31. Celldömölk–Csönge

Reggel kaptunk egy vonatot, amivel eljutottunk Ostffyasszonyfáig. Az állomástól a faluig hóesésben 5 km gyalogoltunk. Ostffyasszonyfától 3 km-re elértük kijelölt helyünket Csöngét. Oda érve meg-

tudtuk, hogy még egy férőhely sincs. Majd nézünk mi! Kerestünk is egy istállóban, három méter vastag szalmára telepedtünk le vagy 8-an. Hej! Ilyen állapotba éljük meg a szilveszter estéjét, mikor tulajdonképpen kezdődött életem új sorsfordulója veled Kedves. Gondolat gondolatot követett, lassan elaludtam. Éjfélkor ágyúdörgésekre ébredtem fel. Megfogtam kedves Szuszikám kezét, mint egy évvel ezelőtt. Elmondtam a Hymnuszt, utána megöleltelek számtalanszor megcsókoltalak, nagyon boldog, Istentől megáldott újévet kívántam, ugyan úgy nektek is jó Anyám. Össze szorult szívem elaludtam.

1945. január 1. Csöngé–Ostffyasszonyfa

Későn ébredtem. Kerestünk jobb helyet, de nem találtunk. Róth Tibivel vettünk közösen 3/4 kg marhahúst, ½ kg májat, rostélyosnak megsüttettük egy kedves asszonnyal. Délben parancsot kaptunk, hogy menjünk vissza Ostffyasszonyfára. Elindultunk gyalog. A szél hordta erősen a zúzmárát. Egy nagyon hideg szobába szállásoltak el. Vacsora semmi. Jól kezdődött az új év. Kértem az Istent adjon boldog újévet mindnyájunknak. Vezessen vissza ez évben, boldogságban éljünk tovább együtt Kedveském és jó anyám.

Január 2. (kedd) Ostffyasszonyfa

Egész éjjel majd meg fagyunk. Egész nap munkába állítottak. Hadapródoknak vágunk fát. Fa vágás közben mindig arra a csöndes őszi délutánra gondoltam mikor otthon vágtam a fát te Kedves ott ültél mellettem. Mennyivel boldogabban vágtam mint most. Nagyon sokat gondoltam rád Kedves, jó anyám szülém Pityu és Zolikám, jó éjszakát.

Január 3. (szerda) Ostffyasszonyfa

Álmomban veled álmodtam Kedves, az esküvőnkéről. Délelőtt hallottuk, hogy holnap vagy holnapután indulunk Németországba. Délelőtt feküdtünk. Kenyeret nem kaptunk mióta Hántáról elindultunk. Vacsorára négy kis malacot süttünk le. Nagyon finom volt. Finom lett volna, ha te sütötted volna Kedves, boldog otthonunkba együtt fogyasztottuk volna el.

Január 4. (csütörtök) Ostffyasszonyfa

Reggel ½ kilencre teljes menetkészzen kellett jelentkezni. Máder százados úr ismertette a helyzetet. Holnap délelőtt indulunk Magyaróvárra onnét irányítanak Németországba kiképzésre. Mindenre elszántam magam. Rábízom magam Isten vezetésére. Ha Isten velem ki ellenem. este 6 órakor kellett menni hadapródoknak fát lopni az erdőre. – Szép kívánság.

Január 5. (péntek) Ostffyasszonyfa

10 órára sorakoztunk. Majdnem délig toporogtunk, mikor kiadták a parancsot: Még egy napig maradjunk. Közben a helyünket térítették így ismét nyakamba vettem a világot szállást keresni. Egy szegény háznál kaptam. Németeknek hívták őket. Finom ebéddel kínáltak meg, krumplilevessal sonkás kockával. Rég ettem olyan finomat. Eszembe voltál Kedves, egymás mellett ebédeltünk. Délután olvastam. Egy szalmazsákon, a földön elaludtam.

Január 6. (szombat) Ostffyasszonyfa–Sárváron át–Porpác

Kedves Németh néni, ahol aludtam, reggelre 2 tepsi pogácsát süttött az útra, és egy tábla szalonnát csomagolt be. 10 órakor elindultunk kocsikkal a Porpáci állomásra. (24 km) Egész úton erős havas esős szelet kaptunk. Csak este kaptunk jó hideg vagon 40-en jutottunk egybe. Egész éjjel nem aludtam semmit a nagy hidegtől. Jó intézkedés. Álmomban otthon jártam.

Január 7. (vasárnap) Porpác–Csorna

Megvirradtunk még mindig a Porpáci állomáson voltunk. Végre délután elindultunk Csorna felé, reggelre értünk oda.

Január 8. (hétfő) Csorna–Hegyeshalom

Csornán fölfedeztem egy német vagonba egy kályhát. Az utolsó pillanatban sikerült átmenteni. Felállítottuk egy fél óra múlva árasztotta melegét széjjel. Így ezáltal életünket melegbe tettük. Estére már a mértékén is emeltünk. Hegyeshalomra értünk. Este hallottuk, hogy egyenesen Németországba megyünk, nem előbb Szenc.

Január 9. (kedd) Hegyeshalom

Reggel tisztálkodás, és a legnagyobb megdöbbenésünkre tetűt találtunk. Rajtam is volt egypár. Hiába nem kerülhettük el mi sem. Délelőtt énekelgettünk egy szép nótát tanultunk. „Csak egy asszony mondta, te vagy boldogságom, legjobban szeretlek téged a világon, minden kis falatból tudott szíved adni, te tudtál csak anyám engem szeretni. Szépet mondd az álom, mosolyt a múltból, sok szépet álmodok erről az asszonyról, míg mellettem volt büszke volt fiára, az édes anyámnak nincs a földön párja.” Anyám sokat gondoltam rád, dobogott a szívem megköszöntem jószágodat mindent köszönök. Áldjon meg a jó Isten minden jószágodért. Kedves kis Szuszikám közben rád is nagyon sokat gondoltam. Fáj a lelkem most Németországba indulásunk küszöbén.

Január 10. (szerda) Hegyeshalom

Éjjel álomban otthon jártam. Betoppantam katona ruhában Kedves te voltál az udvaron. Nagyon boldogok voltunk. Öleltük csókoltuk egymást. De nem sokáig tartott álombeli boldogságunk mert felébredtem. – Minden fordulásnál föl kellett ébredni mert nagyon szorosan voltunk. Németországi utamra nem tudtam mást venni csak 2 kg kenyeret. Riadó volt. Mivel az állomás teljesen romban állt és így lehetett számítani a veszélyre, kimentünk a határba. Hullott a hó, egész idő alatt gondolatomban otthon volt. – Milyen jó lenne meleg szobában otthon Kedves nézni a nagy pelyhekben hulló havat. – Este bepakoltuk az élelmet.

Január 11. (csütörtök) Hegyeshalom

Mindig Hegyeshalmon vesztegeltünk. Minden pillanatban vártuk az indulást, de nem történt meg. Jobbra balra mászkálva töltöttük el az időnket.

Január 12. (péntek) Hegyeshalom

Vagon lakó életünk tovább folyt Hegyeshalmon. Vártuk indulási számunkat, de nem érkezett meg.

Január 13. (szombat) Hegyeshalom

Reggel az a hír járta, hogy még is csak gyalog megyünk de a hír nem jó forrásból indult el. Délelőtt történt egy szívemet lelkemet megrázó jelenet. Tóth Lajos kollégámnak megérkezett a felesége meglátogatására. Ők szeptember 3.-án tartották esküvőjüket. Sorsuk tehát ugyan olyan mint a miénk Kedves, azt, az örömet nem lehet leírni ami meglátszott rajtuk. Ölelték csókolták egymást. Alig tudtam a sírást vissza folytatni. Óriási honvágyat éreztem, amilyet még soha elválásunk óta. Néztam egy darabig őket, néztam boldogságukat. Milyen jó nekik egy nagy út előtt találkozni, azzal akit legjobban szeret. Elfordultam bementem hanyatt lefeküdtem. Vártam a nagy csodát: talán te is megjelenysz Kedves egyszer. Megjelentél lélekben, hófehéren. Sírt a lelkem hogy mi közvetlenül nem lehettünk boldogok. Szorítottam kezéd s a gondolat arany szálán veled beszélgettem. Késő este lett mire elszenderedtem. Búcsú csókot intettem és elaludtam.

Január 14. (vasárnap) Hegyeshalom

Egész nap kinn ültem a vagonba. Délben megkaptuk irányítási számunkat. 21.7678. Úgy volt dél után indulunk de elmaradt.

Január 15. (hétfő) Hegyeshalom–Inzersdorf

Éjfél után egy nagy lökés rázta meg vagonunkat, amire mindnyájan felébredtünk. Még is csak elérkezik a búcsúzás pillanata hazánktól. Ide oda ráncigált bennünket reggel 6 órakor szép lassan kigördült vonatunk Hegyeshalom állomásáról. Úgy éreztem mintha fél szívem maradt volna magyar földön. Még feküdtünk, elénekeltük a Szózatot és a Himnuszot hideg futott végig bennem. Magamban elmondtam örök ígémet, légy hű mindhalálig és néked adom az életnek koronáját. Imádkoztam és eldúdoltam a te benned bízunk eleitől fogva éneket. Mindig rád gondoltam Kedveském. Elhagytalak, elhagytam kiket szerettem, most elhagyom hön szeretett hazámat. Boldogok voltunk. Légy boldog ezután is. Itthon hagyott fél szívemet őrizd meg, dédelgesd, addig míg vissza nem jövök. Mindig veled leszek idegeben is. Majd ha eljön az idő ismét együtt lehetünk, nálunk boldogabb nem lesz senki. Isten áldjon meg benneteket Kedves, jó anyám, szülém, Pityu és Zolikám. Köszönök mindent amit eddig adtatok. Tudom, anyám sokat aggódsz miattam. Búcsúzásként megcsókolom anyai kezdet. Gondolat csókot küldök kedves szülémnek is, aki annyira szeretett. Büszke magyaros tekintettel intve minden szerettemnek búcsút Istenre bízva életem további sorsát is, vonatunk át-döcögött a határon.

Nagyon hosszú szerelvényen mentünk éppen a végére kerültünk. Néha kaptunk olyan lökéseket hogy a vagonban egymás hegyén hátán kecmeregtünk. Délben Bécs külvárosába érve riadót kaptunk. Körülöttünk szóltak a gépágyúk, zúgtak a gépek s kb 300 m re hulltak a bombák. Este ismét riadó. Szép fogadtatás de erre számíthattunk Inzersdorfba (Bécs külvárosa) érve vonatunk nem ment tovább bizonyosan a bombázás miatt. Lefekvés előtt átgondoltam helyzetemet „vissza néztem félutamból szememből a könny kicsordult”.

Január 16. (kedd) Inzersdorf

Nem megyünk tovább. Fölfedeztünk egy mosdót, mire már igen nagy szükségünk volt. Este bementünk egy hotelbe vacsorázni. Krumpli krumplival de a nagy olcsóság föltűnő. Bor helyett limonádé. Zolikám születésnapod alkalmából áldjon meg a jó Isten.

Január 17. (szerda) Inzersdorf–Bécs

Délután bementünk Bécsbe élelmet fölvételezni. Magyar minden sarkon. Nagyon sok magyarral találkoztunk. Villamoson is alig szóltunk egy pár szót mindjárt akadt valaki aki magyarul kérdezett vagy felelt. Pl: egyik fiú elkáromkodta magát mire egy hölgy megszólalt: Ugye magyarok. Valamit kérni akartam, kerestem a német szavakat mire nevetve magyarul válaszolt.

Január 18. (csütörtök) Inzersdorf–Bécs

Dél előtt Bécsbe rándultam ki körülnéztem. Szent István templom volt a cél. Hatalmas, monumentális, gyönyörű építmény. Ebéd, vacsora a szokásos zerge büre (így neveztük el a német főzelékeket). Este lelkem otthon volt. Meleg családi otthonunkban ültem Kedves. Jó anyám megöleltelek számtalanszor megcsókoltalak a születésnapod alkalmából a jó Isten gazdag áldását kértem életedre kedves jó szülém életére. Lelkem otthon járt de csak a lelkem. Biztos ti is gondoltok rám. Innét idegenből küldöm névnapotok alkalmával jó kívánságaimat. Szívem össze szorul ha arra gondolok milyen Sára estét éltünk meg. Rétesek helyett keserű kenyér. Virágcsokor helyett szeretetem gondolat koszorúját küldöm.

Január 19. (péntek) Inzersdorf–Bécs

Ismét bementünk Bécsbe megnéztük a burgot közben kétszer riadó. Egy légvédelmi óvóhelyre mentünk.

Január 20. (szombat) Inzersdorf–Bécs–Amstetten

Éjfél után egy két lökés vonatunkon s megindult velünk Németország belseje felé. Alig hogy kivilágosodott lakásunk piciny ablakain keresztül néztük a vidéket. Teljesen Dunántúlra emlékeztetett. Gondolat gondolatot követett: Különös érzés futott át rajtam mikor a Duna tűnt szemeim elé. Egy jó fél óráig kanyarodtunk mindenütt a Duna mellett. Ha üzenhetnék, az öreg Dunától sokat mesélne neked Kedves. Gondoltam kedves Laci bácsiékra békés nyarakra a Duna mellett. Este Amstettenbe érkeztünk.

Január 21. (vasárnap) Amstetten

Nagyon szép vidék. Mindenütt fenyőerdő. Hullott a hó. Riadó. Egy közeli kisfaluba mentünk Wirt-hel: a falu 12 házból állt, de gyönyörű festői helyen. Fenyőerdő, völgy, gyümölcsösök. Alma bort ittunk, ami nem nagyon ízlett. Egy erdész sok körtét adott. Eszembe jutott Kedves a sok nyári gyümölcszedés. Hej boldog idők. Délelőtt elcsavarogtunk. Büntetést akartak adni de azt is elengedték. Bementünk szétnézni a városba. Nagyon szép kis hegyi város. – Szomorú hírt hallottunk. Egy magyar (Kecskeméti) páncélos alakulat van a városban. Kiképzésre jöttek ki egy kavicsbányában dolgoznak. Kérdés: Ránk mi vár? Moziba akartunk menni de nem sikerült. Pedig 1 évvel ezelőtt is moziban voltunk, veled Kedves először. Milyen boldog voltam te is Kedves, kicsi félénk. Utána haza kísértelek, most messze idegenben tőled távol bandukolok hűvös téli este zsuffolt vagonunk felé. Nem tudom leírni mivel volt tele lelkem. Milyen boldogok voltunk milyen szerencsétlenek most. Egy évvel ezelőtt életem sorsfordulója volt e nap. Lehet hogy a mai is.

Január 22. (hétfő) Amstetten–Linz

Úgy volt, hogy csak 3 nap múlva indulunk meglepetésünkre éjfél után elindult vonatunk. Kivirradt, megálltunk és a legnagyobb meglepetésünkre a gk kocsink, az összes étellemmel együtt lemaradt, vele együtt az ór is. Elkeseredtünk, csak ez hiányzott, teljesen ételem nélkül. Nem kaptunk sem reggelit sem ebédet. Kenyerem nem volt egyáltalán. Szép jövőnek néztünk elébe. Délután Linzbe értünk. Az egész pályaudvart felszaggatták a bombák. 20.-án bombázták. Teljes házsorok feküdtek romban. – Hála a jó Istennek kaptunk ételmet. Rövid várakozás után tovább indultunk.

Január 23. (kedd) Passau–Régensburg

Egész éjszaka ment a vonat. Veled álmodtam Kedves. Újból irakozni voltunk Feri bácsinál. Utána volt a vacsora. Teljesen végig álmodtam lakodalmunkat. Reggel felébredve, nem csak lakodalmunkban hanem még csak veled sem voltam. – Passaut elhagytuk. Salldingon álltunk meg. Rövid várakozás után tovább indultunk, szebbnél szebb tájak mellett. Többször érintettük a Dunát. Vonatunk óriási sebességgel vágatott velünk. Rövid idő alatt elértük Régensburgot. Ételmet vételeztünk fel. Nagyon nehéz lesz a németeledelt megszokni. Úgy látszik ma nem megyünk tovább.

Január 24. (szerda) Régensburg

Délelőtt szabad kimenő a városba. Kapusi Jancsival végig mentünk a városon. Régensburg a régi német városok mintaképe. Régi városháza, szűk utcák, régi házak. Megnéztük a vár tornyot amit 1330-ban építettek. Kimentünk a Dunához. A Duna hídról sokáig elmerengve néztük a sebesen sodródó jégtáblákat vivő fodros hullámokat. Vajjon mikor látom újra? Városban találkoztunk egy magyar őrnaggyal. A magyar tiszt mintaképe. Nagyon szépen fogadott bennünket idegen földön, amit feledni nem lehet!! Régensburg az őrnagyúrról emlékezetes marad.

Január 25. (csütörtök) Régensburg–Grafenwöhr

Úgy volt, hogy még tegnap este elindultunk de elindulásra csak reggel került sor. Lipcsei vonalon Weiden-en keresztül elérkeztünk Grafenwöhrre, irányítási helyünkre. Rövid várakozás után tovább irányítottak bennünket Nürnberg felé. Egész éjszaka zötyögött velünk a vonat. Tehát kálváriánk még most sem fejeződött be.

Január 26. (péntek) Grafenwöhr–Nürnberg

Megyünk tovább gyönyörű hegyvidéken keresztül. Legszebb vidék, amit eddig láttam Németországban. Hatalmas szakadékok, fenyőerdők, patakok. 7 alagúton mentünk át. Te is gyönyörködnél benne Kedves, hej csak itt lehetnél. Könnyebb lenne sorsom.

Már majdnem mindenki találkozott ismerőssel Németországba csak én nem. Lehet, hogy Grafenwöhrében találkozhattam volna Fehér Józskával, mert a 101-es lgy tű-be ott voltak, de az időnek, amit ott töltöttünk nem volt elég akkor hogy felkerestem volna. Velden, Régensburgon, Vorrán Hohenstadt-on keresztül elértük Nürnberget.

Január 27. (szombat) Nürnberg–Märzfeld

Hajnalba ébredtünk. Felvételezni mentünk, de elindulásunk csak délben történt meg. Közvetlen Nürnberg mellé érkeztünk fertőtlenítése. De sor nem került rá csak majd holnap. Az a hír hogy utána mégis Wander-be megyünk.

Január 28. (vasárnap) Nürnberg–Märzfeld–Nürnberg

Reggel elindultunk fertőtlenítésre, az ott lévő fogoly táborba. Gyönyörű helyen terült el a tábor. Erdő között (vörös fenyő) hatalmas városnak is beillett. Fa barakok sorakoztak egymás mellett. Foglyoknak jó soruk lehetett. – Ruháinkat kifertőtlenítették, megfürdöttünk, ami vagyont ért. (Előzőleg szőrzetünket levágták, csak hajunkat hagyták meg). Mire vissza értünk az állomásra új kocsik vártak bennünket. Átpakoltunk de szalmát nem kaptunk, így kénytelenek voltunk fenyőágakat vágni magunk alá. Este vonatumk megindult vissza Nürnbergbe. Itt ért bennünket 2 riadó. Közben vagonunk ajtaja elromlott, nem lehetett kinyitni, el voltunk szánva mindenre, de hála a jó Istennek nem történt semmi bajunk. Egész éjszaka alig tudtam aludni olyan hideg volt, szinte megdermedt egy-egy részem.

Január 29. (hétfő) Nürnberg–Auerbach

Tovább megyünk Auerbach felé, irányítási helyünkre. Ugyan azon az úton, amelyiken jöttünk egészen Rannáig. Rannán letérve elértünk Auerbachba. Egész nap várakoztunk a további parancsra. Szokás szerint, már besötétedett mikor elhagytuk szükség lakásunkat pár km gyaloglás után elértük táborunkat. (West-Läger). Nagyon rendes fa barakokba költöztünk. 20-an kerültünk egy szobába. Végre ágyba aludhatunk. Csak egy baj volt nem volt még tüzelőnk s hideg szobába kellett lefeküdni. Kaptunk még 2 pokrócot, így 4 pokróc elég volt ahhoz, hogy ne fázzam. Egy hónap óta először ágyban, alig hajtottam le fejem, elaludtam.

Január 30. (kedd) Auerbach–Westlágér

Reggel felébredve éreztük szobánk hidegét, de az állomásról hozott szénünket befűtöttünk hamarosan elég jó enyhévé tettük szobánkat. Az a hír járta, hogy egy rövid ideig maradunk tovább megyünk de a már itt lévő alakulatok is, már egy hónapja indulnak tovább, még a mai napig sem történt meg. Délben megfizethetetlen volt számunkra, hogy végre meleg ételt is ehettünk, finom húslevest, káposztás hússal. Ebéd után egy nagyon jó fiatal hadnagy vezetésével elmentünk fáért. Gyönyörű fenyőerdőben jártunk, szebbnél szebb remek fák, tele csillogó hóval, hej Szuszukám veled ilyen szép helyen, mit ér nekem ez a szépség, ha te nem vagy velem. Fákat vágtunk ki Odry Sanyival én egy

hatalmas szálfát vállunkon 5 km vittük. Itt látszott meg ki a legény a gáton. Mi legények voltunk, mindenkit elhagytunk. Nevetséges volt Csiki Győző menésével, minden 10 lépésnél le kellett, hogy tegyék. Lemaradtak, s eltévedtek a táborba cipelve magukkal nehéz szálfájukat. Csak nem 3 órai késés után beérkeztek, mikor majdnem mentő expedíciót akartunk indítani felkutatásukra. Partnerre Jámbor Vili volt. Haza érve jól befűtöttünk. Vacsorára finom ribizli lekvárt kaptunk pótlásnak. A tulajdonképpeni vacsora macskanadrág volt. Hej milyen finom volt most, pedig kedves szülém biztos mindig finomabbat főzött. Ha egyszer a jó Isten haza vezérel még azt is megeszem. Este a tábor mozijába mentünk Das leichte Mödchen volt a film címe. Gondolatban mellettem ültél Kedves, fogtam kezedet, mint egy évvel ezelőtt. Még csak haza sem kísérhettelek. Haza érve jó meleg szobába hajtottam fejem nyugalomra.

Január 31. (szerda) Tábor–Bernrenth

Mióta úton vagyok nem aludtam olyan régen mint az éjjel. Délelőtt tisztálkodás, mosás, favágás. Ebéd finom krumplileves, zöldborsó főzelék, benne parizel darabokkal. Pótlásnak sajtot s műmézet kaptunk. Kártyáztam s 40 márkát elvesztettem. Megfogadtam azután csak szórakozásból játszom nagy tétekben.

Február 1. (csütörtök) Tábor

Munka programunk ua. mint tegnap, mosás. Délelőtt kaptuk a jelentést hogy megérkezett a gépkocsink de ez csak április járatás volt. Ebéd zab leves, darált tészta. – Éjjel álmomba haza mentem szabadságra nagy boldogságunkat a napos ébresztője szakította félbe. – Az időjárás teljesen megváltozott, óriási eső szakadt a vidékre, a sok hó majdnem mind elolvadt. Délután beültem szobánk asztalához s elolvastam leveledet Kedves, vagyis veled beszélgettem. Többször elolvastam. Leveleid végén írod mindig, hogy vársz. Gondoltam nagyon nehéz ez a várakozás de nehéz nekem is de várjuk meg a jó Isten döntését, bízzunk benne várakozásunk nem lesz hiába való. Tiédet is elolvastam jó Anyám. Te is vársz anyai szíveddel. De aggodalom tölt el, hogy a kórházból nem tudtál haza menni. De reménykedem hogy már sikerült.

Este elindultunk moziba. Óriási víz és sártengert gázoltunk s mindezért kaptuk hogy ugyan azt a filmet játszották amit múltkor láttunk, amiért dühösek voltunk. Ismét vissza a sártengeren, zuhogó esőben. Mennyivel boldogabban mentem hozzád Kedves egy tavaszi vasárnap zuhogó esőben.

Február 2. (péntek) Tábor

Egész nap nem csináltunk foglalkozásszerűséget. Reggel neki álltam s faragtam egy sakkot, hogy legyen mivel szórakoznunk. – Sajnálatosan állapítottuk meg, hogy ismét tetűt kaptunk valahol. Szecsődi Doki talált reggel, számolgatta, négy öreg, öt kicsi. – Ebéd leves, burgonyafőzelék hússal. Vacsora zöldborsóleves, pótlék margarin. Este, hogy teljen az idő elmentem moziba. Az egész filmről alig értettem valamit. Nagyon rossz lovas film volt. A medve vissza ment.

Február 3. (szombat) Tábor

Egész nap szobánkban üldögéltünk, sakkoztunk. Megtudtam, hogy a tolnai tüzérek Bessenyei Zénó vezetésével a táborban vannak. Sajnos, mire megkereshettem volna őket már az állomáson bevaгонíroztak. Perle Jóska érdeklődött van e köztük öcsényi, de csak 3 decsi volt, ezeket nem tudtam felkeresni. – Ebéd húsleves, sárgaborsófőzelék hússal. Vacsora daraleves, pótlék margarin.

Álmomban a háború befejeződött, hazaindultam. A falu szélén sokáig gondolkoztam haza menjek e. Akikkel talákoztam, nem ismert meg senki katonaruhában. Mégis hazamentem hozzátok jó anyám. Ti sem ismertetek meg. Mikor megismertetek alig tudtunk elszakadni egymástól. Közben Kedveském megjelentél a konyhába, nagy fényességben, piros pöttyös ruhában. Egy rövid ideig néztelek, majd szinte röpültem karjaidba. Vállamon zokogtál, alig tudtalak megvigasztalni. Min-

denki sírt körülöttem. Ölelés közben megéreztem, hogy áldott állapotban vagy. Közben Kardos Sanyi lépett be, s rám szólt a katonaruhát azért jó lesz levetni. Erre felébredtem. – Kint esett az eső, délután végig feküdtem ágyamon s ébren álmodoztam otthonról, mi lenne akkor, ha álmom valósággá válna. Lassan besötétedett, kint az égen millió csillag ragyogott. Sokáig néztem, úgy éreztem, mint ha otthon te is néznéd Kedves. Csókot intettem a csillagok közvetítésével s elaludtam.

Február 4. (vasárnap) Tábor

Vasárnapra ébredtünk, lassan telnek a napok. Délelőtt tábori istentisztelet volt. Kb. 500-an voltunk együtt. Én voltam a kántor. Ez volt az első alkalom, hogy természet szabad lágy ölen, a természet templomában kiönthettem énekben lelkem a jó Istenhez, mióta eljöttem otthonról. Micsoda fel-emelő érzés. – Készülödsz e kedves templomba? – Istentiszteletről hazamenet már várt az ebéd. Borsóleves darával, krumplipüre vadasmártásos hússal. – Nagyon jó ebéd és elég sok is, különösen nekem, egy kis ész s egy kis firka, s mindjárt két adag, csak két tálat kell tartani. – Délben átvettem a naposságot. Zászlós úr elment Grafenwöhrébe felvételezni, hogy sikerrel jár e nem tudjuk, mert egyszer már eredménytelenül jártak az átküldött felvételezők. Hírek szerint a Sió mellett s otthon környékén folynak a harcok. Kedves jó Anyám s Kedveském védjen benneteket az ég ura, terjessze ki reátok védő paizsát e nehéz napokban. Este szobánkba cigány jött egy szál hegedűvel s elsírtuk kíséretével búbanatunkat. Zászlós úr visszajött, nem ment vonat. A táborban lévő tüérek és gyalogosok pakolnak s holnap elmennek, de nem tudják hová. Elmegy velük a konyha is, honnét kaptuk a kosztot. Mindegyőnk fél, nem tudjuk kapunk e, ha elmennek. Vacsora feketekávé, pótlék margarin, műméz. Éjfél után egy óráig fönt voltam.

Február 5. (hétfő) Tábor

Zenés ébresztő. Egy éjszaka érkezett fúvós zenekar játszott. A gyalogság ünnepe, ma esküsznek. Nagy élvezettel hallgattam a magyar indulókat. Bár csak otthon hallgathatnánk rádióon keresztül. Az éjszaka folyamán megérkezett egy csoport gyalogos karp. is. Úgy látszik mégis lesz kiképzés, elmúlik tunyaságban eltöltött életünk. Az elvonult tüérektől sok fát szereztünk. Az éjszaka folyamán elvesztettem bakancsom sarkát, ami a sok víztől átázott, s mivel papírból volt levált. Elkecserekedtem, miben járok, mert még csak javításra sem lehetett számítani. Egy remény azért megvigasztalt, a sarkot megtalálták, de egy darabig várhatok, mire fölverik, mert a cipészeknek még egy darab szögük sincs. Míg meg nem csinálják nem mehetek sehova. – Ebéd húsleves, sárgaborsófőzelék hússal. Vacsora parizer.

Február 6. (kedd) Tábor

Megnyugodva ébredtünk. Étkezésre áttettek bennünket egy másik alakulathoz. Reggelre tejeskávét kaptunk lekvárral. A tegnap megérkezett jutasi karpokhoz tettek át bennünket, addig, amíg az érsekújváriakat megtaláljuk. Még is teljesen addig zászlósúrhoz tartozunk, csak színleg gyakorlatozunk. Az egyik szobát átalakítottuk tanteremmé. Délelőtt tantermi foglalkozás. Egy jutasi hadnagy látogatott meg bennünket. Elmesélte élményét. Szomorú tapasztalatokat szűrtünk le. Közben figyeltük, hogy a kint gyakorlatozó szegény fiúkkal, hogy bánnak. Teljesen elkecserekedtünk. Még mindig nem tértünk észhez. Ezzel háborút nem nyerhetünk. Ebéd. Borsófőzelék üresen. – Unjuk a borsófőzeléket. – Délután szabad mosás. – Este Szecsődi Bélával előbb népdalokat, majd a jugoszláv énekeskönyvből egyházi énekeket lapozgattunk, énekelgettünk. Este jött a hír, hogy csapatvonat leszünk a gyalogosoknál. Holnap kapunk egy pár kiképző tisztet és altisztet. – Vacsora disznósajt, fekete kávé.

Február 7. (szerda) Tábor

Reggel hatkor ébresztő. Megkezdődik a foglalkozás. Álomom részemre borzasztó volt. Otthon vol-

tam. Kerékpárral mentem el hozzátok Kedveském. Anyika söpört az utcán. Nem akart fogadni, nagyon haragosan nézett rám. Közben te is kijöttél, hidegen megcsókoltál, s nagyon sírtál. Bementünk. Édesapád is nagyon mérges szemekkel nézett rám. Kezet fogott, s még azt sem kérdezte, vagy mondta, hogy megjöttél. Elmentél hátra. Visszajövet sírva mondtad váljunk el egymástól. Erre elérzékenyültem, majdnem sírtam. Hiába kérdeztem, hogy miért, nem válaszolt senki. Magamra hagytatok. S álomom el szállt. Borzasztó álom volt. Nem tudom mi baj lehet otthon? Védelmetek meg benneteket az ég ura.

Reggel nagy csetepaté. Szabados Pisti s Tarnói összeverekedtek, s utána hangos szóvihar kerekedett fel. Ilyenben már többször volt részünk Pisti személyeskedése miatt. – Reggeli feketekávé 6 dkg sajttal. – Megnyílt a különkonyhánk. – Azt a hírt hallottuk, hogy a különös helyzet folytán hazamegyünk. Milyen jó ezt hallani, hogy Haza. Vajjon lesz e még Hazánk. Reggeli után 8 órától 10-ig kivonulás. Jobbra át, balra át stb. Majd utána tantermi foglalkozás. Nagyszerű program: német nyelvről, napi problémák megtárgyalása s az egyik tanító kollégám a gyümölcstermesztésről tartott előadást!! – Ebéd húsleves, káposzta hús nélkül. – Ebéd után elnézegettem Csendes Bandi bácsi hogyan vágja föl a dohánycsutkákat. Így jártak a dohányosok.

Megkaptuk a napirendet. Ébresztő 6 ó, öltözködés 6.35-ig, 7-ig csukló, 7–8-ig reggeli, készülődés a kivonulásra, 8–2-ig foglalkozás terepen. 2.40-ig ebéd, pihenő, 3-ig csukló, 5-ig tantermi foglalkozás, 5–6-ig parancshirdetés, 6–9-ig vacsora, szabadfoglalkozás, 9-kor takarodó. Délután csak egy fél órát gyakorlatoztunk. Vacsora zupaleves, margarin.

Február 8. (csütörtök) Tábor

Reggeli tejeskávé, de a pótlás már elmaradt. Délelőtt ezredes úr szemlét tartott a karpaszományos ezred felett és beszédet is mondott. Elmondta a gyalogság megtámadását Wundernél. – Ismét szerencsénk volt, hogy nem mentünk oda. – Ezredes úr beszédéből sok mindent ki lehetett venni. – Ebéd húsleves csigatésztával, krumplifőzelék hússal. – Ebéd után véletlenül találkoztam Kovács Laci cecei kollégámmal. Elbeszélgettünk a nyári, harkányi emlékeinkről. – A honvagy mindenkiben óriási. – Vacsora tejleves, lekvár. Moziba mentem: Szerencse egy asszonynál. Alig értettem.

Február 9. (péntek) Tábor

Egész délelőtt tanterem. Hírek nélkül. Egy altábornagy érkezett a táborba s a jutasi esettel bajok lehetnek. Leosztják őket. Minket a Hunyadi páncéltörőkhöz tesznek át, német ruhát kapunk. – Ebéd gulyásleves, méz. – Ebéd után meglátogatott bennünket egy alezredes. Hírlik, hogy kapunk egy hadnagyot, s körletünkéből áthelyeznek bennünket, s fogatosok maradunk. (Egyáltalán nem tudják, mit csináljanak velünk.) Egy futár jött Magyarországról hírekkel. Vártam, hogy Tolnárról is hoz valami hírt, de semmit, csak Bajáról. – Vacsora finom krumplileves, margarin. – Vacsora után favágás. 11 óráig vágtam, utána átadtam szerszámomat s lefeküdtem, majd a fűrész furcsa zenéje mellett elaludtam. Favágás szobában. Hejj mit csinálnánk Kedves Szuszikám szép téli este családi asztal mellett. – Mindenki érzi a gyöngeség jeleit. Ennivalónkból hiányzik a lényeg. Utánpótlást mi nem kapunk, úgy mint a tisztok, kiknek a futár zsákszámra hordja az ennivalót hazulról.

Február 10. (szombat) Tábor

Délelőtt a tanteremben vártuk az ezredes urat. Egy nagyon érdekes eset történt. Valaki jött az ablak alatt, Szkuklics beköpte jön az ezredes úr, s erre az illető belépett. Kapuvári vigyázt vezényelt, meg is merevedtünk. Néma hallgatás, sem Kapuvári, sem a pofa nem szólt egy szót sem. Végre az illető elkezdte makogva nagy zavarába: alázatosan jelentem, zászlósurat keresem. Erre mindnyájónkból kitört a nevetés, egy szegény honvéd volt az ezredesúrnak vélt. – Zászlós úr elment a zászlóalj irodára, feszülten várjuk a fejleményeket. Szó lehet az átköltöztetésről, de szó lehet másról is. Eredmény: délután elköltözés a jutasiak mellé. – Ende. Elkészültünk a legroszabbra, Félóra múlva: ma

nem költözködünk. Beosztanak bennünket egyes századokhoz. Remény: a német parancsnokság nem engedi egyenlőre. – Várakozás lázasan. – Ebéd húsleves, krumplipüre egy két csonttal. Ebéd után kimenő a városba, de nem mentem el bakancsom miatt. Véglegessé vált az átosztásunk a jutasiakhoz. Mégis elhatározásomat megváltoztattam. Veszely Palival elmentem Auerbachba. Szét-néztünk. Régi város, de nem szép. Egy Gasthausba megvacsoráztunk – krumpli vöröshagyma mártással – s sötétben, nagy sárban haza bandukoltunk. Haza érve elfogyasztottam vacsorámat: fekete kávé, lekvár – s lefeküdtem. Mindegyőnk fejében az átköltözés járt.

Február 11. (vasárnap) Tábor

Egész éjjel otthon jártam álmomban. Családaink együtt voltak s te melletted elmeséltem egész katonaeletem történetét. Milyen jó volt veled lenni. – Délelőtt istentiszteleten voltunk. – Ebéd húsleves, disznópörkölt krumplival s káposztával. Vacsora felvágott műméz. – Ebéd után sajnálatunkra megtörtént az átköltözködés a jutasiakhoz. A IV. századhoz kerültem. Lelkiállapotunk rossz. Alig értünk oda, a másik századba beosztott kollégáimat végig kúszatták. Gyors jutasi tempóban terepasztalt kellett csinálni.

Február 12. (hétfő) Tábor

Nagyon rosszul aludtam új helyemen. Minden gyorsan, s laktanyásan. Főhadnagy úr megszemlélt bennünket s legnagyobb fájdalomkra levágatja hajunkat. Az enyémet is Kedveském, amelyiket annyit megsimított kedves kezed. Nagyon elszomorodtam. Még a haját sem hagyják. De a jó Isten megsegített bennünket. Főhadnagy úr valószínű meglátta, hogy törekszünk s megengedte, hogy 2–3 centis haj maradhat. Mikor meghallottam, kedvem teljesen megváltozott, jobbra fordult. A levágása megtörtént. Emlékül egy fürtöt eltettem.

A IV. század 4. szakaszát képezzük. Kovács Ferencnek hívják a szakaszparancsnokunkat. Helyettes szakaszparancsnok Dr. Kovács László zászlós úr, aki idáig vezetett bennünket. Nagyon kedves emlékeink fűződnek hozzá. Áldott ember, jóságát nem is tudjuk megköszönni. Jóságáért fizessen meg a jó Isten és áldja meg. – Az első napunk kiválóan sikerült. Sőt este a kihallgatáson, illetve parancskihirdetésen olyan dicséretet kaptunk, amelyet még soha. Mintaképpül állítottak bennünket a többiek elé, illet vonatosoktól nem is gondoltak. Amilyen bajtársiasság nálunk van, olyat még nem láttak. Ez jutasi dicséret, ami nagy szó. – Ebéd: gulyásleves. Vacsora: vaj, öt szem főtt krumpli. – Kovács hdgy úrtól megtudtam, hogy Ranga Feri hdgy itt van a táborban. Feltűnő volt ez már nekem 8-án, a kivonulásunkkor, megismertem. Keresem majd az alkalmat, hogy beszélhessek vele, talán majd tud valami hírt hazulról. Takarodó előtt Kovács hdgy úrral sokáig elbeszélgettünk. Teljesen úgy érez, mint mi. Kívánságára takarodó után pár szép éneket énekeltünk ágyainkban. Énekeink, elhalkuló hangfoszlányaink hazaszálltak s az éjszaka csendjében lassan csepegő esőcseppek tompa zenéje mellett elaludtunk. Kedveském, s jó anyám adjon az Isten nektek is jó éjszakát.

Február 13. (kedd) Tábor

Ismét rosszul aludtam, rossz az ágyam. Délelőtti foglalkozáson nagy meglepetés ért. Terepasztal körül ültünk foglalkozáson. Egyszer felszólítanak egy fiút s fülem megütötte egy jellegzetes beszédhang. Rögtön tudtam ki állt előttem. Nem más, mint Marosi Rudi volt osztálytársam. Alig ült le, hátba löktem. Rajta is látszott a meglepetés. Ilyen találkozást nem igen reméltünk. Nagyon megörültünk egymásnak. Végre egy osztálytárs! Ti többi 20 vajjon merre jártok, merre vitt el benneteket a sors. Lesz e tiveletek is még egyszer találkozásunk? Bárhol vagytok áldjon s vezessen benneteket a jó Isten s adja, hogy találkozásunk boldog nagy Magyarországon történhessen. – Ebéd: Húsleves, krumplifőzelék hússal. Vacsora: valamilyen leves s parizer. – 9 órakor takarodó, ¼ 10kor légiveszélyre felkellett öltözni. Alig öltöztünk fel lefűjták. Egy negyed óra múlva riadó, felöltöztünk s kimentünk az erdőbe.

Február 14. (szerda) Tábor

Éjfél utánig tartott a riadó. Haza értünk, lefeküdtünk s egy negyed óra múlva ismét riadó reggel 4 óráig. Úgy látszik megkezdődik az éjjelezés is. Az utolsó riadó alatt egy órán keresztül szakadatlanul repültek fejünk felett ezer számra a repülő. Megkezdődött úgy látszik itt is a puhítás. – A riadókra való tekintettel 8-kor keltünk. Délelőtti foglalkozásunkat ismét riadó szakította meg, amelyik $\frac{1}{2}$ 3-ig tartott. Kimentünk az erdőbe. Az egyik kollégám elkiáltotta magát: bomba. Óriási sistergés, s tollunk 100 méterre egy benzineshordó hullt le. Nem mondom, egy kicsit megijedtünk. Alig fújták le a riadót, s hozzá fogtunk az ebédeléshez. A szirénák ismét futást rendeltek el. A riadó $\frac{1}{2}$ 4-ig tartott s utána ebédeltünk. Ebéd: kanári büze leves, sárgaborsófőzelék üresen. Kollégáim jóslása szerint katonáskodásom ideje alatt sokat híztam. Szerintem azonban most ilyen koszt mellett lefogyok hamarosan. – Az utóbbi riadó alatt egy nagyon szép fenyves hegyre mentem fel s szét tekintettem a völgyben. Kerestem messze távolban kedves falum templomtornyát. Nélküled kerestem kedves Szuszikám, nem úgy mint veled kerestük még az ősszel, egymást átfogva néztük otthon. Itt hiába kerestem, nem találtam, Csak lelki szemeim előtt, messze távolban tűnt fel. Integetett, hívogatott, tehát még visszavár! Délután jegyzőkönyvet írtam zászlós úrral a lemaradt kocsikról. Takarodó után még le sem vetkőztem, már sivitott a sziréna, s futás ki az erdőbe. Ezentúl a naplóban egy külön részt kell hagyni a riadóknak. Riadó éjfél után egyig tartott. Vacsora: tej, sajt.

Február 15. (csütörtök) Tábor

Reggel 8-kor ébresztő. Ezredes urunk Saári Endre tartott beszédet hozzánk. Szeretettel üdvözölt bennünket, vonatosokat. Alig szólt egypár szót, ismét riadó. Szétmentünk, s csak három órákor fújták le. Közben ismét bemutatkoztunk énekünkkel. Mindenkit elbűvöltünk. – Ebéd: húsleves, krumplifőzelék, pörkölt. Jó volt, mint mindig, csak nagyon nagyon kevés. Hiányzik a tápérték. Kivonuláskor egyre másra esnek össze az emberek az elgyöngüléstől. Délután folytattam a jegyzőkönyvírást. – Vacsora: rántott leves, parizer. Moziban voltam, Az eladó nagyapát játszották, de nem igen értettem. A legnagyobb csuda, hogy éjszaka nem volt riadó.

Február 16. (péntek) Tábor

Elhatároztam, hogy ennivalóval nem spórolok, amit egy-egy evésre kapok, mind megeszem, nem akarok legyengülni. Délelőtt gyakorlat jó sűrű hideg ködben, zubbonyban, kesztyű nélkül. Majd ha meleg lesz tavasszal akkor föltehetjük biztos a köpenyt. Ebédidőre az idő kitisztult s pont ebédosztás előtt szokás szerint riadó. Kifeküdtünk egy napsütötte hegyoldalra, s ott vártuk éhes gyomorral a riadó végét. 2 órákor ért véget. – Ebéd: gulyásleves, lekvár. Nagyon feltűnő volt, hogy délután minden átmenet nélkül hozzáfogtak a különböző fegyverek ismertetéséhez s betöltéséhez. Annál is inkább feltűnő, mert délelőtt egy német tábornok beszélt a zászlóaljhoz, csak mi 4. század nem voltunk ott külső gyakorlat s a riadó miatt. Korán vacsora: öt szem krumpli, margarin. 7–8-ig éjjeli gyakorlat. Hála a jó Istennek az éjszaka is nyugodtan alhattunk.

Február 17. (szombat) Tábor

Reggel nagy hidegre ébredtünk. Úgy látszik a tél még nem múlt el. Álmában majdnem mindenki otthon járt. Én is. Sötét kék ruhában voltam. Indultunk a templomba, veled, kedves Zoli. – Vajjon téged merre sodort az idő szele? Bármerre jársz vezessen utadon a jó Isten, s adja, hogy álmom mi hamarabb beteljesüljön. – Fölmentünk a karra, s vártalak Kedveském. Egyszer csak megjelentél, büszkén, tiszta feketében. Mindenki zokogni kezdett. – Légy is büszke rám kedveském, ne szomorodj el, legyen bármi, ha a jó Isten akarja még találkozunk. – Megkezdődött az istentisztelet, az ének. Erre megfordultál, rám néztél, könny cseppent ki szemedből. Fölébredtem. – Délelőtt egy óráig kint a szabadban gyakorlat. Utána hazavonulás. Fáji hdgy úr megdicsért bennünket. Ebéd: nagyon finom húsleves, babfőzelék hússal. Délután 4-ig szabadfoglalkozás, utána jobbra-balra át. Va-

csora: feketekávé, sajt. Este bejött Szikra hadapród úr. Énekeltünk neki hazavágyó énekeket. Néha kicsordult egy-két könnycsepp a szeméből. Éjjel riadó nem volt.

Február 18. (vasárnap) Tábor

Egy hete vagyunk a jutasiak között. Korán reggel egy szörnyű eset történt, ami mindnyájónkat felháborított. Bejött a szolgálatvezető, s mindenkinek lekellett adni minden fölösleges saját s kincstári fehérneműjét. Csak kettő maradhatott mindegyikből. Hol vagyunk, hogy már a katonától a saját holmiját is elveszik. Mi lesz velünk, ha az elkopik. Mi nem kapunk sehol. Elveszik, de ami a miénk rossz, azt nem javítják meg. Pl. már a bakancsom sarkánál a talpbőr kopik, az elkeseredés óriási. Én a sajátomból csak a hálóinget adtam le s a kincstáriakat. Pedig a hálóingemből akartam kapcát csinálni, mert már csak egy pár van, amit te készítettél Kedveském, s már az is teljesen rossz. Nem tudom ezen a részen is mi lesz velem. Majd mezítláb kell járnom. Jól nézek ki. Álmomban ismét otthon jártam veled Kedves. Nem tudom mit jelent ez, a sok álomban való hazajárás. De ez általános tünet. Reggel mindenki azzal ébred: ismét otthon voltam. – Délelőtt istentisztelet, egy evangélikus esperes a hit erejéről prédikált. – Ebéd: húsleves, krumplipüre pörkölttel, mellé savanyúkáposzta. – Vacsora: parizer, lekvár. Majdnem riadó. Délután neki fogtak dolognak, díszíteni a körlet elejét. Közben jött vitéz Lázi ezredes úr, s szigorúan megtiltotta, hogy vasárnap dolgozzunk. Hírek szerint ezen a héten elmegyünk a táborból, alighanem Klagenfurtba, közelebb haza. De lehet, hogy kacsá. Dohányomért szeretnék egy kenyeret cserélni. Újabb hír, hogy a németek nem engednek bennünket elmenni. Délután olyan éhes lettem hirtelen, hogy még soha olyan. Megtudtam volna enni mindent. Egy napi kenyéradagomat úgy is megettem. Este moziba voltam. Nagyon jó filmet játszottak, alatta pedig rád gondoltam Kedves.

Február 19. (hétfő) Tábor

Reggelire majdnem egy liter tejeskávét kaptunk. Minden reggel ennyi elég lenne, egy jó darab szalonnával. Délelőtt szokásos gyakorlat. Előtte főhadnagy úr beszélgetett velünk. Figyelmeztetett tartsunk össze, mert csak így érhetünk eredményt fegyver nélkül stb. – Ebéd: gulyásleves, lekvár. Visszakaptuk szakaszpáncsnoknak Kovács hdgy urat, s dr Kovács úr átment a III. századhoz. Kovács hdgy urat örömmel fogadtuk. Délben kisriadó. Délután sport délután, melyet Horvát zlsz úr diszkoszdobó bajnok tartott. Nagyon rövid ideig tartott, mert szokás szerint minket vonatosokat visszarendeltek körletünk elé, hogy mi díszítsuk föl. Egészen 6 óráig hordtuk a földet. Közben megvitattuk hdgy úr hegyi beszédét. Vacsora egy nagy tál főtt krumpli, vaj s fél liter nagyon finom fekete. Vacsorának nagyon finom s elég is volt. Először csak ruhástól feküdtünk le, mert riadót vártunk, de elmaradt, s levetköztünk, elaludtunk.

Február 20. (kedd) Tábor

Hajnali négy órakor riasztott fel bennünket a riadó vijjogó hangja. Felöltözve rohantunk az erdőbe. Egy óra hosszat tartott, s így hét órakor ébredtünk. Az idő úgy látszik hidegre fordult, mert minden nap hidegebb lesz. Délelőtt gyakorlat. Éppen haza akartunk menni, mikor megjelentek felettünk az angol gépek. Riadó háromig. Farkaséhesen vánszorogtunk haza. Riadó alatt szüntelen rengett alattunk a föld a sok bombarobbanástól. Ebéd: krumplileves, babfőzelék üresen. Finom, de nagyon kevés. Ma pontosan négy hónapja, hogy katona vagyok. Négy hónap rövid idő, de ez a végtelenségbe nyúlik. Milyen sok változás, mennyi eseményt tarkította ezt az idő. Elindultam, elbúcsúztam tőletek kedves Kedveském, drága jó anyám. Utolsó búcsúszók után szekeretekkel eltűntetek a sötétségbe. Meddig néztem a sötétségbe, kerestelek benneteket, de nem találtalak sehol, csak a szívemben. Azóta nem láttalak Kedves drágám, de mindig érzem, hogy velem vagy. Múlik az idő, közeledünk a nagy évforduló felé. – Délután körletdíszítés. Vacsora négy deci tej, 5 dkg penészes sajt.

Február 21. (szerda) Tábor

Reggelre leesett a hó. Délelőtt kimentünk a nagy lucsakba gyakorlatozni. Még ki sem értünk, riadó egészen egy óráig. Ebéd: rántott leves, pörkölt krumplival. Alig volt egy szem krumpli és két darabka hús. Éhesebb lettem, mint voltam. Délután körletdíszítés. Vacsora főtt krumpli, feketekávé, margarin. Moziban voltam. Az út végén-t játszották.

Február 22. (csütörtök) Tábor

Délelőtt óriási strapa. $\frac{1}{2}$ 8-tól $\frac{1}{2}$ 3-ig kint a terepen. 11-től $\frac{1}{2}$ 3-ig riadó. Utána félholtan vánszorgtunk be korgó gyomorral. Egész déléltől futás, fekvés a sárba. Így még soha nem fáradtunk el. – Hír szerint az iskolát két héttel meghosszabbították. Ebéd a nagy fáradás után: kevés gulyásleves, lekvár. Délután rögtön ebéd után körletdíszítés, előtte nemzetvédelmi előadás. Lakásunkban megismertem egy patikust, Szücsöt (szemüveges), aki a Zalai patikában volt fél évig, még a nyáron. Vacsora köményleves, margarin.

Február 23. (péntek) Tábor

Egész déléltől lótás, futás, hegyről le, hegyre fel, ordítva énekelni, mint egy sakál. Riadó 10-től 2-ig. Közben bemutatták a páncélrémet. Hazaérve ebéd: káposzta, lekvár. Felét tudtuk csak megenni, mert ismét sorakozó. Egyik századosúr kapott kitüntetést, s azt adta át ezredes úr. Utána egy pár szót szólt hozzánk. Bejelentette, hogy a karp. iskolát márc. 15-re beakarja fejezni. Lehet, hogy német ruhát adnak. Főleg sanyargassuk a testet. Utána teljesen tetőre, ismét egy magas sziklára fel s ott legalább egy óras csukló. Már alig szédelegve ültünk be a moziba egy katonai oktatófilm megnézésére. Vacsora: bableves, sajt. Megevésére idő 15 perc s következett a legnehezebb, napunk betetőzése, éjjeli gyakorlat. 11 óra volt, mire ágyba kerültünk. Zúgott a fejem, minden tagom fáj s a sok ordítástól alig éreztem a torkom, mikor álomra hajtottam fejem borzasztóan hideg barakunkban.

Február 24. (szombat) Tábor

Egész éjjel dideregtem a hidegtől, fáradságomat sem tudtam kipihenni. Délelőtt bent maradtunk. Bicsakom eltörött fakézigránát s rohamkés faragása közben. Már ez sincs. Ebéd: leves, pörkölt krumplival. Egy kenyeret három és fél napra kaptunk. Délután szabad foglalkozás lett volna, de itt nincs egy szabad perc sem. Körletrendezés. Vacsora: tej, főtt krumpli, vaj, s a század fejenként kapott 20 dkg lisztet s abból nudlit főztünk, kaptunk hozzá egy kis lekvárt, így lett vacsoránk befejezése lekváros nudli. Nagyon finom volt, csak egy kicsit csúszpájos. Már ágyban ettük meg. Utána elmerengtünk az otthoni tésztákról. Hej, Kedveském, a te főztödet mikor kóstolhatom meg még egyszer. Ilyen ábrándok után elaludtam.

Február 25. (vasárnap) Tábor

Nincs még vasárnapunk sem. Délelőtt körletdíszítés. Istentiszteletre indultunk volna, mikor a szirénák megszólaltak. Egy óráig voltunk kint. Ebéd: krumplileves, babfőzelék, sonka. Így, ahogy írom, valódi füstölt sonka. Baj csak az, hogy ízelítő, mert nagyon kevés volt. Délután foglalkozás. Vacsora parizer.

Február 26. (hétfő) Tábor

Kora hajnalban ébresztő. Egész napos menetgyakorlat. Reggel fél hatkor már kiállítottak bennünket, várva a gyakorlat megindulását. Nagyon rossz napot fogtunk ki. Esett az eső, fújt a szél. Szokás szerint $\frac{1}{2}$ 8-ig két óra hosszat várakoztunk, s úgy indultunk el. Három órai menetelés után egy kis majorba értünk. Mindjárt kenyérrel kínáltak s tejjel. Németországban is úgy látszik úgy van, mint nálunk volt, kisebb helyen azért van valami. Ebéd: kávé, vaj. Gyakorlat közben széles hegytetőket mászva, teljesen átfázva indultunk vissza, mint egy 20 km gyaloglás után érkeztünk haza. Vacsora: gulyásleves, főttkrumpli.

Február 27. (kedd) Tábor

Nagy napra ébredtem. Életem, s életünk legnagyobb fordulópontjára érkeztünk drága, kedves, jó, egyetlen Kedveském. Milyen boldogok is voltunk egy évvel ezelőtt, mikor eljegyeztetek. Nagyon, nagyon boldogok voltunk. Együtt, az egész család, boldogan fogyasztottuk vacsoránkat. Egymás kezét fogva örültünk boldogságunknak. S most egész nap, a nap minden pillanatában csak gondolatban lehetek évfordulónk alkalmával otthon. Naplóm sorait kint írom, egy fenyves erdő, korhadó fatönkön ülve riadó alatt. Fáj a szívem, csak egy pillanatra szeretném megfogni Kedveském aranyos kezét, s megcsókolni. Megköszönni azt a sok, rövid boldogságot, amit adtál nékem. Köszönöm, áldjon meg jóságodért a jó isten, vezesse továbbra is minden lépésedet. Ne engedje, hogy elveszítsük egymást. Imádkozzunk hozzá. Tudom, hogy ma te is imába foglалod jelenlegi boldogtalanságunkat, s kérve, hogy mihamarabb fordítsa teljes boldoggá életünket. Mai nap tudom, még több könnyet letörölsz szemedről, mint máskor. Hiszen ezek az emlékek a legdrágábbak, s a leg szívet elszomorítóbbak. Távolból törölöm le fájó könnyeidet. Ne sírj, hiszen találkozunk még, s a jó isten szereti gyermekeit, s az igaz szívűeket megsegíti. Kérjük, hogy adja, a második évfordulónk teljes boldogságban együtt tölthessük. Egész este, még ágyamban is merő hallgatásba szenderegtem, s szívem lelkem, haza szállt feléd. – 3 órakor ért véget a riadó. Ebéd: kölesleves, zöldborsófőzelék pörkölttel. Délután körletdíszítés. Vacsora: Bi-bé leves, vaj.

Február 28. (szerda) Tábor

Reggel csuklóra kiszaladva Ranga Feribe ütköztem. Melegen üdvözöltük egymást. – Eddig nem volt alkalmunk, hogy eddig találkozzunk. Csak egy pár szót válthattunk most is. Majd eljön s meglátogat. – Délelőtt szokásos gyakorlat. – Hírek szerint – egy hadnagy jött hazulról – otthon csapataink mennek előre, s az otthoniak nagyon várnak bennünket. Szekszárd felé visz az útirány. Örömről ebből a tekintetből nagy. Mennénk mi már nagyon. Ebéd: bableves, káposzta. Ebéd után kétórás riadó. Egész nap ötször légveszély. Délután körletdíszítés. Este moziba mentem, s azt is félbeszakította a riadó. Fél 10-ig tartott. Vacsora egyszerű rántott leves. Pótlék elmaradt!!

Március 1. (csütörtök) Tábor

Új hónap. Tavasz eleje vajon mit hoz? Jót e vagy rosszat. Ebéd: gulyásleves, lekvár. Utána riadó háromig. Vacsora: Tej, főttkrumpli, vaj. Ranga Feri átjött, s elbeszélgettünk a boldog időkről. Ő mondotta, hogy nálunk bolgár megszállók vannak.

Március 2. (péntek) Tábor

Nagyon hideg, szeles időre ébredtünk. Álmomban otthon jártam. Veled voltam drága Kedveském. Ültünk nyugalmas téli délután szobánkban, nagy fotelekben. Én olvastam, te kötöttél, s elöttünk, a szőnyegen játszadozott piciny kis fiunk, Pistikánk. Milyen boldogok is voltunk. Nem használ semmi. Gyakrabban-gyakrabban el-el merengek s mindig rátok gondolok Kedveském, reád, Anyikára, Édesapánkra, s rátok drága jó Anyám. Milyen boldogan élnénk, s most nem tudunk egymásról. Néha már-már meghasad a szívem, csak egy pár percre szeretnék bennötöket látni, hogy vagytok, mi van veletek? Délelőtt kint a csontokig ható szélben. Közben riadó, ácsorogtunk, táncoltunk a hidegtől kettőig. Ebéd: finom köles leves, krumplipüre, pörkölttel. Alig ettük meg az utolsó falatunkat, ismét riadó. Egy jó félóráig tartott. Utána Tóth ezredes úr beszélt. Egy nagy turpisság derült ki. A szakácsok formálisan meglopkodtak bennünket. Vaját, margarint stb-t vettek el mindig adagunkból, s gyűrűért, óráért csereberélték. Vacsora: zöldborsóleves. Korán takarodó éjjeli gyakorlat miatt. De a repülő nem hagyta nyugton, légveszélyt jeleztek. Egy óra hosszat felöltözve heverészünk, mire lefújták, s elaludhattunk jó hideg szobánkban. (rossz a kályhánk)

Március 3. (szombat) Tábor

Éjfél után ébresztő. Kint szörnyen fújt a szél, s hordta a havat. Ilyen időben indultunk éjjeli gyakorlatunkra. Reggel hétre értünk vissza. Lefeküdtünk, s nyugalunk ismét nem lehetett, riadó. Felkelünk meleg ágyunkból s orkánszerű hóviharban vonultunk óvóhelyünkre. Délben ért véget. Ebédre azonban egy újabb riadó miatt sor nem kerülhetett. Utána ebédeltünk: krumplilevest s zöldborsófőzeléket. Délben közöttünk szó esett az otthoniakról. Kicsordult egy könnycsepp szemünkből, mikor megmutattam a többieknek esküvői fényképünket. Mindegyik barátom véleménye: milyen kár volt ilyen szép párnak korán elszakadni egymástól. Bizony kár! – Délután fát vágtunk. Vacsora: sűrű kölesleves, sajt. Moziba voltam. Magyar darabot játszottak. Megálmodtalak? de németül. Éppen befejeződött, mikor a szirénák légiveszélyt jeleztek. Jó Isten azonban megsegített bennünket, egy fél óra múlva elmúlt. – 56 db cigaretta kaptunk.

Március 4. (vasárnap) Tábor

Az idő mindig hidegebb, hidegebb lesz. Kint csikorgó fagy, de bent sincs sokkal kellemesebb. Egész éjjel vacogtunk pokrócaink alatt. Istentisztelet. Akár élünk, akár halunk, az Úrei vagyunk-ról prédikált dr. Prass ev lelkész százados úr (debreceni). Gyönyörű hasonlatokat használt, amiket mind reánk lehetett hasonlítani. Egy halott akácfa, telefonpózna beszélt sorsáról. Boldog élete volt, míg élt. Szülei s testvérei között. Boldogan zenélt a szélben, s most holtan kesereg, nagyon sokat szenved egy szál drótot tartva, gondol vissza a boldog időkre. – Utána műsoros délelőtt. – Alapgondolata, gondoljunk haza. – Bizony minden pillanatban felétek szállt sóhajom. Különösen elérzékenyültem, mikor elkezdtek énekelni. „Gyere velem akáclombos falumba”. Én is énekeltettem egy januári este neked, drága aranyos Kedveském. Hiába minden, mennénk már, de nem lehet. Ebéd: bableves, pörkölt burgonyával, cékla. Délután nagy hóviharban kizavartak két szakaszt fáért. Jó vasárnap délután. Vacsorám három szelet szárított kenyér, mert vacsorára kiadott parizeremet már ebédre, nagy éhségemben megettem.

Március 5. (hétfő) Tábor

Délelőtt nagy hóban gyakorlat. Közben két ízben riadó. Nagyon alacsonyan húztak el felettünk hófelhők felett. Egyszerre zuhogás, robbanás. Kb 500 méterre hullottak mellettünk kisméretű bombák. Hír szerint 15-én el kell menni haza. Valószínű Kőszegre. Hej, félig boldog lennék. Ebéd: kölesleves, zöldborsófőzelék pörkölttel, cékla. Nagyon finom volt, csak kevés. Három szelet puszta kenyérral kellett elnyomtatnom. Az a baj, hogy kenyér is nagyon kevés. Délután fahordás. – Feként 10 dkg lisztet kaptunk. Én voltam a főszakács. Vacsorára főttkrumplit kaptunk, s a liszttel összegyúrva krumplis nudlit készítettem. Rá kenyérből prézlit, s olvasztott vajjal nyakon öntöttem. Jól sikerült, de nagyon kevés lett. Főzni nagy szó. Hányszor főztem otthon. Eszembejutott minden. Vajjon mikor főzhetek otthon. Lefekvés után éjfélig riadón voltunk kint. Szappanokat kaptunk.

Március 6. (kedd) Tábor

Reggel elvezéreltek bennünket lovat ápolni. Eszünkbe jutott, még mikor rossz kedvvel pucolgattuk lovainkat. Pedig az volt a jó idő. Eszembejutott az is, hogy kedves jó Anyám meglátogattál. Milyen boldog is voltam akkor. Elbúcsúzásunkkor vissza-vissza pillantgattam reád jó Anyám. Egy utolsó pillantás, s eltűntél. De szívemből soha. – Ebéd: burczy leves, kelkáposztafőzelék hússal. Finom, de nagyon kevés. Utána szinte kopogott a szemem. Közben kenyerem sincs, már egy nappal előbb kénytelen voltam megenni. Délután havasesőben fahordás. Vacsora: krémleves, sajt. Sajtomat kenyérhiány miatt úgy szopogattam el. Feltűnő, hogy riadó nem volt.

Március 7. (szerda) Tábor

Délelőtt majdnem tanteremben maradtunk havaseső miatt, de végül mégis kivonultunk. Bakan-

csom teljesen tele vízzel érkeztem haza. Kapcám már teljesen szét ment, amit te adtál Kedveském. Csak ezt az egy párat tudtam megmenteni, s most ez is szét megy. Ebéd: zöldborsóleves, lekváros csőtészta. Mivel mi voltunk a repetárok, duplán jutott. Most az egyszer mondhattam, valahogy jól laktam. Nagyon finom volt. Gondoltam az otthoni jó tésztákra, hol jár ez ahhoz, s mégis jó. Délután készülődés márc. 15-i ünnepélyre. Vacsora: sűrű köles tejbekása, lekvár. Életünk ismét nehezebb lett egy fokkal, szobaparancsnokot kaptunk, Kövi őrmestert. Este 11-től éjfélig riadó. Nagyon kellemes volt.

Március 8. (csütörtök) Tábor

Reggel ötkor ébresztettek. Tízen mentünk német élesgyakorlatra. Nem tudom mit éreztem egész délelőtt. Gondolatom állandóan, szünet nélkül otthon járt. Végig futott előttem minden szép és jó. Éreztem, valaminek kell, hogy otthon történjék. Talán boldog szabadulás. Bárcsak adná a Jó Isten. – Óriás szenzáció, elszökött egy olyan fiú, akiről még gondolni sem mertük volna, Gergely Tibor. – Orvos főhadnagyúr szerint egy-két hét, s alig lesz valaki, aki ki nem dől a kosztól. Szép vigasz. Ebéd: bé-bé leves, húsos rizs. Sokat kaptunk. Úgy látszik a mennyiség emelkedik. Ebéd után megettem még három szelet lekvároskenyeret, s kezdtem magam úgy érezni, hogy valami van a gyomromban. Délután nemzetvédelmi előadás. Vacsora: krumplileves, parizer. Este héttől éjfél után két óráig fhdgy és és hdgy úrnál voltam jegyzőkönyveket gépelni. Gergely Tibor este visszajött, megunt a járkálást.

Március 9. (péntek) Tábor

Immár sorozatosan alig aludtam valamit. Ismét nagy szenzáció a táborban. Egy pár nappal ezelőtt két karp. a táborban krumplit lopott egy német háznál. Egyenlőre fogdába zárták, s ma éjszaka hűlt helyüket találták, megszöktek. Hiába minden, a legnagyobb úr a gyomor. Maholnap én is úgy nézek ki, mint egy csontváz. Naponként adom le a kilókat. Eddig híztam, de most lassan, de biztosan elindultam a fogyás felé. Délelőtt jó álmosan terepen. Ebéd: gulyásleves, csak lé és egy szem hús és egy szem krumpli. Elmentek az iskolát vizsgálók, s így a két napi jó kaját csak a látogatásnak írhatjuk a javára. Délután fertőtlenítés és fürdés. Nagyon jól esett, de mennyivel jobb és boldogabb volt nyári estéken lefekvés előtt veled fürdeni Kedveském. De majd csak eljön az idő. Lehet, hogy hamarosan csapatokhoz osztanak bennünket. Bár csak ott tartanánk. Egész délután a fertőtlenítőbe hevertünk végig. A fertőtlenítést kénnel végezték, amit minden ruha magába vett erősen. Alig értünk este haza, éjjeli gyakorlat. Csak ez kellett még nekem. 10 óráig tartott. Vacsora: bableves, sajt. Kövi őrmester elment a szobából, s így ismét magunkra maradtunk.

Március 10. (szombat) Tábor

Pár napi nem alvás után nagyon jót aludtam. Délelőtt a szokásos gyakorlat. Ebéd: krumplileves, ludaskása. Nagyon finom, s elég. Jól nem laktam, de nagyon kivagyunk éhezve. Ha egy hétig ennyit adnak, akkor utána elég lesz. Délután előadás. Vacsora: főtt krumpli egy teli csajkával, kb 6 dkg vaj s 4 deci hideg tej. Nagyon jó vacsora. A mai napon nagy öröm ért. Rossz bakancsomat kicserélték. Kaptam egy elsőrendű síbakancsot. Benne most már füttyölve járkálhatok.

Március 11. (vasárnap) Tábor

Délelőtt istentisztelet. Utána kétórás unalmas mozielőadás. Ebéd: leves, krumpli pörkölttel, cékla. Délután mosás. Én krumplisgombócot főztem. Rá lekvárt raktunk s a tisztaléből levest főztem. Nagyon jól laktam. Rendes vacsora, parizer, lekvár. Ranga Feritől nagyon rossz hírt hallottam hazulról. Egy újság írta, hogy Sárközben borzalmak voltak. A Jó Isten segítjen benneteket.

Március 12. (hétfő) Tábor

Reggel négykor kelés. Délelőtt éleslövészet. Négykor érkeztünk haza, s a legnagyobb megdöbbenésünkre az ebédet tévedésből elosztották, alig jutott egy kis leves és kelkáposzta főzelék hússal. Azt sem tudtuk mindjárt megenni riadó miatt. Vacsora Bé-bé leves sajt.

Március 13. (kedd) Tábor

Délelőtt gyakorlat egy új helyen. Csak beszélgetés volt. Ebédünket riadó miatt későn ettük meg: gulyásleves, lekvár. Délután nemzetvédelmi előadás. Vacsora: főtt krumpli, vaj. Kenyerem egész nap nem volt. Este főhadnagynak gépeltem.

Március 14. (szerda) Tábor

Délelőtt gyakorlat. Kisütött a nap. Talán még is megjön a tavasz. Ebéd: bé-bé leves, székelykáposzta. Délután énekar próbán voltam. Készülődés holnapra. Nagy esemény. Miután haza mentem le kellett szedni a karpaszományt. Parancsba jött. Mindenki zúgolódik, mert jogunkban sértettek meg. Vacsora: tejbeköles, lekvár. Háromszor riadó.

Március 15. (csütörtök) Tábor

Nagy nap. Magyar nemzeti ünnep. Nemzeti különösen nekünk, most hontalan magyaroknak idegenben. Kibújt a tavaszi nap ünnepünkön s csókolgatott bennünket sugaraival. Békés március 15-ék hol vagytok? Halpaprikás, boldog családi együttlét, amiért most életem is odaadnám, csak egy percre ölelhetnék meg ezen az ünnepen kedves, aranyos Évám, s kedves drága jó Anyám, Szülém, Pityu és Zolikám. Van e magyar kokárda melletteken, lobog e magyar zászló mohás házunkon. Szívemet e szomorú ünnepemen részben nagy öröm érte. Hír szerint Szekszárd és vidéke visszakerült. Akkor nektek is boldog szabadság ünnepetek van. Ünnepünk akkor lesz boldog, ha ismét viszont ölelhetjük egymást. Várjuk és kérjük az Istent, hogy várakozásunk után hozza el számunkra a legboldogabb napot, az ismét találkozás napját. Közös ebéd Kovács hdgy úrral: húsleves, krumplipüre pörkölt, cékla. Délután ünnepély dr Pass nagytiszteletű úr olyan emlékbeszédet mondott, hogy mindenki szeméből kicsordult a könny. 5 órakor az ünnepélyt megismételtük. Hogy Őcsény és Szekszárd magyar kézen van, Ranga Feri is megerősítette. Boldog voltam egész este. Vacsora: sűrű bé-bé leves, parizer. Ezen felül krumplis nudlit s levest főztünk. Riadó nem volt, de légiveszély vagy ötször.

Március 16. (péntek) Tábor

Egész nap tavasz. Délelőtt gyakorlat. Ebéd: gulyásleves, lekvár. Délután áskálás. Vacsoránk kelkáposzta, margarin. Amit csak éjfélkor ehetünk meg szobánk rendetlensége miatt, éjjeli gyakorlat után. Egy jó kétórás riadó, s több mint tízszer légiveszély.

Március 17. (szombat) Tábor

Mintha elvágta volna a tavaszt. Hideg, szeles, esős nap, még a jégeső is esett. Hiába, nem magyar tavasz. Ebéd: kölesleves, törtkrumpli céklával. Nagyon gyenge ebéd. Délután fahordás. Vacsora: főtt krumpli, tej, vaj. Nagyon finom, s talán elég. Moziban Inventé-t láttam. Nézése közben belerिंगattam magam a boldog elmúlt időbe, amit veled töltöttem Kedveském. Alig lett vége az előadásnak, riadó ½ 12-ig. Ez már ma második.

Március 18. (vasárnap) Tábor

Istentisztelet. Utána a III. század előadását néztük meg. Mély hatást váltott ki belőlem. Füstbe ment terv szavalás. Vajjon én is mit mondanék neked először kedves, drága jó Anyám. Ebéd: húsleves, krumplipüre pörkölttel. Vacsora: parizer, lekvár. Délután football meccsen Auerbachban. Magyar–

német válogatott játszott, 3:2-re győztünk. Nagy az éhségem, alig lézengek már. Vacsorára krump-lisnudlit főztünk, s levest, mégis majdnem megettem háromnapig kenyereimet.

Március 19. (hétfő) Tábor

Szörnyű álmom volt. Haza kerültem. Nálunk volt Farkas Pali. Amint beléptem a szobába nagy volt a meglepetés. Pali elkezdett hozzám beszélni, Pistám egy sorsra jutottunk. Talán a feleségem, kérdeztem. Bólintott, messze idegenben van eltemetve. Óriási zokogásba törtem, álmomban fölsírtam s fölébredtem. Nagy hatással volt rám álmom, de ilyet még gondolni sem mernék. Óvjon meg ilyentől a Jó Isten. Hajnalban fel kellett öltözni légiveszély miatt. Délelőtt a menetgyakorlat előkészítése. Ebéd: krumplileves, árpaludaskása. Riadó miatt egy fél perc alatt kellett megenni. Menetgyakorlat egy kis faluig. Egy háznál szálltunk meg. Nagy nehezen 10 szem főttkrumplit kaptunk a háziaktól, s kb 4 deci kávé. Rendes vacsora: bableves. Éjfélkor kaptunk egy deci feketét mozgókonyhánkról. Nagyon jól laktunk vele.

Március 20. (kedd) Tábor

Egész éjszaka őrségben álltunk. Nem aludtam egy pillanatot sem. Reggel hatkor ért véget a gyakorlat, s nyolcórára már a táborban is voltunk holtfáradtan. Lefeküdtünk s édes pihenésünket délben egy riadó szakította félbe. Ebéd: húsleves, krumplifőzelék, főtt hús. Ebéd után lefeküdhettünk. Alig húztuk magunkra a takarót, egy perc alatt fel kellett öltözni, s ezredesúr nemzetvédelmi előadására kellett menni. Olyan álmosak, fáradtak voltunk, majd elaludtunk. Délután elbúcsúzott tőlem Ranga Feri, megy Magyarországra. Kedveském, s drága Anyám, egy-egy levelet küldtem nektek haza. Vajjon megkapjátok e. Vacsora: zöldborsóleves, tej. Este Kovács hdgy úr is bejött hozzánk, s elbúcsúzott, ő is megy haza. Kenyerem elfogyott, egy napig nem ettem. Hat hónapja, hogy bevonultam.

Március 21. (szerda) Tábor

Nagy fáradtság után mélyen aludtunk, s hajnalban riadó ugrasztott ki bennünket, amelyik másfél óráig tartott. Reggel nyolckor ébresztő. Holnap jön Beregffi vezérezredes úr meg szemlélni bennünket. Ettől függ, hogy mi lesz velünk. Egész délelőtt alaki kiképzés. Közben kétszer riadó. A harmadik riadó természetesen levonulásunk után, ebéd előtt. Ebéd a riadó után 3 órakor volt. Délután ruhatisztogatás. Kapkodás a holnapi előkészüldésre. Nagyon folyik a minősítés. Legalább tízszer sorakoztunk. Vacsora főttkrumpli, vaj. Nagyon jól laktam, mivel több mint fél kenyereimet is megettem. Nem tehetek róla, annyira fogynak, hogy lassan csak árnyékom lesz.

Március 22. (csütörtök) Tábor

Reggel fél ötkor ébresztő. Dupla fekete a reggeli, amit az állandó sietség miatt olyan gyorsan kellett forrón meginni, hogy fele az államon csurgott le. 8-kor, gyaloglás után megérkeztünk szemlehelyünkre. 10 óra tájban megérkezett Beregffi vezérezredes úr. Egy pár szót szólt hozzánk. Utána egy rövid gyakorlat. Délben indultunk vissza forró melegben, s köppenben. Már odamenet valahogy összegyüremlett a kapcám s föltörte a lábamat. Kínszenvedéssé vált az út számomra. Mikor a tábor szélére értünk, még nem vehettük le a riadó miatt. Ebéd 3 órakor: erőleves árparizzsal, burgonya pörkölttel, cékla. Nagyon kevés és állandóan krumpli. Délután szabad. Vacsora: borsóleves, margarin. A margarint már délben megettem, amit már reggelire kaptunk.

Március 23. (péntek) Tábor

Délelőtt gyakorlat. Hegymászásokban nagyon elfáradtam. Riadó miatt később vonultunk be. Ebéd: gulyásleves, lekvár. Délután készülődés a vasárnapi előadásra. Vacsora lencseleves, lekvár. Éjjeli gyakorlat.

Március 24. (szombat) Tábor

Délelőtt gyakorlat egy kiürített faluban, jó öt kilométerre a tábortól. Délelőtt riadó. Ebéd: krumpli-leves, árpakása darálthússal (ludaskása). Jó adag volt. Legkedveltebb ebéd. Délután próba. Vacsora főtt krumpli, vaj.

Március 25. (vasárnap) Tábor

Virágvasárnap. Közeledik a nagy ünnep s mi még mindig itt vagyunk. Pedig azt hittük húsvétra otthon leszünk. Milyen boldogok voltunk egy évvel ezelőtt. Istentiszteletre nem mehettem el, csak katolikus misére előadásunk miatt. Ezredes úr akart szólni hozzánk, de riadó miatt elmaradt. Riadó alatt rendeztük meg századelőadásunkat. Nagyon sikerült. Minden várakozást felül múlt. Mindenki sírt, sótt még zokogtak is, mikor felcsendült nótánk „Látjuk e még viszont egymást vén Duna, a kanyargó Tisza partján” stb. Utána alezredes úr kihirdetett egy parancsot, melyben felszólítottak bennünket, hogy önként jelentkezhetünk a frontra. Mindenki jelentkezett. Ebéd: finom húsleves, savanyú krumplisaláta főthús vöröshagymás szafttal. Utána megettem a vacsorára kiadott tejszínemet s 5-6 szelet lekvároskenyeret. Tehát jóllaktam, de az érzésem mégis az volt, hogy nagyon éhes vagyok. Vacsora parizer, tej, amit ebédre megettem. Egész éjszaka nem aludtam nagy hasmenésem miatt. Nudlit főztünk. Moziban voltam. Nagy volt a németek mozgolódása.

Március 26. (hétfő) Tábor

A kenyértől nagy gyomorégésem volt. Délelőtt gyakorlat. Ebéd: leves, borsófőzelék, pörkölt. A borsófőzeléket egy pofával kellett megennem, mert alig kezdtem kanalizni, riadót fújtak. Számtalan gép repült el fölöttünk egészen alacsonyan. Délután fegyverismeret. Orvosnál voltam, ópiumot kaptam. Vacsora: főtt krumpli, vaj, tej. Nagyon jó vacsora.

Március 27. (kedd) Tábor

Jót aludtam. Délelőtt gyakorlat. Könnyű volt. Ebéd: daraleves, krumplifőzelék, pörkölt. Ebéd után megalakították a karhatalmi zlj-t. Ez nem jó jelre mutat. Vacsora: konzervleves, sajt.

Március 28. (szerda) Tábor

Délelőtt állandó csöpögő esőben kint. Főhadnagy úr ismertette előttünk a helyzetet. Menni már innét nem mehetünk sehova. Országunk nincs. Bízunk a jó Istenben. Egész nap a beszédtema: helyzetünk, jövőnk. Drága jó Kedveském, jó anyámék bízatok ti is, s várjatok. Ebéd: borsóleves, paprikáskrumpli (paprika nélkül). Délután tereptan. Vacsora: árpakása darálthússal.

Március 29. (csütörtök) Tábor

Reggel dupla fekete. Délelőtt ezredes úr szemléje. Ebéd: nagyon finom csőtészta gulyásleves. Repetások révén nagyon jól laktam. Mellé sajtot kaptunk. Egy adagot vettem is. Délután karhatalmi összeállítás. Vacsora konzervleves, 5 dkg szalámi. 30 drb cigarettáért kb 20 dkg vaját vettem. Egy darabig eleszegettem.

Március 30. (péntek) Tábor

Nagypéntek. Nekünk, protestánsoknak teljes szolgálatmentesség. Délelőtt istentisztelet, s keretében úrvacsoraosztás. Egész napom otthon volt. Úrvacsora vételekor reátok gondoltam. Imádkoztam értetek, ti biztosan nem tudtok úrvacsorázni. Milyen boldogok is voltunk egy évvel ezelőtt. Halpaprikás helyett ma krumplileves és babfőzelék. Boldog együttlét legnagyobb ünnepünkön, készülődsz húsvétra. Ebéd után megettem az ünnepi süteményemet, az otthoni sok jók helyett 3–4 szelet vajas illetve sajtos kenyeret. De hálát adok a jó Istennek, hogy még ezt is adta. Egész délután veletek voltam. Lélekben veletek ünnepeltem. El-el olvastam leveleiteket, s azok alapján lelke-

tekkel beszélgettem. Fájdalmas délután. Minden átfutott agyamon. Látjuk e még egymást. Husvét ünnepe vajjon hoz e boldog feltámadást. Százszor megnéztem fényképedet Kedveském. Könnyezett a szemed, majd mosolygott. Vacsora: főttkrumpli, vaj, tej, de a tej természetesen elmaradt. Este korábban lefeküdtem, s míg el nem aludtam, mindig veletek voltam.

Március 31. (szombat) Tábor

Reggel sportpályára vonultunk ki. Tornászok kellettek volna, de nem jelentkezett senki. Délelőtt foglalkozás, haza felé ágygyűjtés. Ebéd: krumplileves, árpakása darálthússal. Ebéd után nagytakarítás, mosás, készülődés holnapra. Vacsora bableves, 10 deka romlott, bűdös sajt. Utána megettem vagy öt szelet vajaskenyeret s így jóllakottságot éreztem. Moziban voltam. Álmaim mostanában egyformák. Talán jelent valamit. Múlt éjjel rengeteg almát szedtünk s ettem. Éjjel pedig körtét, s szüreteltünk állandóan, a szintér a szőlőhegyünk.

II. KÖTET

BAJTÁRS!!

Ha az Isten úgy rendelné, hogy ezen könyvecskétől meg kellene válnom, juttasd el az alábbi címre:
Bogár Istvánné (ref tanító neje) Őcsény, Tolna megye, Magyarország.

1945. április 1. Húsvét vasárnap Auerbach Worlagen

Elérkeztünk a tavasz legjobb ünnepére. Szép ünnep, de számunkra nem boldog, inkább szomorú. Szeretteink nélkül, messze idegenben szerény, nagyon szerény keretek mellett ülhetjük meg a feltámadás ünnepét. Mi még csak valahogyan ünnepelhetünk, de ti Kedveském s drága jó Anyám, hogy ünnepelhetek, tudom nektek is könnyel áztatott e nap. Van e finom leves, kalács, felterített asztalok? Ha van is, tudom, hogy nem ízlik a falat, nincs boldogság nélkülem. Imádkozzunk, bízunk a jó Isten segítő kegyelmében, s hiszem, hogy elhozza számunkra is a boldog feltámadás ünnepét. A nap már nem jól kezdődött, alig öltözködtünk fel, légiveszélyt jeleztek, s 8–10 repülő jelent meg, egészen alacsonyan keringett a tábor fölött lövöldözve, légi csatát víva vagy fél óráig. Nagy volt a felfordulás a táborban. Utána meg riadó egészen 10 óráig, ami miatt sajnos az istentisztelet elmaradtak. Ilyen még nem történt meg velem, hogy húsvétkor ne lettem volna templomban. De a sors így hozza. Délelőtt a géppuskás század előadása. Ebéd: húsleves, krumplipüre, borjú pörkölt (3 drb húsfoszlány). Utána megettem egy jó harmad kenyeret, kb 10 deka vajjal, rá cukorral. Igyekeztem úgy enni, mintha otthon, húsvéti, fehér omlós kalácsot ennék. De mégiscsak egyszerű vajaskenyér volt. Határozottan jól laktam. Az ünnepekre kaptunk 10 deka cukrot, 20 deka lisztet, s krumplit, ½ kiló szárított káposztát, amit délután, amit délután nudlinak főztünk meg. Korábban lefeküdtem és reátok, illetve felétek szállt gondolatom. Boldog, Istentől megáldott ünnepeket kívánva nektek, hunytam álomra szememet.

Április 2. (hétfő) Tábor

(Annyira el voltam foglalva egy pár napig, hogy csak visszaemlékezve írtam.) Délelőtt megengedte a jó Isten, hogy istentiszteletre mehettek. Teljesen úgy éreztem, mint ha otthon hallgattam volna a prédikációt. De a padokban hiába kerestem kedves arcotokat. Éreztem a jó Isten szavát, amint mondta, hogy még találkozunk otthon a jó Isten házában. Istentisztelet után összeállás, vagy másfél óráig. Az öregeket külön állították. Ebéd: húsleves, árpakása két szem borjúhússal. Az ünnep délutánomat teljesen elrontották, őrségbe kellett mennem. Az ünnepi ebédet is emiatt kutyafutóban

kellett megennem. Az őrsegen nem történt semmi különös esemény. Ünnepi vacsora 4 deci fekete, egy kis darabka sajt. Utána süteményként két szelet vajás kenyéret ettem meg.

Április 3. (kedd) Tábor

Egész éjjel nem aludtam semmit. Délelőtt őrsebben. Ebéd: gulyásleves, sajt. Őrségből hazamenet a legnagyobb meglepetésemre ellopták a megmaradt fél kenyéret, ami borzasztóan érintett, már ide süllyedtünk! Reggel a III. századtól öt karp. megszökött. – Délután karhatalmi összeállítás. Parancshirdetéskor tudatták velünk, hogy elsejétől milyen nagy csökkenés állt be az élelem körül. Csökkentették a vaj, sajt, margarin adagot. Lekvárt ezután egyáltalán, krumpli adagnak is csak a felét kapjuk. Sajnosan tudomásul vettük. Vacsora konzervleves, margarin. Elsejétől kezdve a napirend is megváltozott. Reggel 3-kor ébresztő, 6.40-ig készülődés, reggeli, 7.20-kor kivonulás, foglalkozás 12-ig. Ebéd után $\frac{1}{2}$ 3-ig pihenő, $\frac{1}{2}$ 6-ig foglalkozás, majd fél óra fegyelmező, 6-kor parancshirdetés, vacsora, s 9-kor takarodó. Elmaradt a reggeli csukló.

Április 4. (szerda) Tábor

Délelőtt foglalkozás, nagyon hűvös időben, még jégeső is esett. Nagy meglepetésemre kezemen fagyás jeleket fedeztem fel. Ebédet Diószegi Gézával s Halással együtt nem ehettük meg, mert közös munkánk rozsdás volt. Ebéd: daraleves, két szem paprikáskrumpli. Ebédet a vacsorával együtt ettem meg, ami borsófőzelék, romlott parizer volt. Délután műszaki ismeret. Ebéd s vacsora szünetben fakézigránát s késfaragás! Legalább tízszer kisriadó, még éjjel is.

Április 5. (csütörtök) Tábor

Délelőtt gyakorlat. 11 óra felé riadó. Számtalan gép repült fölöttünk s kb. 10–20 km-re nagy bombatámadás köröskörül. A riadó jól elnyúlott, s csak 2 órakor vonultunk be. Ebéd: húsleves darával, zöldborsófőzelék, amit csak még egy riadó lefűvése után ehettünk meg 4-kor. A repülő bravúros lehúzásokat hajtottak végre. Délután rovincsolásra álltunk össze, s a legnagyobb meglepetésünkre egy őrnagyúr szavából megtudtuk, hogy a saját fehérneműnk nem vehették volna el. Nagyon okos Kővi úr nem tehette meg annak idején. Vacsora bé-bé leves, 3 deka vaj.

Április 6. (péntek) Tábor

Az idő nagyon elromlott. Délelőtt kivonulás. Kivittük magunkkal saját holminkat is, okulva a tegnapi nagy légitevékenységből. Grafenwöhri tábor még az éj folyamán is égett. – Zuber nevű karp megszökött. – Gyakorlat közben sokat gyalogoltunk. Egész délelőtt riadó. Lefűvése után vonultunk be. De ebédünket nem tudtuk befejezni (bé-bé leves, burgonyafőzelék pörkölttel) a leves megevése után riadó, így a főzeléket jó hidegen, a lefűvése után 3 órakor ehettem volna meg. Alig ettem azonban két-három falatot, sorakozó nemzetvédelmi előadásra. El is mentünk, vártunk egy darabig, míg végül elmaradt. Ez teszi tönkre idegeinket. Utána végre befejezhettem az ebédet. Majd 6-ig kivonulás, s zuhogó esőben majdnem egy óráig parancshirdetés. Vacsora bableves, margarin. – Hasam talán soha nem gyógyul meg. – A térképeket mindenkitől elszedték. Hírek szerint ezredes úr Szálasinál van. Délután még kétszer kisriadó.

Április 7. (szombat) Tábor

Délelőtt kivonulás zubbonyban, majd meg fagyunk. Olyan érzékeny a bőröm a hideggel szemben, hogy szinte kibírhatatlan. Ebéd: húsleves darával, babfőzelék főtt hússal. Délután összeállítások. Április 20-án befejeződik a kiképzés. Mi történik még addig? Este moziba voltam. Vacsora főttkrumpli, vaj.

Április 8. (vasárnap) Tábor

Álmomban hosszú úton jártam, vándoroltam. Egy ismerős kis ház kapujában te álltál te álltál Ked-

veském. Megkérdeztem tőled mit hordasz szíved alatt. Isten áldását felelted. Hozzád akartam rohanni, de valaki visszatartott, még nem lehet. Búsan intettem búcsút, s tovább vándoroltam. Temetőbe értem, hol drága jó anyám sírodra találtam. Borzasztó érzés volt. Álmomba szinte belerázódottam s felébredtem. Gondolatok szálltak agyamon keresztül-kasul. Nem tudtam többet elaludni. Vasárnap kedvére 6-kor volt ébresztő. Délelőtt istentisztelet. Utána a III. század zászlóalj előadása, melynek keretében Laázi alezredes úr búcsúzott el tőlünk, volt zászlóaljparancsnokunk. Előadás közben megszólaltak a szirénák s hatalmas közeli bombázások után 3 órakor fújták le. Grafenwöhr s a Südlagert bombázták. Riadó után békésen ehettük volna meg az ebédünket (húsleves, krumplicipüre pörkölttel) ha közbe nem kapunk egy gyors parancsot, hogy szobánkat ki kell üríteni, s egy másikba költözni. Egész délutánunk a költözködéssel tellett el. Vacsora parizer s későn megfőtt krumplis gombócunk. Teljesen elfáradva hatottam fejem álomra. Gondolatom otthon jár, s nektek is Istentől megáldott jó éjszakát kívánva elaludtam.

Április 9. (hétfő) Tábor

Új helyemen nagyon jól aludtam, csak ötször kellett kimennem. Álmomban Nagy Zolival utaztunk hazafelé. A vonaton édesapánkkal találkoztam. Nagy volt a meglepetés és az öröm. Kiszálltunk s egyenesen a szőlőhegyre mentünk. – Délelőtt kivonulás. Egy nagyon meredek hegy megmászása teljesen kikészített. Egész délelőtt riadó. Ebéd bé-bé leves, árpakása. Délután tereptan. Háromtől-hatig riadó. Vacsora borzasztóan savanyú, lefölezött tej, mûméz. Délután orvosi vizsgán voltam, bélhurutot állapított meg. Ricinust s szénport kaptam s egy nap szolgálatmentességet.

Április 10. (kedd) Tábor

Szolgálatmentességem ellenére is kivonultam. Lassan-lassan érzem, hogy nem sokáig bírom, alig tudom vonszolni magam. Különösen olyan ebédek után, mint a mai nagyon kevés gulyásleves, egy szem hússal s egy szem krumplival, 4 dkg sajt. Kenyerem is megettem már mind, egy két nap, azt sem ehetek. Ebéd után védőárok ásás, ami teljesen kiszedett minden erőt belőlem. 23-kor riadó, mely 4 óráig tartott. Álmomban otthon tanítottam, s Kedveském fölágaskodtál az ablakba, s hívtál ebédelni. Mentem is a finom ebédet megenni. Boldogan ebédeltünk, mint nem rég, valóban. Vacsora: borsóleves, margarin.

Április 11. (szerda) Tábor

Nagy napra ébredtünk. Kivonulás után alig értünk a tábortól 10 méterre, 6 angol repülő egészen alacsony támadást hajtott végre. Borzalmasan géppuskázott. A táborra egy két bombát dobott, amik az istállókra estek, több ló dőglött meg, s a szénraktár égett el. A jó Isten mentett csak meg. Hála legyen az egek Urának. Egész délelőtt riadó. Bevonulásunk után 5 perccel ismét riadó s tartott 4-ig. Alig fújták le 5 percre ismét vissza a riadóhelyre. Borzalmasan elvagyok keseredve, le vagyok törve. A végén alig vánszorogtam, 100 m utat nem tudtam pihenés nélkül megtenni. 5-kor ebédeltünk: konzervleves, burgonyafőzeléket pörkölttel. Vacsora főttkrumpli vaj.

Április 12. (csütörtök) Tábor

Kivonulás Hopfenoeba. Egész napra program a posztó ruhánk kimosása lett volna, de mire kiértünk neki eredt az eső, s így szobában töltöttük az egész napot. Ebédre pár szem főttkrumplit s margarint kaptunk. Este fele elindultunk haza felé. Alig mentünk vagy 500 m-re, angol vadászok jelentek meg felettünk s örülten géppuskáztak reánk. Ismét a jó Isten örködött felettem. Háromnegyed óráig feküdtem egy bokorban. 12 bombát dobta le s 5 német meghalt s több megsebesült. Minden gondolatom a veszély minden pillanatában reátok gondoltam. Drága szívem, Kedveském s jó anyám. Nagyon meleg volt. Vacsora: daraleves zöldborsófőzelék pörkölt. Karpaszományos őrvezetővé léptettek elő. A németek lefegyvereztek bennünket.

Április 13. (péntek) Tábor

Dél előtt kivonulás. Egész nap főhadnagyúr lovát tartottam. Volt időm elgondolkodni sorsunkról. Ebédre: tegnapi támadáskor agyonlőttek egy lovat, abból főztünk egy levest + a húst, olyan finom volt, hogy nem is képzeltem volna. Este 8-kor vonultunk be. Vacsora konzervleves, paprikáskrump-li. Szerencsétlen nap, péntek, s 13-a. Hazaérve hallottuk, hogy talán egy nap múlva tovább kell menni. Egész éjjel a tovább menés tudata miatt nem tudtam aludni. Beszélgettünk, s el-el merengtünk.

Április 14. (szombat) Tábor

Korán ébresztő, a század kivonult, csak mi I. szakaszbeliek maradhattunk bent, mint karhatalmi szakasz. Alig mentek el, riadó, menekülni kell. Mindent összepakoltunk, illetve én s akik bent maradtunk egy megrakott kocsit tolva elhagytuk a tábort, s egy erdőben, gyülekezőhelyünkön telepedtünk le. Kaptunk egy kenyeret s egy konzervet. Nagy éhségemben fele száraz kenyeremet meg-ettem. Pedig tudom még megbánom, hogy ennyit megettem, lesz még hiány is. Egésznap élelem (liszt, bab) kihordása a gyülekezőhelyre. Az én pakkom egy zsák a hátamon. Nem tudom ilyen kondíció mellett meddig bírom a száz kilométerek gyaloglását. Dél előtt még kimentem a fölvételezőkkel. A raktár körül óriási volt a fölfordulás. Nagyon sok élelem maradt ott, ezért érdemes volt annyit koplalni. Kenyeret, cukrot, konzervet vittünk útravalónak. Kaptunk még egy konzervet, három kétszersültet s két kenyeret. Kapuvári Karcsi és Kardos Karcsi átmentem a 103-as sütőkhöz s így azok 3 kenyerét a kapott dohányon (10 csomag) megvettem. Miért bent voltam fölvételezni, azért is kaptam 2 kenyeret s így 7 és fél kenyérem lett. Közben szereztem még egy kiló szárított húst is. Este 7 órakor indultunk el a nagy útnak. Hátamon egy zsák teljesen megtömve, oldalamon a kenyérzsák két kenyérrel, s az abrakos tarisznya két kenyérrel, nyakamban pokróc, kezemben egy pokróc összehajtva, rajta egy kenyér. Nem tudom meddig bírom. Elindulásnál már lemaradtak sokan, köztük Kapusi Jancsi is. Egész éjszaka meneteltünk kisebb nagyobb megszakításokkal.

Április 15. (vasárnap) Hirschau–Passendorf

Reggel 7 órakor értünk Hirschau nevű városba. Onnét még vagy 5 km-t mentünk, egy erdőben telepedtünk le. A végén már alig bírtam a lábamat, csúnyán feltört, fáj minden porcikám, különösen a vállam s nyakam. 38 km-t gyalogoltunk. Amint megérkeztünk megettem egy konzervet s egy jó adag kenyeret s mélyen elaludtam. 5 óra hosszat aludtam, utána jól lemosdottam. Délután 5 órakor indultunk tovább. Nagyon nehéz utam volt. Minden részem fáj. Csak 15 km-t gyalogoltunk. Este értünk **Passendorf** kicsike községbe. Egy szénapadláson kaptunk helyet. Nagyon jó helyünk volt.

Április 16. (hétfő) Passendorf

Egész éjjel alig tudtam szundítani a nagy fáradságtól, akárhogy fordultam, mindenütt fáj. Nagyon kedves nép közé kerültünk. Ebédre krumplisgombócot főztek. Kaptunk 13 darabot s jól meg-cukrozva ettem meg. A légi tevékenység egész nap óriási. Körülöttünk állandóan géppuskázták az utakat és az erdőt. – Délután beütött a krakk. Belefáradtam, mindenem remegett, kezemet s lábamat nem bírtam megmozdítani, olyan voltam mint egy fél halott. Nem bírtam tovább menni. Agyamban, nagy lázamban mindig az járt mi lesz velem, ha itt kell egyedül maradni. Vacsorára finom tarkabablevest főztek csipetkével. Sajnos csak megkóstolni tudtam. Nagyon finom volt. – Nem megyünk tovább. Hogy mi az oka nem tudjuk, csak sejtjük. A létszám lassan-lassan emelkedik, a lemaradók fölzárkóznak.

Április 17. (kedd) Passendorf

Az éjjel nem aludtam semmit. Hajnalban nagy zúgás rázta meg a levegőt. Töménytelen repülő szállt fölöttünk, s nem messze dobálta bombáit vagy egy óra hosszat. Az egész pajta hullámozott alattunk. Reggelre lázam leesett, de nagyon legyöngített, olyan lettem, mint egy gyöngé báb. Fekve marad-

tam. Egész délelőtt otthon jártam gondolatban. Kedveském sokszor végig néztem fényképedet. Mi-lyen jó is lenne már együtt lenni, s veletek is jó anyám. Ebédre krumplit főztek vízben. Vacsorára bablevest krumplival.

Április 18. (szerda) Passendorf–Malburgon át

Reggel megtudjuk a hírt, hogy este indulunk tovább. Hogy én hogyan megyek el még nem tudom, teljesen gyenge vagyok. Ebéd krumpli tarhonyával. Délután szállásunk kitakarítása, vacsora után (főttkrumpli) 9 órakor elindultunk. Szinte támolyogva indultam neki az útnak. A jó Isten azonban megsegített, jött egy teherautó, s amint került ki bennünket teljesen lelassított s én gyorsan felpat-tantam rá. Így tettem meg az utat Nabburgig (szép régi város). Autómmal majdnem vesztembe rohantam. Regensburgba ment, egészen más irányba, mint kellett volna. Ismét a jó Isten szóllott közbe, a vámnál megállt az autó, mint ha súgta volna ne menjek tovább, szálljak le. Leszálltam s visszamentem a városba, hogy századomat megvárjam. Pont az útelágazáshoz értem, mikor a szá-zad kocsija odaért, mentem velük vagy 2 km-t, de tovább nem bírtam a menetet, s Partl Bélával lemaradtunk (Rezső bácsi a nagybátyja). Egy kis faluba $\frac{1}{2}$ 12-kor kocogtattunk be, de sehol nem akartak fogadni, azt hitték tolvajok vagyunk. Polyván aludtunk egy nyitott fészerben. Egy német katona egészen hidegen bánt velünk.

Április 19. (csütörtök) Irzenkirch

Hajnalban nagyon hűvössé vált fekhelyünk. Reggel nyolc felé nyakunkba vettük az utat, hogy föl-zárkózzunk. Alig mentünk pár száz métert, egy szántóföldön kétkerekű taligafélét fedeztünk fel. A jó Isten talán megbocsátja lopásunkat, felraktuk rá csomagjainkat s szép lassan, most már könnyen beballagtunk Frischenrich községbe, ahol betelepedtünk a századnál. Hír szerint itt maradunk egy ideig. A kiképzés tovább folyik s most 6 órán át lövészgödröket fogunk ásni. Jól nézünk ki, karpa-szományosokból munkaszolgálatosak. Végül hol kötünk ki? Ebéd bableves tarhonyával. Hír szerint holnaptól német konyhán leszünk. Ebéd után egy orosz a kiskocsinkat elkészítette. Vacsora ismét főtt krumpli. Ismét megkezdődött a régi, félórás pártrendet tartottak. Menet közben vagy 40-en maradtak le. Egy másik házba költöztünk át. Egy padlásra az egész század. Jó hely, csak szűken va-gyunk, még megfordulni is alig lehet.

Április 20. (péntek) Frischenrich

Amit gondoltunk, be is vált. Egy nap pihenőt sem kapunk a menet után. Már reggel hatkor ébresztő. Kisült, hogy ketten ez éj folyamán olajra léptek (lesz még több is). A reggeli már természetszerűleg elmaradt. Tegnap estéről megmaradt három szem főtt krumplit, s sóspaprikás kenyeret reggeliz-tem. Fél nyolcra kimentünk a közeli erdőbe, állítólagos erkölcsi előadásra. Másfél óráig vártunk, s mivel nem jött senki, bevonultunk. Fél óra rendgyakorlat. Fáy hgy úr ismertette velünk, hogy hol-naptól kezdve minden nap 12 km-re megyünk ásni. Ezek szerint minden nap 24 km-es gyaloglás s egy csomó munka. Lehet, hogy a nagy repülőzavarás miatt csak éjjel dolgozunk. Délelőtt napozás. Ebéd téstalé tarhonyával, cukrosnudli. Délután napozás. Este kaptuk a parancsot, indíts ásásra. Az új fegyverrel, ásóval, csákánnyal felszerelve este 9 órakor elindultunk visszafelé Nabburg mellé. Hosszú nagy út 15 km-es gyaloglás után érkeztünk meg a tett színhelyére.

Április 21. (szombat) Frischenrich

Éjfél után kezdtünk neki az ásásnak s fél ötkor fejeztük be. Holtfáradtan indultunk vissza, s 8 óra-kor értünk Frischendrichbe. Reggelire krumplilevest kaptunk. Utána mély alvás. Ebéd bé-bé leves. Emellett aztán lehet naponta dolgozni és menetelni. Délután ismét alvás 5-ig. Ébresztő. Hír szerint visszamenetelünk, hogy közelebb legyünk megszégyenítő munkánk helyéhez. Az eső neki eredt. Vacsora: zöldborsófőzelék konzervhússal. Az eső megállás nélkül szakadt. Már azt reméltük nem

visznek bennünket ilyen lehetetlen időben tovább. Annál lesúlytöbb volt a hír mikor jött, szerelj fel, indulás. Szakadó esőben 9 órakor indultunk útnak. Egy fél sajt konzervet kaptunk. Alig mentünk 2 km-t szerencsétlenségünkre kocsink kereke ripityánkra tört. Lepakolás, kocsinktól búcsút véve tőle elindultunk századunk megkeresésére. Keresést hiábavalónak ismerve fel abba hagytuk s egy huzatos kocsiszínbén lefeküdtünk.

Április 22. (vasárnap) Frischenrich–Niedermurach

Aludni azt mondhatnám nem aludtam semmit. Teljesen átfázva vacogtam hideg pokrócaim alatt. Amit egy kicsit aludtam, veled álmodtam Kedveském. Nagyon boldogok voltunk otthon. Reggelre ébredve az eső még csepegett. 10 órára megtaláltuk századunkat. Az éjjeli menet közben 17-en lemaradtak. Ebédig pihentem. Ebéd babfőzelék konzervhússal. Az ágyúk dőreje egészen közel hallatszik. Háromórákor megüti fülünket a páncélosok motorzúgása s a géppuskák kelepelése. Éppen indulni akartunk ásní. Kb 1 km-re tőlünk lévő műuton törtek előre a páncélosok. Fölszerelés, azonnal indulás vissza. Kedveském s drága jó anyám eszembe jutottatok ebben a váltságos pillanatban. Nem tudom mit hoz rám a következő pillanat. Kedveském te voltál boldogságom, reménységem. Köszönöm, amit adtál, soha ne felejts el. Áldjon meg a jó Isten. Drága jó anyám köszönöm, hogy mindig legjobban szerettél. Téged is jó szülém, Pityut, Zolikát is áldja meg a jó Isten. Ezeket géppuskázatolás közben írtam. Főhadnagyúr kiadta a parancsot, hogy azonnal menjünk vissza Frischenrichbe, de lehet, hogy utunkat már el is zárták. Gyors ütemben 10 km-t gyalogolva értünk vissza. Ott kaptunk egy kenyeret s utunkat folytattuk tovább s Niedermurach községben kötöttünk ki. Egy szalmapajtában kaptunk jó helyet. Már csak 45-en vagyunk. Vacsorára 15 deka vaját kaptunk.

FOGSÁGBAN

Április 23. (hétfő) 1. nap Niedermurach

A hosszú fáradságos út után nagyon jól aludtam. Egészen 9 óráig heverésztünk. 9 óra 3 perckor egy kint lévő fiú futva jön vissza. Itt vannak a páncélosok. Egy két lövés, amerikai katonák jönnek. Fogságba estünk kézfeltartás nélkül. Egy udvarba gyűjtöttek össze bennünket, majd a falu egyik szénáskertjébe mentünk, s telepedtünk le. Tüzek gyúltak. Az eső kisebb nagyobb megállással esett. Közben a páncélosok szakadatlanul mentek tovább. Semmi ellenállás. Az amerikai katonák cigarettát s cukrot szórtak a páncélosokról. Ebédre századunk valódi rizseshúst főzött. Egész nap csak ettünk, sajtot, hurkakonzervet. Délután jött a hír, hogy nem foglyok, csak internáltak vagyunk. Megengedték, hogy egy szénapajtában aludjunk. Vacsora feketekávé volt.

Április 24. (kedd) 2. nap Niedermurach

Nagyon jól aludtam. Hat órakor ismét ki kellett menni, réti csellengés jobbra balra. Evés, feketekávé, lekvár. Két kiló konzervhússal 12 krumplit süttöttünk. Vártuk a továbbiakat. Néha még meg-meg eredt az eső, de derülni kezdett. Ebédre cukros rizsát kaptunk. Minden kaját szétszítottak. Este ismét megengedték, hogy a pajtában aludjunk. Este 9-kor lefeküdtünk. Reggel indulunk.

Április 25. (szerda) 3. nap Niedermurach–Chamon

Reggel 3 órakor lett volna ébresztő, de csak 4-kor ébredtünk föl. Tervezet szerint 5-kor indulás. Kimentünk a rétre hol már máglyák világítottak a sötét hajnalban, mint hajdan őseink a végtelen rónákon. 5 óra, s nem indulunk, mire kisült, hogy az amerikaiak órájárása szerint még 4 óra. Éjjel óriási fagy volt, így jól esett a máglyák melege. Hat órára kivilágosodott s elindultunk Chamon-ba. Csiki Győző jóvoltából kaptunk egy kis négykerekű kocsit, s így megkönnyebbülve Diószegi, Halász s Petővel elindultunk kocsinkkal együtt az oszloppal. Útközben csellengő oroszokkal s egy hosszú menet kiszabadított angol foglyokkal talákoztunk. Útmentén egy-két szétlőtt autó. Köztük egy

teljesen új német taxit előttünk gyújtottak fel. Nem kell az amerikaiaknak semmi. Még egy tojást sem kérnek egy német háznál sem. Útközben csokoládét, bonbont, süteményt, finom konzervet ettek mindenütt. Harckocsiik tele élelemmel. Velünk teljesen úri módon viselkednek. Szembejövővő angol, volt fogoly hadnagyurunk hátsólovát elvette s erre az amerikai elvette tőle s visszaadta. Útközben a kapott konzervekkel éltem. A menet egészen könnyű volt a kocsi mellett, csak a 32 km után egy kicsit egyik sarkam föltört. Hír szerint Chammban bevonulóznak minket s Dél-Franciaországba visznek. Este 9 órakor értünk Chamba. 48 km-t gyalogoltunk. Holt fáradtan helyeztek el minket a város tulsó oldalán egy vásártér félén. Kopasz rét, egy negyed órán belül megindult a munka. Szalmaszerzés. Négyen lepedőből egy rögtönzött sátrat ütöttünk, s egy óra felé lefeküdtünk.

Április 26. (csütörtök) Cham-gyűjtőtábor – Wernberg

Éjszaka a nagy fáradtság után jól aludtam. Egy kicsit néha fáztam. Reggel 8 órakor zenés ébresztőt kaptunk. 2 német gép jelent meg s erre pokoli géppuskázás, csak úgy fütyültek a golyók. Egy őrmester comblövést, a felesége meg haslövést kapott valami módon. Utána sorakozó. Ezredesúr elbúcsúzott tőlünk. Könny pottyant szememből. Előbb a katolikus majd Pais nagytiszteletű úr megáldott bennünket. Rövid csomagolás. Búcsúzkodás a tiszturaktól, s vagy ötvenünket becsomagolva egy egy teherautóba, elindultak velünk egy másik gyűjtőtábor felé. Az utazás borzalmas volt. Vagy 100 km út után egy másik gyűjtőtáborba értünk. Kést, borotvát, sipot, ollót térképeket elszedték. Este egy füves részen terítettem meg ágyamat.

Április 27. (péntek) 2. Gyűjtőtábor – Wernberg

Mondhatom nem a legpuhább ágy mellett elég jól aludtam. Álmomban otthon voltam, a fogságból érkeztem haza. Éppen hozzá indultam Kedveském. Útközben mindenki érdeklődött. Már éppen beakartam lépni kiskaputokon, de sajnos álmom nem fejeződött be, mert valami miatt felébredtem. Délelőtt folyamán megérkezett a Ludovika Akadémia. Azonnal odamentem s a legnagyobb meglepetésemre Tóth Tibivel találkoztam. Nagyon megörültünk egymásnak. Köztük volt még Cirják Pista is. Egész délelőtt velük beszélgettem. Ebédre kaptunk egy egységdobozt, benne egy konzerv tojásos hús, 8 db keksz, egy jó nagy szelet vegyes gyümölcscrúd, egy zacskóban valódi szemeskávépor, hozzá két szem kockacukor, amit vízzel ellehetett készíteni, 4 cigaretta, 1 rágógumi. Délután ismét autóra raktak (1-re 50-en) és vagy 160 km-re nyugatra, Nürnbergben keresztül, tőle kb 30 km-re, egy másik gyűjtőtáborba vittek (Nürnbergben tényleg kő kövön nem maradt. Olyan romvárost még nem látott emberfia.) Útközben esőt kaptunk. A tábor egy bokáig sáros kalitkájába szorítottak. Mégis egyik pokrócomat feláldozva, leterítettem a sárba, s ott készítettem fekvőhelyet. Jó kemény vizes földön jól-rosszul elaludtam.

Április 28. (szombat) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Arra ébredtem, hogy Cirják Pisti ébrenget, fölnéztem, hát csudák csudája Hegedűs Karcsi állt előttem. Jönnek az ismerősök, csak falumbelivel nem találkozom. Délelőtt ismét esett az eső. Egy másik füves részre telepítettek át. Kaptunk 3 doboz konzervet. Az egyik 30 dkg, s valódi, csomós, finom pörkölt volt csőtésztával. A másik doboz tartalma 5 dkg tojás cukor, füge, s amerikai mogyoró töltéssel, egy jó szelet nagyon finom sütemény. 4 db keksz, 1 málnaszörp por 4 szem kockacukorral. Azonnal meg is evegettem. Délután vártuk, hogy újraosztanak, mert kétszer járna, de bizony elmaradt. Így egy nagyon kevés egy napra. Este elkészítettük ágyunkat s lefeküdtünk. Lefekvéskor az eső csöpögött, de lassan kitisztult s a hold teljes fényével világított.

Április 29. (vasárnap) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

A hold csak kárunkat okozta. Egész éjszaka óriási hideg. Lábamim majd lefagytak. Borzasztó éjszaka volt. Délelőtt megkaptuk adagunkat, babfőzelék sonkával, 4 keksz, 5 dkg jam, 10 db tej karamell, 1

kávét, 4 szem kockacukor. Azonnal meg is ettem. Még pótkajával egy-két napig kibírom. Van még egy ½ kg-os hús és egy sajtkonzervem. S egy kenyér, zsákban (szállításunk közben összetörték) és pár nappal ezelőtt egy fél kenyérért cseréltem ¾ kg kristálycukrot. Délután a szokásos módon telt el. Este a pokrócokat körösztülni szíjaztam rajtam s úgy feküdtem le. Volt egy jó kiadós jégeső is.

Április 30. (hétfő) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Az éjszaka is otthon jártam a szőlőhegyen. Hideg volt, de nem fáztam annyira, mint tegnap. Dél előtt egy jó fél óráig óriási pelyhekben esett a hó, minden pocsétává vált ismét. Éjjel s reggel 3 illetve négy németet lőttek agyon szökés miatt, egyiket én is láttam. A kép egész nap nem megy ki a fejből. Megkaptuk egységes csomagunkat. 1 kis konzervhús, 1 drb 10 dekás finom tejcsokoládé, 1 levespor, 1 rágógumi, 4 cigaretta, 1 wc papírcsomag, 4 keksz. Finom volt minden. Különösen a csokoládé. Rád gondoltam Kedveském, milyen szívesen megosztanám veled, de sajnos nem lehet. Hogy ismét mikor osztozhatunk napi betevő falatunkon csak a jó Isten tudja. Kérem én is, tudom te is kéred minden nap tőle, hogy hamarosan ismét viszontláthassuk egymást. Egy hetes fordulója, hogy amerikai fogságban vagyok, s még csak ma kaptunk negyedszer ez idő alatt enni. Ma nem kaptunk másodszor. Vacsorám egy fekete s sajt. Este ismét arra gondolva mikor ölelhetjük boldog viszontlátáskor egymást, lefeküdtem.

Május 1. (kedd) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Május van, az orgona virágzik. Bizony virágzik otthon kiskertedben Kedveském a dupla orgona, de nem nekem, csak a drága soha nem feledhető emléke integet emlékeim között. Május a boldogság hónapja eljött, de nem a mi számunkra. Bárcsak meghozná a boldogságot. – Éjjel ismét nagyon hidegben dideregtünk. Reggelre pokrócomat vastagon befödte a dér. Dél előtt csomagkiosztás: 1 sonkástojas konzerv, 4 keksz, 1 gyümölcssajt rúd, 1 rúd sütemény, 2 kávépor, 4 kockacukor, 1 wc papír, 4 cigaretta. Délután szundítottam egyet. Vacsorára megfőztem az egyik kávé s megettem az össz maradék sajtom s kenyerem. Vajon mikor eszem ismét kenyeret. Este a boldog májusi viszontlátást remélve feküdtem le.

Május 2. (szerda) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Hajnalfelé ébredtem csak föl, arra, hogy borzalmasan fázott a lábam. Álmomban Mancini nénivel s Laci bácsival álmodtam, meg Tóth Istók bátyámmal. Nálunk volt lakodalom, az istállóba, de hogy kié nem tudom. Istók bátyám úgy be volt rúgva, hogy a háztetőn sétálgatott. Ebédcsomag ua mint tegnap. Ebédre főztem egy meleg feketét. Borzalmas az éhségérzetem. Délben is, hogy a csomagot megettem, alig éreztem, hogy ettem volna. Utána még kénytelen voltam maradék húskonzervemet is megenni, így már minden tartalékból kifogyva állok s koplalok. A mai napra vacsorára egy meleg kávé jut s más semmi. Éhségemben egész délután rágógumimat rágom. Jár a szám, csak lényeg nincs benne. Este úgy hat óra fele ismét beborult az ég, gyorsan elkészítettem ágyam, s lefeküdtem. A látszat nem csalt ismét, megeredt az ég, hullott az áldás több mint fél óra hosszat. Ismét sártengeré vált a tábor. Megázott pokrócaim alatt elaludtam.

Május 3. (csütörtök) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Borzasztó hideg volt egész éjszaka. Egész testemben reszkettem. Csak a jó Isten ment meg, ha valami nyavalyát nem szerzek. Reggelre vastag dér borította pokrócomat. Reggeltől délig ebédkiosztás. 1 kg-os német húskonzervet kaptunk. Elégnek elég és jó egy napra, a legnagyobb baj azonban, hogy mellé egy falatka kenyeret sem kaptunk. Jó fagyos, zsírosan ebédre mindjárt meg is ettem felét. Délutáni foglalkozásom sorban állás vízért. 1 órakor sorban álltam s lement a nap mire sor került rám. Utána megettem megmaradt konzervemet s egy kis egy kis erőevés után lefeküdtem.

Május 4. (péntek) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Álmomban drága Kedveském veled voltam Szekszárdon bevásárolni s utána volt a lakodalmunk. Milyen szép álmom is volt! Reggelre ismét ujnyi vastag dér fedte pokrócomat. Alig ébredtünk, szeretetsomag osztás. Amibe ismét szerencsétlenül jártam, ismét azt a fajtát kaptam, amit eddig. Minden ehetőt azonnal meg is ettem, még a delet sem várva. Délután már borzasztó éhség vett erőt rajtam. Kínomban még egy cigarettát is elszívtam. Vízet melegítettem, bele paprikát s a tegnapi konzervem megfagyott zsírjából egy keveset, s levesként megettem. Utána magát a fagyos zsírt paprikáztam be, s úgy szopogattam el. Az egész délután hűvös volt. Leültem zsákomra, pokrócom magamra terítettem, rákönyököltem térdemre, fejem tenyerembe hajtva elmerengtem. Boldog időkbe jártam. Mi lesz, ha egyszer a jó Isten egészségesen haza vezet s megtalállak benneteket kiket annyira szerettem. Kedveském tervezgettem, úgy mint boldog kettesben szoktuk. Elhatároztam, hogy enni, ha a jó Isten engedi, mindig a legfinomabbakat fogjuk, hogy soha még eszembe se jusson itteni életem. Boldog lesz a családi életünk. Hír szerint egy amerikai magyar katona mondta, hogy két-három hét múlva otthon leszünk, azért nem is visznek bennünket magyarokat innét. Tény az, hogy a németeket szállítják, s azokat a magyarokat, a tiszteket, akiket innét már elvittek visszahozták. Adná a jó Isten, hogy a hír valósággá válna. Micsoda boldog lenne viszontlátásunk, már előre látom milyen boldogan, sírva borulnánk egymásra. Jó anyám a te elszomorodott szíved is megnyugodna. De míg valósággá nem válik, segítséget a jó Istentől várva várok, s reménykedem. Csak az idő fordulna jobbra, nagyon félek, hogy megbetegszem. Teljesen beborult ég alatt hajtottam fejem kemény földágyamra. Jó Istenem légy velem, segíts meg.

Május 5. (szombat) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Éjszaka álmomban ismét esküvőnkől álmodtam. Álmomból arra ébredtem föl, hogy pokrócomat sűrűen veri az eső. Egy jó órahosszat esett. Délelőtt osztás. Két csomagot kaptunk, az egyik ebéd, húskonzerv, 4 keksz, 1 cs. porcukor, 1 levespor, 4 cigaretta, 1 szelet tejcsokoládé, rágógumi. A másik vacsora: sajt, 4 keksz, 1 gyümölcsaját, 1 limonádé, 1 csomag kristálycukor, rágógumi. Egész délután szopogattam s ettem, míg el nem fogyott pokrócom alatt, mert egész nap nem állt meg az eső. Borzalmas idő. Nagy a várakozás a holnapi napra, de az osztás alatt kihirdették, hogy holnap reggel a magyarok sorakozzanak. Csepegett az eső, mikor pórágýamat megvetettem. Isten áldását kérve rátok, elaludtam.

Május 6. (vasárnap) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Borzalmas éjszaka. Mindig esett az eső. A földön alám folyt az eső, átáztam. Reggelre posvány lett minden, még disznóól sincs nálunk olyan ronda. Délelőtt osztás, a kihirdetésből nem lett semmi. Ebéddoboz: húskonzerv, 12 tejkekszem, 1 levespor, 1 cs kávépor, 1 cs porcukor, 4 keksz, 1 rágógumi, cigaretta. Vacsoradoboz: 1 sajt, 8 keksz, 1 szelet töltött csokoládé, limonádé, 1 kristálycukor, cigaretta, gyufa. Délután vizér állás 5 óra hosszat. Egy kis gödröt kapartunk nyugvóhelyül. Este felé mintha a jó Isten meghallgatta volna kérésünket, kitisztult s kisütött a nap hála a jó Istennek. Korábban lefeküdtünk, hogy a múlt éjszaka fáradoimait kipihenhessük.

Május 7. (hétfő) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Nagyon jól aludtam, álmomban kiszabadulásom után hazatértem. Minden úgy volt, mint elképzeltem. Milyen boldog is volt a boldog viszontlátás. Sajnos, hogy csak álmom volt. Reggelre az idő hűvössé vált, de kiderült s egész nap sütkéreztünk. Csomagok uaz, mint tegnap. Este sajnálattal állapítottam meg, hogy lábamujjai megfagytak. Május elején! Vacsorára egy csajka levest főztem a levesporból, jól, hazaiasan megpaprikázva. Olyan volt, mint a hazai halászlé, csak hiányzott a hal, a tészta s főleg a családi asztal. Háromhetes szakállamat levágtam.

Május 8. (kedd) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Dél előtt ételosztás. Csomagok ua-k, mint tegnap, csak az egyikbe változatosság kedvéért finom vaniliakaramellák voltak. Ebéd után tétlenségünkben napozás s főleg tetvésszékedés. A nagy vízhiány miatt lehetetlenség a tisztálkodás. Az embert megeszi a kosz. Délután sok magyart tovább szállítottak, alig maradtunk. Így lehetővé volt, hogy három hét után megmosdhattam. Délután 20 cigarettáért vettem egy sajt konzervet s főztem egy jó erős levest, mitől egészen jól laktam. Nagyon hiányzik a kenyér. Délután egy sorstárstól hallottam, hogy Nyerges vele volt s lehet, hogy ő is itt lesz valahol. Bibliához jutottam s egy két fejezetet olvastam el belőle.

Május 9. (szerda) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Már befejeztem az írást, le is feküdtem, mikor kihírdették, hogy a háború befejeződött. Nagy üdvizgalgás fogadta, hatalmas mágiát raktak. Nagyon sokáig elbeszélgettünk a hír felett s állandóan ott-hon jártunk. Reggel csomagosztás, de csak egyet (reggeli) kaptunk, azonnal meg is ettem egy darabig. Várakoztunk forró melegben, hogy szállítsanak bennünket, dél előtt a nagy karámból át is szállítottak bennünket egy kicsibe és reméljük, hogy holnap elszállítanak. Este borzasztó éhség vett erőt rajtam, minden porcikám szinte zsibbadt bele. Eszembe mindig a jobbnál jobb ételek jutottak, amit aranyos Kedveském s drága Anyám otthon főztetek, de ez csak fokozta éhségemet. Ilyen gondolatok mellett jó éhesen elaludtam.

Május 10. (áldozócsütörtök) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Ünnepre ébredtem, de ez az ünnep nekem nem ünnep. Boldog, otthoni áldozócsütörtökök hová lettek. Ünnepeltek e otthon aranyos Kedveském. Én szabad ég alatt, gondolatom egész nap ott-hon járt. – Reggel megkaptuk egy csomagunkat (vacsora), amit kénytelen voltam azonnal meg is enni, csak a karamelleket daraboltam tizenkét felé s azt megállás nélkül jó délutáni óráig elszopogattam forró tűző napon. Egész délután csak hevertünk. Délután egy nagy tömeg magyar érkezett a táborba, vagy másfél óráig vonultak el előttünk, de ismerőst csak egyet – Simon Jóskában, volt polg. osztálytársamban – véltem felismerni. Utána éhségemben elővettem rágógumimat s egész lefekvésig járt a szám, hogy legalább fogaim érezzék, hogy valami van alatta.

Május 11. (péntek) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Reggel csomagosztáskor kihírdették, hogy legalább két hétig nem lesz szállítás. Zöld csomagot kaptam. Délután egy szomszéd rekeszbe tettek át. Hír kerekedett fel, hogy a táborparancsnok úr mondta volna, hogy innét nem visznek tovább, hanem egy külön magyar tábort készítenek, s 20 nap múlva elszállítanak haza. Bárcsak a jó Isten így rendelkezne. Este megfőztem a csomagban lévő levest.

Május 12. (szombat) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Reggel magyarok mehettek dolgozni. Halász közülünk el is ment. Én Gézával maradtam. Dél előtt én is vállalkoztam helybeli munkára. Egy gödröt ástam amiért egy csomagot (zöld) kaptam. Rendes csomagom is zöld volt. Imre hozott a munkából finom hófehér kalácsot, vaját, sajtot s így a mai nap azt mondhattam valamiket ettem.

Május 13. (vasárnap) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Amennyivel tegnap többet ettem, annyit éheztem ma, zöld csomagot kaptam. Reggel megettem, vacsorára egy csajka jó erőlevest főztem. – Bajorokat ma hazaszállították. Akkor biztosak talán a hírek, hogy bennünket is a héten megkezdene hazaszállítani. Este kaptunk egy jó záporosót. Egész nap borzalmasan fáj a lábam feje. Reomát kaptam.

Május 14. (hétfő) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Reggel osztás. Kéket kaptam. Utána beálltam dolgozni. Nagyon könnyű dolgom volt, nem kellett semmi megerőltetés. A csomagomat reggel azonnal be is vágtam. Ebédre két kis húskonzervet kaptam 12 keksszel. Délután a munka napozás volt az örök körül. Hazajövet barna csomagot kaptam. Azonnal el is fogyasztottam. Halász Imre is dolgozni volt egy német raktárba. Nagyon szerencsés volt. Hozott egy kis zsák cukrot, konzerveket, csőtésztát s zabpelyhet. Azonnal főztünk egy csajka tésztát jól meglekvároozva s cukrozva, négyen megettük. Utána egy kiló rizseshúskonzervet, így azt mondhattam jól laktam. Csak a jó Isten ennyit adjon mindig, ne többet. Délután magyarok átköltöztünk egy nagyobb ketrecbe, amelyiken egy folyó folyik keresztül. Munka után megfürödtem, így több hetes kosz lejött rólam. Ma már 25 autóval megkezdték a magyarok szállítását keletre.

Május 15. (kedd) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Két csomagot kaptam. Ebédet gulyást főztem a megmaradt húskonzervből tésztával, de délután már borzalmas éhes lettem. Délben visszavittek az első nagy karámba, ahol már sok napot töltötünk. Lassan már teljesen legyöngülök.

Május 16. (szerda) 3. Gyűjtőtábor – Langenzenn

Zöld csomagot kaptam, amit azonnal egy szálig el is fogyasztottam. Délelőtt $\frac{3}{4}$ 12-kor autóra raktak s végre elindultunk új táborhelyünk felé Nürnbergben keresztül – remélve, hogy a romokat már utoljára látva – elindultunk kelet felé. Rossz útra tértünk s kb így két órát vesztettünk, majd a délutáni órákban nagy meglepetésünkre megérkeztünk új táborhelyünkre, még hozzá sok szenvedésünk színhelyére, a West-Lagerbe. Nagyobb meglepetés nem is érhetett volna. A tábor már fogolytáborrá van átalakítva. Egy füves, bekerített szabad részbe tettek be s még nagyobb meglepetésünkre, főleg örömünkre megérkezésünk után egy fél órára beosztottak századokra (én a 39. sz 3. szak zaj pk lettem) s egy dobozt kaptunk vacsorára (barna). Itt kétszer adnak egy napra. Nagyon jól esett. Majd későn lefeküdtem, hogy a fárasztó út után kipihenhessem magam.

Május 17. (csütörtök) Westlager

Nagyon jót aludtam új, illetve régi helyemen. Reggel épp, hogy a nap kidugta fejét, mikor már dobozostásra föl kellett állni. Zöldet kaptam. Délelőtt megnyiratkoztam s fejet mostam, utána sütkéreztem. Jól elmúlt már dél, mikor főztem egy levest egy kis tésztával jó erősen. Vacsorai csomagom kék volt, amit születésnapom előestéjére való tekintettel megtoldottam egy tojásos konzervvel, amit Fazekas bácsitól kaptam, mert elcseréltem pokrócomat vele. Majd a nappal együtt én is – nagyon sokat gondoltam haza – álomra hajtottam fejem, abban a tudatban, hogy holnap mint 23. életévbe lépő keljek fel.

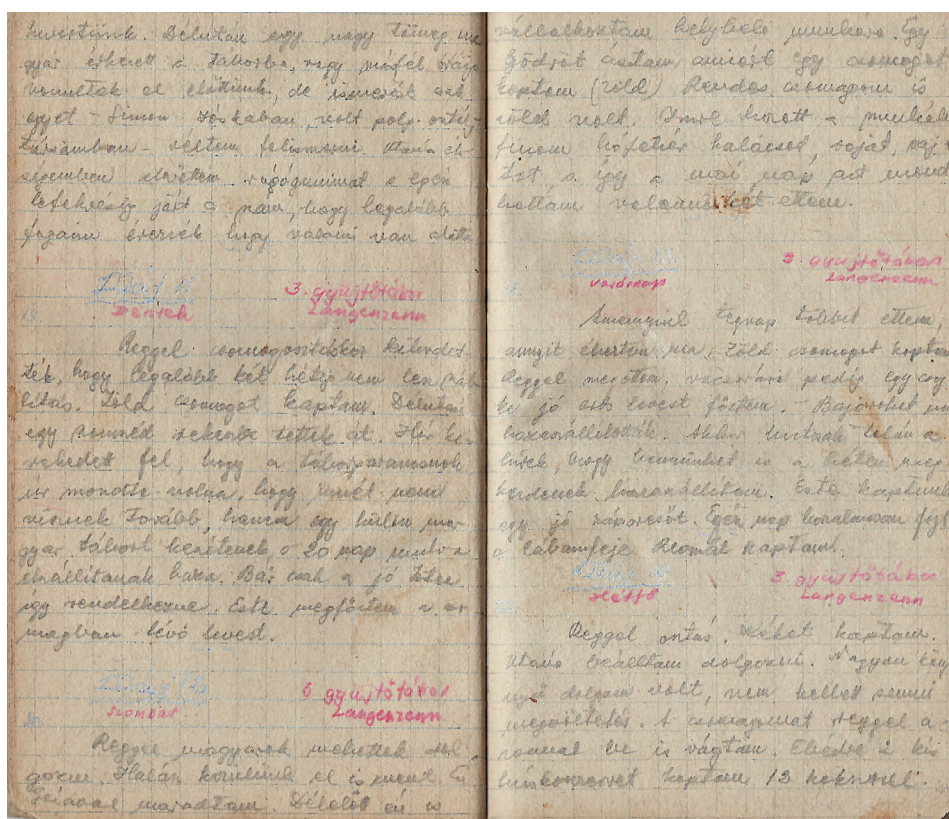
Május 18. (péntek) Westlager

Úgy látszott, hogy éjjel nem igen alszunk, mert vihar közeledett, de hála a jó Istennek elkerült bennünket. Nem aludtam jót, mert a hátam felégett s fájt. Reggel nagy napra ébredtem, születésem napjára, 22 évet betöltöttem s átlépek a 23-ba. Nem ilyen születésnapra gondoltam, de Isten akaratában megnyugszom. Nem tölthetjük kedves Szuszikám együtt. Nem örülhetünk a családi ünnepen sem veled együtt sem jó Anyám, Szülikém. De tudom, hogy gondolatban együtt voltunk minden pillanatban, gondolatünnepet tartottunk. Az ünnepi ételek elmaradtak. A jó Isten mégis gondoskodott rólam. Reggel doboz helyett egy negyed friss kenyeret kaptunk (három hét után kenyér). Olyan gyorsan elmajszoltam, hogy mire az osztásnak vége lett már el is fogyott. Ebédre nem kaptunk semmit, csak vacsorára zöldséglevest (7 decit) hússal (sárgarépa, zöldborsó, krumpli). Nagyon jól esett a melegétel. Ha nem lennék annyira kiéhezve, elég is volna, de így születésnapi vacsorának kevés. Hol a jó mákoskalács kalács, meg a diós. Annyira kívántam, szinte a nyálam úszott utána. Tudom

kedveském sok mindent süttőtél, főztél volna, de a jó Isten majd csak haza segít s pótolhatjuk. Késő estig nem tudtam elaludni, mindig reátok gondoltam.

Május 19. (szombat) Westlager

Hajnaltól zivatar zavart fel s a reggelre pokróc alatt ülve virradtam. Reggelire egy deci feketének nem nevezhető lötytyöt kaptunk. Délben vártuk az ebédet, de mindhiába. Két óra után kaptunk egy jó jégesőt s hatalmas záporosót, minden volt. Borzalmas éhségérzetem van a kis lötyty után. Még soha nem éreztem ilyet. Zúg a fejem, úszik a nyálam, káprázik a szemem, ha felállok, egy percig nem mozdulhatok, annyira megszédülök. Nem tudom mi lesz velem, jó Istenem segíts rajtam. Végre 6 óra tájban egy fél csajka zöldséglevest kaptunk egy kb 3 deka ázott kenyérrel. Sokkal éhesebb lettem, mint amilyen voltam. Szinte az örütség kerülgetett. A vége nem vezet jóra. Drága Kedveském kínomban te vigasztalsz a messze távolból. Ha Rád gondolok megnyugtat az a tudat, hogy a jó Isten majd csak megsegít s hazavezérel. Tudom, hogy nagyon sokat imádkozol s kérésünk meghallgatásra talál. Addig míg bírom tűröm s tudom, hogy a hosszútűrőket az Isten megáldja. – Ünnepe előtti nap. Otthon ilyenkor készülődés. – Kerekkalács, süteményevés. – Boldog idő hová lettél. Jó Anyám készíts fiadnak jó ételeket. Gondolatok majd sokat rám. Tudom keserű lesz az ünnepi falat, de ti is vigasztalódjatok. Kedveském s jó Anyám, Szülikém, Pityu és Zolikám a jó Istentől megáldott pünkösdi boldog ünnepeket kívánok.

4. kép. 1945. májusi naplóbejegyzések

Május 20. (Pünkösöd vasárnap) Westlager

Pünkösdvásárnap. Írni nem is tudok róla semmit, olyas valamit érzek. Mostmár a harmadik nagy ünnep, amit nem tölthetek boldog családi körben. De a három közül ez a legnehezebb. Reggelire teafélét kaptunk egy kis darabka kenyérrel. A jó Istentől bocsánatot kérve elmentem ünnep kedvéért dolgozni, hogy valamit kapjak, ha mást nem egy kis ünnepi falatnak nevezhető. Lőszerraktárat ren-

deztünk. Ebédre szerencsétlenségemre barna dobozt kaptam, de az is jól esett. Evése közben gondolatban otthon ebédeltem minden sok jót. Hej, haj! Délután német ruhákat hordtunk ki a szeméttelre s égettük el. Vacsorára kékdobozt kaptam. A táborba visszaérve szerencsémre kaptam még kb egy kulacsalj levest. Egy kicsit elfáradva, egész este reátok gondolva lefeküdtem földágyamra.

Május 21. (Pünkösöd hétfő) Westlager

Elhatározásom volt, hogy ünnepelek. Nem igyekeztem dolgozni menni. Hajnalban eső vert fel. Egész nap esett az eső. Reggelre egy darabka kenyeret és kávé t kaptunk. Vacsorára paradicsomlevest téstával. Egész nap pokrócom alatt gubbasztva mindent megforgattam agyamban. Sokszor bizony elérzékenyültem míg végre elaludtam s lezárultak a nagy ünnepek.

Május 22. (kedd) Westlager

Hajnalban kiöntött az eső s borzalmas hideg volt egész reggel. Reggeli a szokásos lötty, egy darabka kenyérke s egy 85 dekás húskonzerv 12 ember részére. Munkára nem bírtam elmenni. Egész nap esett az eső. Vacsorára főzeléket kaptunk (bab, zöldborsó, krumpli stb). Nagyon finom volt, de kevés a kétszeri étkezéshez. Teljesen kimerülve feküdtem le pórágymba.

Május 23. (szerda) Westlager

Éj folyamán kitisztult, de reggelre beborult s borzalmas hidegre ébredtünk. Felkellett kelnem, mert a lábam majd lefagyott. Reggel természetesen ismét esett az eső délig. Délután ½ 3-kor a jó Isten megsegített bennünket, Halász Imrével meg Bekeivel odaálltunk az ebédet várni a kapuhoz már délben s nézelődtünk. Munkára nem is várakoztunk. Jött egy autó s a munkára várakozók neki rohantak a kapunak. Az örök visszazavarták őket s oda jöttek oldalt hozzánk s kiválogattak. Súd-lageri állomásra mentünk egy raktárba. 120 kilós zsákokat emelgettünk s raktunk autóra. Kb 30 leveskockát, több liter konzervbab keveréket, szárított hagymát, hántolt búzát, 2 kilós konzervet szereztem. Így a jó Isten segítségével az étkezés kérdését elintéztam. Reggelre főkávét kenyérrel. A dolgainkért sajnos egy kis finom édesített húskonzervet 4 keksszel adtak. Hazaérve jó sűrű levest főztünk, s egész más érzéssel feküdtünk le telt gyomorral, s főleg még közérzetünket javította az is hogy délután kiderült s egy kicsit fölszáradt a föld. – Egy hónapja, hogy fogságba estem!

Május 24. (csütörtök) Westlager

Hajnalra ismét rettenetes hideg dérré ébredtünk. Reggelre egy kávé tejporral, kenyeret s 8 deka kenőmájast kaptunk. Nagyon kiadós reggeli volt. Utána neki álltunk főzni. Ötünknek főztünk egy kilós húskonzervet, levesporral, főzeléknek. Utána négy csajka rizst cukorral s fahéjjal illetve kaóval. Éppen befejeztük az evészetet, mikor ismét neki eredt az eső. De a jó Isten ismét meghallgatta kérésünket. Délután bevitte bennünket barakokba. Tizenketten kerültünk egy szobába fertőtlenítés után egy hadapród vezetésével. Végre egy hónapi szenvedés után átléphetünk egy fedett helyiség küszöbét. Itt kaptuk meg estebédünket: jó híg borsóleves s főleg kevés. Már neki akartunk állni főzni mikor Halász Imre a német a német konyháról egy kanna nagyon sűrű borsófőzeléket hozott. Egy pupozott csajkával jutott. Így teli gyomorral, még padlón feküdtem el.

Május 25. (péntek) Westlager

A sok hideg sárágy után nagyon édes volt a pihenés. Álmomban mindig otthon jártam. Milyen boldog is voltam. Már minden kényelmünk meg lesz, de mégsem otthon. Kedveském nagyon hiányoztok. Reggeli: lötty, kenyér. Délelőtt tisztálkodás. Közben jó sűrű levest főztünk. Egy csajkával jutott, majd bab-borsót tettünk föl főzeléknek s abból is jutott egy jó fél csajkával. Majd utána megkaptuk a rendes ebédünket: híg káposztaleves. Ha csak ezt ettem volna, éhen maradtam volna.

Május 26. (szombat) Westlager

Reggeli lötty, egy kis rakás nagyon penészes kenyérmorzsa. A gyomrom megfájdult tőle. Délelőtt levest s főzeléket főztünk. Rendes ebéd nagyon híg borsóleves pár szem borsóval. Elhatároztuk, hogy holnap istentiszteletet tartunk. Én prédikálok. Vacsorára még egy nagy csajka rizst főztünk s végre telt gyomorral feküdtünk le.

Május 27. (vasárnap) Westlager

Éjjel álomban veled álmodtam Kedveském. Szekszárdon találkoztunk össze s sok mindent vásároltunk. Nagyon boldog volt találkozásunk. Reggeli: lötty, kenyér. Délelőtt egy kis istentiszteletet tartottunk. Én prédikáltam. Gondoltam reátok, vajon hívogat e benneteket öreg templomunk harangja s mentek e ti is templomba. Délelőtt rizst főztünk ebédre. Vacsora előtt – ami bab-borsó-krumplileves volt – cseréltünk egy kis kenőmájast s azt ettem meg. Borzasztó hasmenésem van. Az óraszíjamért kaptam egy amerikai konzervet (paradicsomos hús makarónival). Este végre másfél hónap után szalmazsákra feküdhettem. Lekerült rólam a ruha is s a legnagyobb megdöbbenésemre tapasztaltam, hogy mennyire sovány vagyok. A volt erős combom s lábamszára olyan, mint a pipaszár. Disznóhúst egy kis zsírral cseréltünk, jó lesz holnap reggelire.

Május 28. (hétfő) Westlager

Reggeli: lötty, kenyér. Finom zsíroskenyeret ettem. Délelőtt sütkérezés, kártyázás. Levest főztünk. Nagyon lassan telnek a napok. Gondolatom állandóan otthon van. Nincs ami lekötne. Ebéd: borsó-krumplileves. Utána megettem maradék kicsi kis kenyeremet egy gyűszűnyi zsírral. Hír szerint összeírnak bennünket.

Május 29. (kedd) Westlager

Reggeli lötty, nagyon kevés kenyér. Délelőtt orvosnál voltam, s ópiumot kaptam. Délben babfőzeléket főztünk szalonnával. Nagyon finom volt. Rendes ebéd a tegnapi. Délután Bibliát olvastam. Mátéból 20 részt.

Május 30. (szerda) Westlager

Egész éjjel alig aludtam hasmenésem miatt. Reggeli, ebéd a szokásos. Ebédet nem ettem meg hanem helyette a cserélt konzervet kenyérrel. Olyan gyenge vagyok, alig tudok állni is, egész nap feküdtem s aludtam. Ha ébren voltam csak ábrándoztam. Minden pillanatban átöleltelek Kedveském a gondolat szárnyain. Milyen fájdalmas lehet neked is nélkülem, most amikor lehet nagy esemény előtt állasz. Segítsen meg benneteket a minden teremtés atyja. Eszembe jutott, hogy vajon Ranga Feri levelét megkaptátok e?

Május 31. (csütörtök) Westlager

Reggeli szokásos. Két jó adag kenyeret kaptam, mert az esti vacsorámat elcseréltem. Éjjel álomban veled voltam Kedveském. Nagyon sokat szenvedtél. Simogatva vigasztalgattalak. Délelőtt ismét orvosnál voltam. Valamit használt, de este ismét rám jött. Ekkor kaptam egy jó nagy szelet csokoládét Nagy Zolitól. Nem tudom használni e majd. Ebédre krumplis, káposztás levest kaptunk. Jó sokat, nem is ettem meg mindet, csak egy két kanállal.

Június 1. (péntek) Westlager

Reggeli a szokásos. Délelőtt ismét doktornál voltam. Gú tablettát adott, de lelkemre kötötte, hogy spóroljak vele!! Igaz hogy a tyúkszemfájósok is azt kaptak. Ebéd mint tegnap, nagyon kevés. Nem bírom tovább a koplalást. Este ettem meg a levest. Nagyon gyönge vagyok. Nem tudok szabadulni

otthontól, ez is beteggé tesz. – Új hónap. Elmúlt a május. Nem hozta meg a belé vetett reményeket. Vajjon június meghozza e? Jó Istenem segíts!

Június 2. (szombat) Westlager

Minden ugyan az mint tegnap. Nagyon sokat szenvedek a hasmenésem miatt. Meleg téglákat rakok, de az sem használ.

Június 3. (vasárnap) Westlager

Elfogyott a kenyér, helyette 10 deka vadászhúst kaptam. Délelőtt nagy nehezemre mostam. Megdöbbenésemre a klórmész kilugatta a ruháimat. Estebédre karaláblevest kaptunk. Finom, de nagyon kevés. Az éhségtől szinte szikrázott a szemem, mikor lefeküdtem. Istentiszteletre nem tudtam elmenni.

Június 4. (hétfő) Westlager

Reggel ismét kaptunk kenyeret. Ebéd: nagyon híg leves. Délelőtt kaptunk egy öltözet német munkaruhát.

Június 5. (kedd) Westlager

Reggeli szokásos. Ebéd híg káposztaleves. Álmomban otthon voltam. Haza mentem s Kedveském nagyfiammal karodon az udvarban találtalak. Milyen leírhatatlan volt örömünk. S örömöm ébredése után annál szomorúbb voltam egész nap. Betegségem nem múlik. Mindig gyöngébb leszek, egész nap zsibbad minden tagom, s zúg a fejem. – A táborban egy ember gyöngeségben az éjjel meghalt.

Június 6. (szerda) Westlager

Reggeli kávé, egy szelet kenyér, 8 deka császárhús. Reggelinek elég. Orvosnál voltam. A jó Isten megsegít, egész nap nem voltam WC-n. Ebéd babfőzelék. Este, hogy gyöngeségem ellensúlyozzam, kimentem sétálni. S mit adott a jó Isten séta közben a pilisi Asztalos Sanyiba ütköztem. Olyan örömet éreztem, amilyet régen nem. Megöleltük egymást s késő estig elbeszélgettünk. Végre egy falubeli.

Június 7. (csütörtök) Westlager

Reggeli műmézzel édesített zabpehely lötty. Kenyér elmaradt. Ebéd zöldségleves. Borzalmas az éhség. Az emberek egyszerűen összeesnek s meghalnak az éhségtől. – Délelőtt Asztalos Sanyival voltam s elbeszélgettünk boldog otthonunkról.

Június 8. (péntek) Westlager

Reggeli kávé kenyér. Ebéd nagyon híg leves. Vacsorára kaptunk repetát. Hír szerint holnaptól kezdve háromszori étkezést kapunk. Délelőtt, délután elbeszélgettünk Asztalossal, Simon Jóskával s a decsi Kovács Pistával (temetkezési vállalkozó vője. Házuk Paksiék mellett).

Június 9. (szombat) Westlager

A háromszori étkezés vízhiány miatt elmaradt. Reggeli kávé, kenyér. Ebéd borsófőzelék. Teljes elgyöngülés felé haladok. Drága Kedveském s anyám nagyon sokat gondolok rátok. Nem tudom mi lesz velem. Bízok a jó Istenben talán megsegít s viszontláthatjuk egymást. Ha pedig úgy rendeli, hogy rövid nagyon nagy boldogságunk után nem láthatjuk viszont egymást, a jó Isten áldja minden lépésteget, terjessze ki reátok áldó kezét s adjon boldogságot nélkülem is. Drága kedves Anyám (te sokat szenvedő) minden pillanatban velem voltál életemben. Mennyi gonddal s nagy szeretet-

tel neveltél s nem tudtam neked visszafizetni. Fizessen meg érte a jó Isten. Neveld tovább nagyon nagyon szeretett Pityukámat s Zolikámat. Drága aranyos Kedveském, kit szívem utolsó dobbaná-
sáig szeretni foglak, köszönöm azt a boldogságot, amit adtál nékem. Rövid volt, de tele áldással,
boldogsággal. Továbbra is légy a jó Isten hűséges gyermeke s ő megáld téged. Ha kisfiam Pistikám
vagy kisleányom, Évikém lenne, neveld őket Istenbe vetett hitben s majd téli estéken mesélj neki
rólam, édesapjáról, aki távolból is nagyon szerette. Áldjon meg benneteket az ég ura. – Kedves jó
Szülikém. Nagyon sok szeretetét fizesse meg a jó Isten. Nagy fia minden pillanatban gondolt rá.
Ilyen nehéz gondolatok közt hajtottam gyöngye testem nyugalomra. Jó Istenem áldj, segíts s küldj
vigasztalást nékem.

Június 10. (vasárnap) Westlager

Az ígéret megadatott, a háromszori étkezés. Reggeli: borsóleves, ebéd: fkávé, kenyér, vacsora: pa-
radicsom, zöldbab, bab, borsó, burgonya-főzelék. Nagyon finom volt. Ha így marad a fogyasom is
megáll talán. Jobban érzem magam. Sétáltam is egy kicsit.

Június 11. (hétfő) Westlager

Reggeli borsófőzelék. Ebéd finom gyógyteás kávé, kenyér. Vacsora: paradicsomos babfőzelék. Egész
nap bent heverészás. Nagyon nehezen telik el egy nap a tétlenség miatt. Egész nap esett az eső s köd.
Teljesen őszi idő. Minden nap három órakor összeállás névsorolvasásra. Fogságom ötvenedik napja.

Június 12. (kedd) Westlager

Reggeli babfőzelék, ebéd finom burizsleves, kenyér, vacsora: jó sűrű babfőzelék, repeta a déliből.
Egész nap tétlenség, henyelés. Kint esik az eső.

Június 13. (szerda) Westlager

Reggeli paradicsomos bableves, ebéd fkávé kenyér, vacsora vegyesfőzelék. Kint nagyon hideg van,
még bent is fázott a lábam. Máté és Márk evangéliumát olvastam végig.

Június 14. (csütörtök) Westlager

Reggeli bableves, ebéd fkávé, kenyér, vacsora borsófőzelék. Lukács és János evangéliumát olvastam
egész nap. A levegőben nagyon jó hírek hangzanak. A hétvégén vagy a jövő hét elején indulunk
haza. Bárcsak a jó Isten igazzá váltaná. Milyen boldog is lennék. Délelőtt összeírták a tanítókat,
tanárokat, jegyzőket s állami és egyházi alkalmazottakat, de nem árulták el mi célból. Talán jó jel.

Június 15. (péntek) Westlager

Reggeli karalábleves burizzsal, ebéd fkávé, kenyér, vacsora bab-borsófőzelék. Összeírták azokat,
kiknek családtagjuk van Németországban. Mindenkit a hazamenés láza hat át. Naponta el-elbe-
szélgetünk Asztalos Sanyival. Este sokat sétáltam s találkoztam Gaál Dezsővel a székszárdi tör-
vényszéki bíró fiával s sokáig elbeszélgettünk. Este borzalmas fejfájás mellett feküdtem le. Sokáig
nem tudtam elaludni, mindig veletek voltam Kedveském s jó Anyám. Érzem, ha a jó Isten engedi,
nemsokára viszontlátjuk egymást. Ma az Ap. cselekedeteit olvastam végig a Bibliából.

Június 16. (szombat) Westlager

Reggeli babfőzelék, amit az ebédrel együtt – fkávé, kenyér – ettem meg. Vacsora bab-krumplifőze-
lék. Este bűnbánati istentisztelet, holnap úrvacsora lesz. Délelőtt egymást nyírtuk.

Június 17. (vasárnap) Westlager

Reggeli zabpehelyleves, ebéd fkávé, kenyér, vacsora borsó-krumplifőzelék. Reggel úrvacsoraosztás,

csak kenyeret osztottak. Közben borzalmas fejfájás jött reám, alig bírtam az úrvacsorát is felvenni. Délután egy fájdalomcsillapító bevétele után rendbejöttem.

Június 18. (hétfő) Westlager

Reggeli: tarkabableves, ebéd: fkávé, kenyér, vacsora: káposztás krumplifőzelék. Délelőtt hónaljvizit, megnézték nincs e belesütve SS jelvény. Tífusz ellen beoltottak. Apránként viszik az embereket, de nem tudjuk hová. Minden nap 70–100-at. Pál I–II. Kor. lev-it olvastam el.

Június 19. (kedd) Westlager

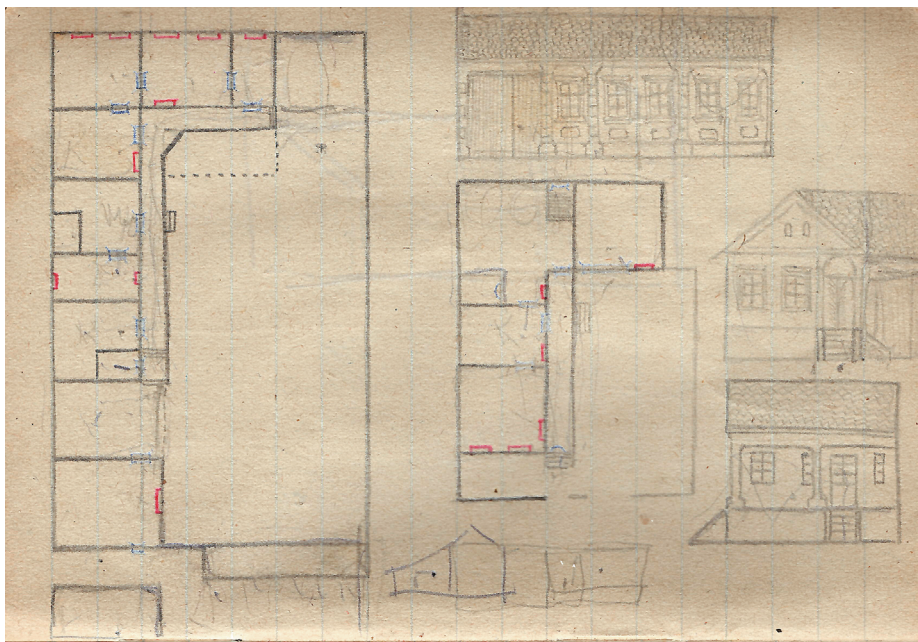
Reggeli burizsleves, ebéd fkávé, kenyér, vacsora répa, káposzta, krumplifőzelék. Egész nap henyélés. Viszik a munkásokat egyre másra. Elolvastam Pál Gal. Ef. Fil. Kol. Tesz. I. II. írt leveleit.

Június 20. (szerda) Westlager

Reggeli répa, bab, borsófőzelék, ebéd csak feketekávé, kenyér elmaradt, nagyon rosszul esett, mert megszoktuk, nagyon hiányzott. Vacsora krumpli-burisfőzelék. Repetát kaptunk. Tituszhoz és Filemonhoz írt leveleket olvastam el.

Június 21. (csütörtök) Westlager

Reggeli borsólé (sajnos rossz elosztás miatt nem kaptam többet egy decinél) s tizen kaptunk egy kenyeret, ebéd: fkávé, v: burizs húsfoszlánnyal. Nagyon éheztem. Már nem tudok úgy feküdni, hogy valamelyik kiálló csontom ne fájna. Berec Pista, Vőneki, Udvardi s Fehér Feri elment a tábor másik felére. Kacs: Mo sorsa eldőlt, 23-án hirdetik ki az eredményt s a határozatot, ami reánk vonatkozik, júl. 2-ra végre is hajták. Izgalmas várakozás.

5. kép. Az otthonra gondolva. Bogár István szülőházának és tanyájuknak alap- és homlokzati rajza

Június 22. (péntek) Westlager

Reggeli bablé burizzsal, e: fkávé, kenyér. Kenyeret olyan keveset kaptunk, hogy csak csemegeként lehet említeni. Szinte úgy ettem meg, mint egy madár, minden morzsát külön megrágtam, s megcsócsáltam, v: borsó, krumpli, karaláb leves. Álmomban megjött hazaszállításunk az intézkedés, s hazaérkeztem. Olyan boldog voltam, hogy szinte táncoltam álmomban. Hozzád mentem Kedves-

kém, te ágyban voltál, ágyad mellett bölcsőben nagy fiam. Kimondásod szerint jún. 10-én született, s már beszélni is tudott. Sírtam, öleltelek benneteket örömben. Boldog voltam ezen az éjszakán. Felébredve elszomorodtam, hogy csak álom volt, de erős a hitem Istenben, hogy nem sokáig kell várnom álomom régen várt beteljesedését. Ernő bácsi sátorlapomból egy zsákot varrt s így készen állok a nagy útra.

Június 23. (szombat) Westlager

Reggeli roggenleves, ebéd fkávé, kenyér, vacsora bab, krumpli, karalábleves. Kovács Laci kollégám megjött munkáról s szobánkba került. Sajnos minden ételmet, cigarettát elszedtek tőle.

Június 24. (vasárnap) Westlager

Reggeli burizsleves, ebéd: fkávé, kenyér. Nagy örömünkre egy kenyeret öten kaptunk. Nagyon jól esett, s nagy volt örömünk a kenyérjavítás miatt. Vacsora bab-káposztafőzelék. Délelőtt istentisztelet.

Június 25. (hétfő) Westlager

Reggeli: erbsenleves, ebéd: fkávé, ötöd kenyér, vacsora: híg babos krumplileves. Egész délelőtt Kovács Lacival nagykőrösi emlékeinkről beszélgettünk. Nagyon sokat gondoltam Simon Laci bátyámékra. Szobánk egész nap szolgálatot teljesített.

Június 26. (kedd) Westlager

Reggeli: üres borsóleves, ebéd: fkávé, 1/7 kenyér, vacsora: krumplileves babbal. Egész nap az étrend írásával foglalkoztam. Sokat gondoltam László nap előestélyének alkalmával Laci bácsira, s rád jó komám, Lackó, s kis Laci. Boldog László estek! Pál Zsidókhoz írt levelét olvastam el.

Június 27. (szerda) Westlager

Reggeli: roggenleves, ebéd: fkávé, kenyér 1/7 (2 kilós), vacsora bab, borsó, krumplifőzelék. Álmomban Szülikémmel álmotam. Kint lakott a hegyen, s állandóan biciglivel jártam hozzá s mindig finom ebédekkel várt. – Ismét beoltottak. – Az idő nagyon hűvössé vált. Esik az eső, alig merünk kimozdulni.

Június 28. (csütörtök) Westlager

Rossz idő miatt délig aludtam. Reggeli: roggenleves, ebéd: fkávé, kenyér, vacsora: nagyon híg krumplileves babbal. Nagyon hideg van, pulóvert kellett felvenni.

Június 29. (péntek) Westlager

Reggeli: roggenleves, ebéd: fkávé, 1/5 kenyér, vacsora: híg krumplileves pár szem babbal. Hírek szerint 10 napon belül megindul innét is a hazaszállítás. Bárcsak a jó Isten valóra váltaná. Nagyon éhezem.

Június 30. (szombat) Westlager

Hideg idő, tovább tart. Reggeli: roggenleves, e: fkávé, 1/7 kenyér (2kg-os), v: borsólé. Minden nap reggeli után az ebédig alszunk. Varrtam egy tutyit. – A hónap utolsó napja. Nem hozta meg a szabadulás pillanatát. Talán majd július? Hirtelen parancs jött, mindenkinek le kellett szedni a rendfokozatot. – Mikor megkaptuk a vacsorát óriási volt az elkeseredés. Tiszta víz. Ha egy hétig ilyen élelmünk lesz, mindenkit el lehet temetni, éhen pusztulunk. Összeszorul szinte az éhségtől a torokom. Borzalmas érzés!

Július 1. (vasárnap) Westlager

Reggeli: borsólé, e: fkávé 1/7 kenyér (2 kg-os), v: káposztaleves. Az éhségen úgy próbáltam segíteni, hogy a reggelit átaludtam, s a levest délben egy szelet kenyérrel, s a fekete kávéval ettem meg, a többi kenyeret pedig a vacsorához. De a próba bizony nem igen járt sikerrel. Dél előtt istentiszteleten voltam. Hej, aranyos Kedveském, egy évvel ezelőtt mennyit tervezgettünk a jövőről. Már tudtuk az esküvőnk napját. Mindenre gondoltunk csak erre nem. Július, július hozzá! szabadulást!

Július 2. (hétfő) Westlager

Nagyon nehezen aludtam el, volt már egy óra is. Egész éjjel esett az eső. Úgy még ébren, mint álomban is gondolatomban állandóan otthon járt. Reggeli: burizsleves, e: fkávé, 1/7 kenyér (2 kg-os), vacsora: borsóleves marhahússal. Egy Kőrösön volt katonától hallottam, hogy dr. Kovács Zsiga bácsi megmérgezte magát s meghalt. Szegény Zsiga bácsi. Áldja meg a jó Isten még haló porában is. – Egész nap esett az eső. Sorakozónál annyira fázott a lábunk, mint télen.

Július 3. (kedd) Westlager

Reggeli: burizsleves, e: tea, 1/7 kenyér (2 kg-os), v: bab, borsó, krumpli, karalábleves. Egész nap pokróc alatt feküdtünk, szinte borsószórt a hátunk a hidegtől.

Július 4. (szerda) Westlager

Reggeli: burizsleves, e: fkávé, 1/7 kenyér (2 kg-os), v: bab, borsó, krumplileves. Nagyon jó híreket hallottunk hazamenetelünkkel kapcsolatban. Talán a jövő hónap elejére otthon lehetünk. Olyan jó kedvünk kerekedett, hogy este még nótáztunk is.

Július 5. (csütörtök) Westlager

Reggeli burizsleves, e: fkávé, 1/2 kenyér (2 kg-os), v: borsó-krumplileves. Reggel búcsúzás Halász Imrétől, Diószegi Gézától s Németh Feritől. Egy munkásszázaddal együtt elszállították őket. Hogy hová nem tudjuk, lehet, hogy haza. Este kaptunk 6 grm cigarettadohányt, s 7 db papírt. Végre nap-sütéses nap volt.

Július 6. (péntek) Westlager

Éjjel s egész nap ismét zuhogott az eső. Reggeli: rogenleves, e: fkávé, 1/5 kenyér (2 kg-os), v: borsó-krumplileves.

Július 7. (szombat) Westlager

Álmomban otthon voltam. Kedveském nagyon boldogok voltunk. Leakartad tagadni, hogy egy gyönyörű kisleányunk van, meglepetésnek tartogattad, s a meglepetés sikerült is. Szép álom volt, bár már való lenne. Reggeli: rogenleves, e: fkávé, 1/7 kenyér (2 kg-os), v: borsó-krumplileves. Reggel 7 órára szemlékészen kellett várakozni, de barakunkra nem került sor.

Július 8. (vasárnap) Westlager

Ismét nagyon gyöngének érzem magam. Reggeli: borbélyleves, e: fkávé, 1/7 kenyér (2 kg-os), v: borsó-krumplileves. Dél előtt istentiszteleten voltam. Délután szinte csodálatos módon kerültem be egy munkásszázadba. Hallottam, hogy alakítanak egyet. Este sétálgattam Asztalos Sanyiékkel a Rosewelt utcán s megláttam, hogy a szemben lévő barakba viszik a munkásokat. Faképnél hagytam őket, befutottam s szobánkban jelentettem, hogy az én kacsám bevált, s meglátják, én megyek munkára. Szavam bevált, hogy hová megyünk nem tudjuk.

Július 9. (hétfő) Westlager

Reggeli: bétéleves, e: fkávé, 1/7 kenyér (2 kg-os), v: borsó-krumplileves. Reggel gyülekeztünk munkára. Egészen délig, sőt délután is várakoztunk, de nem vittek sehova. Megígérték, hogy majd holnap.

Július 10. (kedd) Westlager

Reggel ismét málha nélkül sorakoztunk s be is raktak bennünket autóba s Grafenwöhrben kötötünk ki. Négyszázan mentünk. Délelőtt nem kerültem ki munkára: Reggeli itthon bétéleves. Ebédre 1/9 kenyeret, 10 dkg kenőmájast kaptunk. Szerencsére ½-ed kenyérrel többet kaptam, mint a többiek, mert egy amerikai közénk dobott egy kenyeret s sikerült elkapnom, s azt is elosztottuk. Délután egy javítóműhelyben takarítottunk. Vacsorára hazaértünk. Vacsora a délről megmaradt fkávé, s 1/7 kenyér s a rendes vacsora, borsó-krumpli leves. Nagyon jól laktam. Új táborparancsnokunk van. Kaptunk fejenként 50 grm cigarettadohányt s egy szivart.

Július 11. (szerda) Westlager

Reggel ismét munkára mentem. Délelőtti munkám az volt, hogy kalapáccsal szétvertem két szekrényt. Délután pedig egy padlásról homokot vittünk le egy-pár edénnyel s kisöpörtük. Reggeli bétéleves, ebéd sűrű zöldborsófőzelék, fkávé, v: zöldborsóleves, f kávé s 1/7 kenyér. – A munkával megvagyok elégedve. Nagyon jól esik a kis ételtöbblet, s főleg jól, hamar telik a nap.

Július 12. (csütörtök) Westlager

Reggel, amit már a kacsza is bezengett – reggelire 5 dkg vajat kaptunk s 30 dkg kenyeret. Délelőtt Grafenwöhrbe nem dolgoztunk semmit. Ebédre majdnem egy csajka tojásrántottát, s fkávét kaptunk. Délután egy kisautón asztalokat kerestünk. Közben egy udvaron almafákra bukkantunk. Milyen jó az alma savanyúan most. Otthon már érik a jó nyári alma. Sikerült vagy 2 kg-ot haza hozni, így lesz egy kis vitamin. Az autón találtam 5 drb sárgarépat, s azt is nagyon jóízűen elropogtattam. Haza felé jövet fájó szívvel néztem a szökülő gabonát. Vajjon otthon Kedveském esztek e új kenyeret? Vacsorám tésztaleves, burizsleves s egy két szelet vajaskenyér.

Július 13. (péntek) Westlager

Reggelire 2 ½ dkg sajtot és 22 dkg kenyeret, s bétélevest kaptunk. Reggel ismét sorakoztunk, hogy elmegyünk munkára, azonban elmaradt, s ezer embert végleg elszállítottak valahova munkára. Ebéd fkávé, vacsora: borsó-krumplileves. – Már este lefeküdtem, mikor Kovács Pista jött hozzám, hogy Iker Jancsi bátyám, Miszlai Pista s a nyéki Döme Pali a táborban vannak. Nagyon megörültem, végre falubelivel találkozhatok. Holnap majd fölkeresem őket.

Július 14. (szombat) Westlager

Reggeli bétéleves, e: fkávé, 1/10 kenyér (20 dkg), v: olyan sűrű káposzta-bab-borsó-krumpli főzelék, amelyet még nem kaptunk. Utána megettem négy vékony szeletke vajaskenyeret, s pár szem savanyú almát, s egészen jól éreztem magam. Délelőtt folyamán átmentem Döme Paliékhoz, délután pedig Iker Jancsi bátyámékhoz, s elbeszélgettünk otthonról. Milyen boldog érzés is volt falubelimmel, ismerőssel találkozni. Miszlai Pista azonban elszomorított. Szerinte a leventék is kint vannak Németországban s köztük Pityu is. Szegény jó drága Anyám, ha ez is igaz, nem tudom nem szakadt e meg szíved, de kérem a jó Istent adjon vigasztalást. Szegény Pityukám tudom milyen a sorsod, látom itt is a fiatal leventéket. Téged is segítsen haza a jó Isten s addig is vezérelje minden lépésedet.

Július 15. (vasárnap) Westlager

Reggelire tésztával sűrített, sűrű bétélevest kaptunk. Délelőtt istentiszteleten voltam. Ebéd: fkávé,

22 dkg kenyér, vacsora: nagyon finom, sűrű tésztás borsófőzelék, amiből ráadásul még repetát is kaptunk s így ettünk valamicskét.

Július 16. (hétfő) Westlager

Reggeli: tésztával süritett, sűrű bébéleves, e: fkávé, 22 dkg kenyér, v: tésztás borsófőzelék. Délután folyamán 600 embert elvittek, köztük Kovács Laci cecei kollégámat, Bódogh Ferenc, Zelei Istvánt és Ferenc Béla szobatársunkat. Hogy hová vitték őket, nem tudjuk.

Július 17. (kedd) Westlager

Reggeli fkávé, 5 dkg vaj, 20 dkg kenyér, e: nagyon ízetlen bébé leves, v: petrezselymes tésztaleves. Teljes csöndben tellett el az egész nap, mintha vihar előtti csend lenne.

Július 18. (szerda) Westlager

Reggeli tisztavíz pár szem borsóhéjjal, jól megborsozva, hogy íze legyen, e: fkávé, 20 dkg kenyér, v: sűrű tésztás babgulyás. Ismét nagyon gyöngének érzem magam, úgy elszédültem, ahogy még sohasem.

Július 19. (csütörtök) Westlager

Reggeli mint tegnap, e: tea, 18 dkg kenyér, v: borsó tésztával.

Július 20. (péntek) Westlager

Reggeli 5 dkg vaj, 22 dkg kenyér és fkávé, e: tiszta moslék tésztalé párszem tésztával, v: pár szem borsó, pár szem tésztával, s majd 54-en egy kondért kaptunk káposztáshúst a német konyháról, ami valóban finom étel volt. Feliratkoztam egy munkásszázdba. Vettem egy römikártyát 50 márkáért.

Július 21. (szombat) Westlager

Reggeli tisztavíz borsóhéjjal, e: fkávé, 22 dkg kenyér, amit azonnal bevágtam tegnapi megmaradt fél rész vajammal együtt, vacsora: egy csajka tésztaleves hússal s egy fél rész kenyeret vettem dohányért. Vettem egy siltes sapkát is. Felállott a munkásszázd s várjuk minden pillanatban az indulást, de nem tudjuk hová megyünk. Bár csak a jó Isten adná, hogy autónk útja haza fele vinne. Milyen boldog is lenne Kedveském s jó Anyám boldog találkozásunk.

Július 22. (vasárnap) Westlager

Borzalmas álmom volt. Hazamentem s drága jó Anyám nem találtalak. Kedves kis Szuszikám téged is szerencsétlenségek sorozata ért s a végén egyedül árván kis kétéves leánykámmal sétáltam kézen fogva. Mindenki nagyon sajnálkozott rajtunk. Nagyon rossz volt az ébredés. Reggeli keserű fekete lötty, 5 dkg vaj, 18 dkg kenyér, ebéd: tisztavíz borsóhéjjal. Szerencsémre egy rész kenyeret cseréltem dohányért s azt ettem meg vajjal, vacsora: burizsleves két darabka hússal. Délelőtt istentiszteleten voltam. Holnap elindulunk.

Július 23. (hétfő) Westlager

Reggel búcsút vettem ismerőseimtől. Fájdalmas volt a búcsú Asztalos Sanyitól. Elbúcsúztam Iker Jancsi bátyáméktól is. Sorakoztunk, de egy hirtelen jött parancs az indulást elhalasztotta. Reggeli: burizsleves, e: fkávé cukor nélkül, 18 dkg kenyér, v: káposzta, bab, krumplifőzelék.

Július 24. (kedd) Westlager

Reggeli víz babhéjjal, e: fkávé, 22 dkg kenyér, v: káposztás borsófőzelék. Délelőtt jött a parancs, hogy holnap délelőtt indulunk.

Július 25. (szerda) Westlager–München

Utolsó napra ébredtem Westlagerben. Éppen most megyünk el, mikor az ételmezést emelték. Egy kondér ételt 20 helyett 15-en kapják. Reggeli tésztaleves, e: fkávét, 22 dkg kenyér. $\frac{1}{2}$ 12-re sorakoztunk s pontosan 2 órakor autónk kigördült a táborból, hol 146 súlyos napot töltöttem. Boldogan intettem búcsút, talán nem látom már többet s reméltem, hogy csak jobb helyre kerülünk. De reménykedésem nagy csalódásba fejeződött be. Öt órai út után (kb 230 km) birodalmi úton elértük Münchent. Rajta keresztül Augsburg felé egy kis táborba értünk, hol már 500-an voltak, köztük Kovács Laci, Bodogh Feri, Zelei, s Ferenc Béla. – Útközben láttuk a boldog aratást. Bizony nagyon sok helyen a kaszanyelet asszonyok fogták. Mi lehet otthon. Állandóan ti jártatok fejemben Kedveském s jó Anyám. – Egy félig kész kőbarakba tettek be bennünket. Kecskés Laci kollégámmal s Horváth Bandival álltam össze egy helyre. – Sajnos az ételmezéssel kapcsolatban nagyon vészesek a hírek. Vacsorára fkávét, 22 dkg kenyeret s 2 dkg vajat kaptunk. A hosszú út után jól esett a lefekvés kemény kavicságyamon.

Július 26. (csütörtök) München

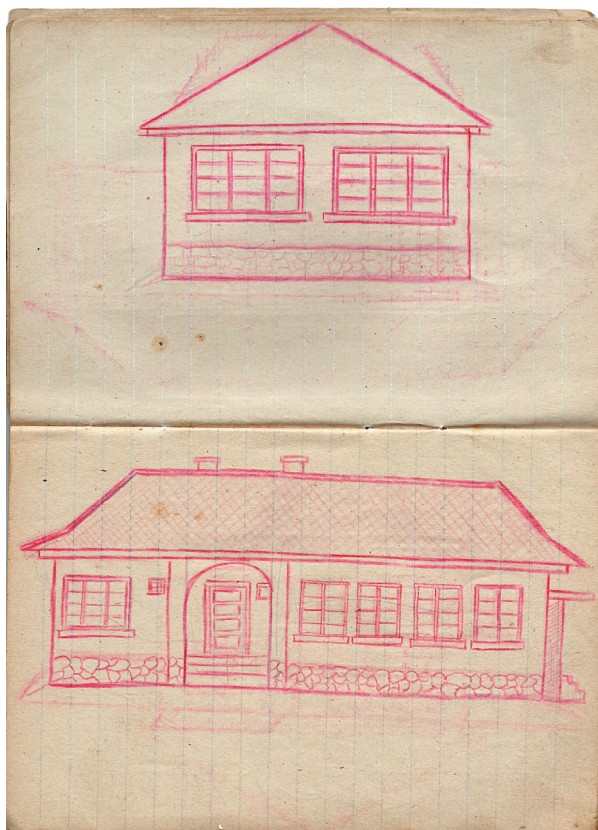
Reggel $\frac{1}{2}$ 6-kor ébresztő. Reggeli: fkávét, 20 dkg kenyér, 2 dkg vaj. Úgy volt, hogy dolgozni megyünk, de elmaradt. Egész nap mászkáltunk, gaztat téptünk. Ebéd: 1 liter káposzta korhelyleves. Vacsora: 10 dkg kenyér, 2 dkg vaj. Nagyon nagy az elkeseredés, elveszik a kenyéradagot is. Este a nagy záporosó miatt szállásunkról menekülni kellett. Egy folyosón kaptam helyet. Szalmazákomban annyi volt a poloska, hogy kénytelen voltam kidobni s a kövön aludni.

Július 27. (péntek) München

A sok poloskacsípéstől nem tudtam nyugodni. Reggeli 20 dkg kenyér, fkávét, 2 dkg vaj. Ma sem megyünk dolgozni. Délelőtt búzát szemeztettünk s délután vízben megfőztük s megpörköltük. Ebéd egy liter korhelyleves. Vacsora spenótleves, 20 dkg kenyér. Ferenc Béla jóvoltából még egy egész csajka déli levest is kaptam s így nagyon jól laktam. Holnap megyünk dolgozni. Nagyon jó biztatást kaptunk az ételmezésre s a munkára vonatkozólag. – Az örök éjjel kiengedik a munkásokat krumplit stb-t szerezni.

Július 28. (szombat) München–Aichach

Reggeli fkávét, 20 dkg kenyér, 2 dkg vaj. Végre reggel megjött értünk két autó s egy órai út után megérkeztünk Aichach-ba, munkahelyünkre. Várakozáson felül volt a meglepetésünk. Minket tanítókat egy autójavítóműhelybe tettek. Nem csináltunk mást, csak autóalkatrészeket benzinezünk. Annál nagyobb volt ebédnél a meglepettetésünk. Vendéglőbe vittek s terített asztal, s rádiózene mellett fogyasztottuk el finom ebédünket: kb 30 dkg kenyér, finom jó zsíros csontlevest darával, újkrumplifőzeléket savanyúan 2 szelet marhasülttel. Bizony összeszorult a szívem s a boldog időkre emlékeztetett. Nem hittem, hogy fogolyéletemben ilyen is lehetséges, de a jó Isten segítő keze megsegíti a benne bízókat. 4 óráig folytattuk munkánkat s 26-kor már bent voltunk táborunkban. Sikerült

6. kép. Az otthonra gondolva. A sárpilisi iskola rajza

krumplit is szerezni. Vacsorára 10 dkg kenyeret, egy jó nagy retket, 2 ½ dkg vaját s feketét kaptunk. Utána egy kis búzát pörköltünk s jó – egyszer mondhatom – telt gyomorral feküdhettem le.

Július 29. (vasárnap) München-Aichach

Egész nap munkaszünet. Ezt nem hallottuk még. Reggeli fkávé, 2 dkg sajt, 2 dkg kenyér. Délelőtt a vöröskereszt részére adatokat írtam, Pityut kerestetem. Ebéd: spenótfőzelék répával. Előtte savanyú almából kompótot főztünk. Délután búzát főztünk krumplival s belefőztünk négy csirke fejet is, amit munkahelyünkről hoztunk az amerikaiak konyhájáról, mert ők az aprólékot nem eszik meg. Tettünk hozzá ½ kg savanyúkáposztát s olyan finom lett, hogy rég nem ettem olyan jóízűt. Délután istentiszteletet tartottunk. Egy vöröskeresztes lelkész prédikált. Vacsoránk 1 liter spenótleves, 2 dkg vaj, 20 dkg kenyér. Alig bírtam a levest megenni. Kenyerem félre kellett tenni.

Július 30. (hétfő) München-Aichach

Éjszaka nagyon hűvös volt. Reggeli: fkávé, 20 dkg kenyér, 2 dkg vaj. ½ 9-kor jött értünk az autó. Ugyanott, ugyanazt dolgoztuk, mint tegnap előtt. Ebéd nagyon zsíros velőleves, krumpli, hagymasaláta két szelet marhahússal, s 30 dkg kenyér. ½ 2-től 4-ig folytattuk tovább a munkát s visszafelé indultunk, útközben kaptunk egy defektet s kellett várni, míg az egyik autó megfordult. Vacsora: fkávé, 20 dkg kenyér, 2 dkg vaj.

Július 31. (kedd) München-Aichach

Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 6 dkg szafaládé. Délelőtti utunkban ismét kaptunk egy defektet. Ebéd finom zöldségleves, még finomabb karaláb főzelék főtt krumplival s egy jó szelet főtt marhahússal, 25 dkg kenyér. Nagyon jól laktam. Utána kaptunk hozzá ½ liter jó hideg sört. Uri ebéd volt. Vacsora egy liter krumplileves, 6 dkg szafaládé s 20 dkg kenyér egy fél vöröshagymával. A táborunkba minden este meleg fürdő vár bennünket.

Augusztus 1. (szerda) München-Aichach

Augusztus elseje. Vajjon mit hoz számunkra a nyár utolsó hónapja. Bízok Istenben s talán e hónap meghozza a szabadulás napját. Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 2 dkg vaj. Vacsora ua. Ebéd: borsóleves, savanyú krumplifőzelék marhahússal, s salátával. A jó Isten megengedte, hogy a salátát is megkóstolhattam. Egy némettől kaptam 10 szem főtt krumplit s kb 30 deka kenyeret, amit vacsorára fogyasztottam el.

Augusztus 2. (csütörtök) München-Aichach

Reggeli fkávé, 2 dkg sajt. Ebéd: nagyon finom, s (majdnem főzelék) vegyes zöldségleves, vajban pirított burgonya, vöröskáposzta dinsztelve, 2 óriási szelet borjúszelet, 30 dkg kenyér, 1 korsó sör. Úgy jól laktam, mint egy dob, olyan volt a hasam. Vacsora: 1 liter sűrű burgonyafőzelék burizzsal s konzervhússal, 20 dkg kenyér, 2 dkg vaj, 3 dkg sajt. A mai nap fejedelmi volt.

Augusztus 3. (péntek) München-Aichach

Reggeli fkávé, 2 dkg vaj, 20 dkg kenyér. Ebéd krumplifőzelék marhahússal, 25 dkg kenyér, sör. V: fkávé, 2 dkg sajt, 40 dkg kenyér (felemelt adag). Délután kocsit mostam.

Augusztus 4. (szombat) München-Aichach

Reggeli fkávé, 5 dkg vaj, 20 dkg kenyér. Ebéd nagyon finom leves, de nem tudtuk megállapítani, hogy milyen, tejfölöskrumpli hatalmas malacpecsenyével, saláta, 25 dkg kenyér, sör. Ebéd után már nem dolgoztunk. Örültünk, hogy hamarosan haza kerülünk s szerencsétlenségünkre csak öt órára értünk haza, mert közben bekísértek minket a rendőrségre gyorshajtás miatt. Végig kocsikáztunk a

várost. Megtudtam, hogy a táborunk tulajdonképpen nem Aichachban van. – Vacsora fkávé, 5 dkg vaj!, 40 dkg kenyér.

Augusztus 5. (vasárnap) Neuauubing

Ünnepnap. Egésznap pihenő, de nekem csak fél, mert fejszemet töltöttem ki. Reggeli 20 dkg kenyér, fkávé, 5 dkg kolbász. Ebéd 1 ½ liter krumpli-káposztafőzelék burizzsal s darált szárított hússal. Uzsonnára megettem kb 40 dkg vajaskenyeret. Ebédre fejenként még kaptunk ½ kg kenyeret, amit München város ajándékozott. Vacsora: 1 ½ liter krumpli-roggen leves szárított darálthússal s burizzsal, 5 dkg kolbász, 1 fej vöröshagyma, 20 dkg kenyér. Hálát adok a jó Istennek, hogy a sok nélkülözés s megpróbáltatás után ilyen jó foglaltsorsot adott. Isten gyermekét próbára teszi. Délelőtt beszélünk református lelkipásztorunkkal s nagyon bíztat bennünket, hogy szeptember végére otthon leszünk. Hiszen minden pillanatomban otthon vagyok. Nem tudok szabadulni tőletek, kikért szívem majd úgy szakad meg. De tűrök, várok, mert tudom, hogy a jó Isten a hosszútűrőket szereti s megsegíti. Annyit gondolok reád Kedveském. Hiszen egy két hét, s nagy évfordulónkhoz érünk. Nem is tudom elképzelni milyen fájdalmas lesz az a nap. Kedves jó Anyám, tifeletek is száll gondolatom özöne.

Augusztus 6. (hétfő) Neuauubing-Aichach

Reggeli fkávé, 6 dkg kolbász, 20 dkg kenyér. Ebéd: finom húsleves nagyon sok csigatésztával, burgonyafőzelék vadas féle mártással, marhahús, 25 dkg kenyér, sör. Vacsora fkávé, 5 dkg lekvár, 20 dkg kenyér. Egész nap autópótkocsit mostam. Vacsorára kaptam még vöröshagymát, amerikai krumplipürét s hófehér kalácskenyeret. Kaptunk 10 cigarettát.

Augusztus 7. (kedd) Neuauubing-Aichach

Reggeli fkávé, 5 dkg sajt, 20 dkg kenyér. Ebéd krumplileves, disznósült krumplipürével s céklával, 25 dkg kenyér, sör. Vacsora krumplileves rizsával, 3 dkg vaj, 25 dkg kenyér. A jó Istennek adok hálát, hogy annyi az ennivalóm, hogy félre tudok tenni s így az étkezésem egyszer – egyszer többféle. Különösen sok a kenyér. Ma este kezdtem a sorát délről megmaradt disznósülttel, hagymával, majd megettem a reggeli sajtagommat, utána egy rész kolbászagot, 2 szelet vajaskenyeret s végül zártam pár szem almával, amit kb 1 kilót munkahelyemről hoztam. Egész nap deszkadarabokat hordtam. Ma is kaptunk 10 cigarettát.

Augusztus 8. (szerda) Neuauubing-Aichach

Reggeli: tejeskávé, 50 dkg pékenyér (város ajándéka), 3 dkg vaj, 1 citrom. Ebéd: húsleves, krumplifőzelék marhahússal, 25 dkg kenyér, sör. Vacsora: 1 liter krumplileves rizsával, darálthússal, 40 dkg kenyér, 3 dkg vaj, 10 cigaretta. Egész nap deszkát hordtam. Este későig zsoldjegyzéket csináltam.

Augusztus 9. (csütörtök) Neuauubing-Aichach

Reggeli tejeskávé, 5 dkg kolbász, 33 dkg kenyér (város ajándéka) + 20 dkg kenyér. Ebéd: karaláb-főzelék krumplival, marhahússal, finom leves, 25 dkg kenyér, sör. Vacsora: fkávé, 20 dkg kenyér, 5 dkg kolbász, hagyma. Egész nap fejszemet csináltam. Vettem 2 kg kenyeret, 2 uborkát, almát, sót, krumplit cigarettáért. A krumplin a táborban 30 cigarettát kerestem. Kaptunk ismét 10 cigarettát.

Augusztus 10. (péntek) Neuauubing-Aichach

Reggeli tejeskávé, 5 dkg kolbász, 20 dkg kenyér. Ebéd: krumplileves, krumplifőzelék főtt hússal, 25 dkg kenyér, sör. Vacsora: fkávé, 20 dkg kenyér, 5 dkg kolbász, hagyma. Kaptam amerikai fehérkukorica főzeléket, lisztes tejföllel elkészítve, 10 cigarettát.

Augusztus 11. (szombat) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 3 dkg sajt, hagyma, 10 dkg kenyér. Ebéd húsleves darával, disznósült finom törtkrumplival s céklával, 25 dkg kenyér, sör. Jóllaktam, majd szét pukkantam, pedig sem a húst sem a kenyeret nem ettem meg. Egy helyi asszonytól cigarettáért vettem két sajtot s megkínált krump-lispogácsával. Megbírtam volna enni egy tepszire valót. De majd otthon. Vacsora: 1 liter sűrű krumplileves, köleskásával, rizsával, darált őzhússal, amit tegnapelőtt egyik cigány sofőrünk elsőre lőtt le, 20 dkg kenyér, 3 dkg barack lekvár, 10 cigaretta. Egész nap kocsit mostam.

Augusztus 12. (vasárnap) Neuaubing

Reggeli fkávé, 3 dkg vaj, 20 dkg kenyér. Délelőtt istentisztelet. Ebéd 1 liter krumplileves kölessel, káposztával, darálthússal. Délután folyamán volt helyemről egy kis szobába költözködtem. Hatan vagyunk benne. Vacsora fkávé, 3 dkg vaj, 20 dkg kenyér s egy kilós húskonzervet kaptunk 34-en. 10 cigaretta.

Augusztus 13. (hétfő) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 3 dkg vaj. Délelőtt kocsit mostam. Ebéd húsleves csigatésztával, karalábfőzelék vajban sült krumplival, 25 dkg kenyér, sör. Délután elvittek egy műhelybe, hol 3 db cigarettát s egy narancsot adott az egyik amerikai, kinek vasat segítettünk hordani. Vacsora krump-lifőzelék darálthússal, 3 dkg vaj, 20 dkg kenyér, 10 cigaretta. Borzalmasan elrontottam a gyomromat, holnap koplalni fogok.

Augusztus 14. (kedd) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 5 dkg szalámi. Ebéd krumplileves, tejfölös karalábfőzelék káposztasalátával, disznósült, 25 dkg kenyér, disznósült. Délután nagyon rosszul lettem a gyomrommal. Kocsit mostam. Vacsora fkávé, 20 dkg kenyér, 4 dkg lekvár, 4 dkg sajt. Doktornál voltam, de nem mondott semmit. 1 kiló kenyeret, uborkát sikerült venni. Így van 3 kg kenyérem. Kaptunk 10 cigarettát.

Augusztus 15. (szerda) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 5 dkg szalámi. Nem mentem munkára. Ebéd sárgarépa krumplileves, Vacsora sárgarépa + krumplileves, 5 dkg szalámi, 3 dkg kenőmájas, 20 dkg kenyér, 10 cigaretta.

Augusztus 16. (csütörtök) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 50 dkg kenyér (ajándék), 3 dkg vaj. Délelőtt földet hánytam. Ebéd húsleves grízzel, tejfölös krump-lifőzelék, saláta, marhahús, 45 dkg kenyér, sör. Délután gyomrom miatt nem dolgoztam. Egy nénitől uborkát s kenyeret kaptam. Vacsora fkávé, 40 dkg kenyér, 4 dkg vaj. Kaptunk egy pár harisnyát, egy tömb cigarettapapírt, s két havi zsoldot, 73 márkát.

Augusztus 17. (péntek) Neuaubing

Mai nap valamilyen amerikai ünnep miatt nem mentünk dolgozni. Délelőtt feküdtem gyomrom miatt, délután fürödtem. Reggeli fkávé, 33 dkg kenyér (ajándék), 4 dkg vaj. Ebéd krump-lifőzelék káposztával, rizsával, darálthússal, káposztával s citrommal ízesítve. Vacsora sárgarépás krumplileves, 40 dkg kenyér, 4 dkg vaj. Tegnap hozott krumplimat sültöttem meg, azt ettem meg uborkasalátával.

Augusztus 18. (szombat) Neuaubing

Bent maradtam benti munkára, de nem dolgoztam. Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 5 dkg szalámi. Ebéd 1 lit krumpli – káposzta-sárgarépa-köles főzelék. Vacsora fkávé, 20 dkg kenyér, 4 dkg sajt, 4 dkg lekvár. Egy angol újságban láttam két képet, amin 6 magyar menetel haza felé. Hogy mi mikor mehetünk, csak a jó Isten tudja.

Augusztus 19. (vasárnap) Neuaubing

Reggeli fkávé, 5 dkg szalámi, 20 dkg kenyér. Ebéd káposzta-krumpli-köles főzelék. Vacsora krumplileves rozssal. Krumplit sütöttem vajjal, hagymasalátával s a reggeli szalámimmal jóízűen megetttem. Utána két szelet pirított lekváros vajas kenyeret vasárnapi süteményként fogyasztottam el. Hej de messze jár az otthoni ünnepektől.

Augusztus 20. (hétfő) Neuaubing-Aichach

Ünnepnapra ébredtünk, de számunkra nem ünnep, dolgozni megyünk. Egész nap szakadó esőben egy köves utat törtem át csákánnyal, mire végeztünk a napi munkával vérhólyagos lett a tenyerem s teljesen átáztam. Reggeli fkávé, 5 dkg szalámi, 20 dkg kenyér. Ebéd: húsleves csigatésztával, savanyú krumplifőzelék marhahússal, 25 dkg kenyér, sör. Vacsora rizsával krumplileves, 4 dkg vaj, 20 dkg kenyér. – Egész nap a szomorú emlékezés napja. Ma, ha megvannak, megkondulnak otthon szomorúan, bekötte a harangok. Siratják apikám öt éves halálának évfordulóját. Neked jó anyám kétszeresen szomorú ez, de a jó Isten nyújtson vigasztalást.

Augusztus 21. (kedd) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 3 dkg vaj, 40 dkg kenyér. Délelőtt ástam. Ebéd grízleves, krumplifőzelék, marhahús, 30 dkg kenyér. Délután kavicsért mentünk. Az őr elengedett minket krumpliért, s vagy egy fél kilót sikerült szerezni. Vacsora: krumplileves rizzsel, 4 dkg szalámi, 20 dkg kenyér. Krumplit sütöttem. Kaptam egy nadrágért egy esőköpenyt s egy pár zoknit.

Augusztus 22. (szerda) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 3 dkg vaj, 20 dkg kenyér. Délelőtt kocsit mostam. Ebéd húsleves rizzsel, petrezselymes krumplifőzelék disznószelettel, 30 dkg kenyér. Délután kavicsért voltunk. Vacsora krumplileves darált rozssal, 4 dkg lekvár. Krumplit pirítottam s piros káposztával belakomároztam.

Augusztus 23. (csütörtök) Neuaubing-Aichach

Reggeli 4 dkg szalámi, fkávé, 20 dkg kenyér. Délelőtt kétszer voltam kavicsért Augsburgba egy kőtörőbe. Menet közben ahogy kiértünk az augsburgi nagy mezőre, eszembe jutott hogy őseink kalandoztak erre, s most én mint fogoly nézhetem e történelmi nevezetességű helyet. – Ebéd húsleves rizzsel, zöldbabfőzelék krumplival, marhahús, 25 dkg kenyér. Délután kocsikat mostam. Vacsora fkávé, 4 dkg sajt, 20 dkg kenyér. Kaptam egy zubbonyt.

Augusztus 24. (péntek) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 5 dkg szalámi. Délelőtt, délután kocsit mostam. Ebéd húsleves grízzel, hagymás krumpli, darált marhahússal, 30 dkg kenyér. A munkát $\frac{1}{2}$ 3-kor befejeztük, mert mozielőadásra mentek az amerikaiak. Vacsora 1 lit krumplileves rizzsel, 2 dkg vaj, 20 dkg kenyér. Krumplit sütöttem. 1 tubus fogkrémet, 2 gatyát kaptam.

Augusztus 25. (szombat) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 4 dkg szalámi. Délelőtt, délután kocsit mostam. Ebéd húsleves grízzel, olajos krumplifőzelék káposztasalátával, marhahússal, sör. Egy amerikai őrnagy látogatást tett munkahelyünkön, s megengedte, hogy vásárolhassunk nyíltan a civilektől. Sikerült vennem 3 kg kenyeret s 1 kg kenyérjegyet. Vacsora krumplileves rizzsel, 2 dkg vaj, 40 dkg kenyér. Krumplit sütöttem. Bakancsomat megtalpalták. Hírek szerint két hét múlva megkezdődik hazaszállításunk, de sajnos mindig csak hír marad.

Augusztus 26. (vasárnap) Neuaubing-Aichach

Álmomban haza értem de borzalom volt amit találtam. Drága jó anyám már nem éltél. – Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 4 dkg szalámi. Délelőtt zsoldjegyzéket csináltam. Ebéd finom zöldségleves, krumplifőzelék darálthússal. Délután pihenő. Vacsora krumplileves rizzsel, 4 dkg szalámi, 20 dkg kenyér. Krumplit sütöttem. Alig fejeztem be az evést, kaptam amerikai krumplifőzelék s limonádé tubust. Annyira jól laktam, szinte beteg lettem. 75 db cigarettát kaptam.

Augusztus 27. (hétfő) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 4 dkg sajt. Szomorú hír érkezett hozzánk. Hazulról viszik el nyers-anyagént ebédünket. A jó ebédnek tehát vége. Ebédre felsorakoztatnak s elmegyünk a vendéglőbe. Utána megakarták főzetni, amit vittünk, de a vendéglő nem főzte meg, így ebédre dobozt osztottak. Kéket kaptam. Délelőtt egy kocsit mostunk, délután nem hoztak egyet sem, így sütkérezve pihenünk. Vacsora fkávé, 20 dkg kenyér, 2 ½ dkg vaj. Krumplit sütöttem.

Augusztus 28. (kedd) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 4 dkg szalámi. Délelőtt, délután kocsit mostam. Ebéd dolgából bizony beállt a vég. Hazulról vitt élelemből főznek, ami édeskevés. Egyszerű üres leves, káposzta krumplival összefőzve, sör. Kenyér is elmaradt. Vacsora krumplileves rizzsel, 20 dkg kenyér, 2 dkg vaj. Krumplit sütöttem.

Augusztus 29. (szerda) Neuaubing-Aichach

Reggeli fkávé, 20 dkg kenyér, 4 dkg szalámi. Kocsit mostam, de egész nap, az eszem nem a munkán járt, hanem otthon. Szomorúan gondoltam az egy évvel ezelőtti boldog időre. Milyen boldogok is voltunk Kedveském. Milyen nagy sürgés, forgás, készülődés a 30. napra. – Ebéd, mint tegnap. Vacsora: krumplileves, 20 dkg kenyér, 2 dkg vaj. 3 kg kenyeret vettem. Krumplit sütöttem. Nem sokáig tartott a megrövidített ebéd. Holnaptól kezdve amerikai csomagokat kapunk. 2/3 rész ételmezt az amerikaiak, 1/3 részt a pedig a németek adják.

Augusztus 30. (csütörtök) Neuaubing-Aichach

Nagy napra ébredtem. Esküvőnk évfordulója. A boldogság nagy ünnepe lenne számunkra, drága, aranyos, kis Kedveském. De ez a boldogság ünnepe szomorúság, szomorú emlékezés ünnepe, mert távol töltjük egymástól s nem tudjuk mi van egymásunkkal. Milyen boldogok is voltunk. Életünk legboldogabb napja. Egész nap alig dolgoztam valamit, mindig veletek voltam. Minden pillanat eszembe jutott, fájt a szívem utánad Kedveském. Tudom te is, s ti is drága jó Anyámék e napon sokat könnyeztetek s gondolatok rám. A szent pillanat idejében, amikor egy erővel a jó Isten házában kötöttünk egymásnak fogadalmat, éppen azután tartottunk hazafelé. S a jó Isten gondoskodott e napról, az élelemről is. Reggelire, ebédre, vacsorára 3 30 dekás konzervet s 3 csomag borjú szeletet kaptunk. Így a reggelim a kiadott reggelivel s anélkül 20 dkg kenyér, 6 dkg kenőmájas, vajas lekváros pirított kenyér, sajt keksz, karamell. Ebéd húsleves, ropogósra, vajban pirított krumpli, piroskáposztafőzelékkal, darálthússal, egy finom kekszes sütemény, cukorka. Vacsora: sült krumpli, hagyma, sajt, vajaskenyér, egyik konzerv paradicsomos tészta hússal, vajas lekváros keksz, cukorka. De mégis milyen más lenne, ha otthon lehattunk volna együtt, de a jó Isten majd megsegít, bízunk tovább is benne, s kérjük megsegítő kegyelmét, hogy második évünk legyen neki tetsző s nagyon boldog, nem olyan, mint az első.

Augusztus 31. (péntek) Neuaubing-Aichach

Reggelire egy csomag, 20 dkg kenyér, sajt, kenőmájas. Ebéd egy csomag. Vacsora egy csomag. Egész nap kocsit mostam.

III. KÖTET

Szeptember 1. (szombat) Neu Aubing-Aichach

A mai nappal elérkeztünk ahhoz a naphoz, amikor, azt mondhattuk, hogy egész Európában, az amerikai katonákon kívül talán nem eszik senki olyan jót, mint mi. A jó Isten nagyon megsegített bennünket a sok szenvedés után. Mondhatom annyit adnak, hogy alig lehet elfogyasztani, s tartalék is marad, bárhogy igyekszem elkerülni, hogy maradjon. Ma a reggeli olyan finom volt, hogy talán olyat még nem is ittam. Utána kb 3 tojásra való rántotta zsírral elkészítve, 20 dkg kenyér, 25 dkg csokoládé, amit nem is tudtam megenni, mert vajás kekszet is ettem. Délelőtt s délután csak egy kocsit mostunk, tehát egész nap pihentünk. Farmerünk nem volt velünk. – Amerikai konzervekből főzött ebédet kaptunk, mely tarkababból, krumpliból, rizsből s húsból állott. Nagyon sok volt, 75 ember részére 32 kg hús volt belefőzve, hozzá 20 dkg kenyér. Hatan ültünk egy asztalnál, s végre elhangzott, hogy nem kérek. Utána egy jó hideg korsó sört már alig tudtam lehajtani. Vacsorára csokoládés rizsát s 20 dkg kenyeret kaptunk. Valamilyen fölséges volt. Igyekszem elfogyasztani tartalékomat, de nem tudom, különösen a kenyeret, pedig ma is vettem 4 kilót, de másnak adtam. Ilyen jó vacsora után jött alezredes úr egy jó hírrel, hogy 10 napon belül megkezdődik a hazaszállítás. Először a hadirokkantak s betegek, utána a kihurcoltak, családok s végül mi. – Drága Kedveském jó létemben annyit gondolok rád, s aggódom. Nem tudom milyen sorotok lehet otthon. De tudom, hogy a jó Isten titeket is megsegít.

Szeptember 2. (vasárnap) Neu Aubing

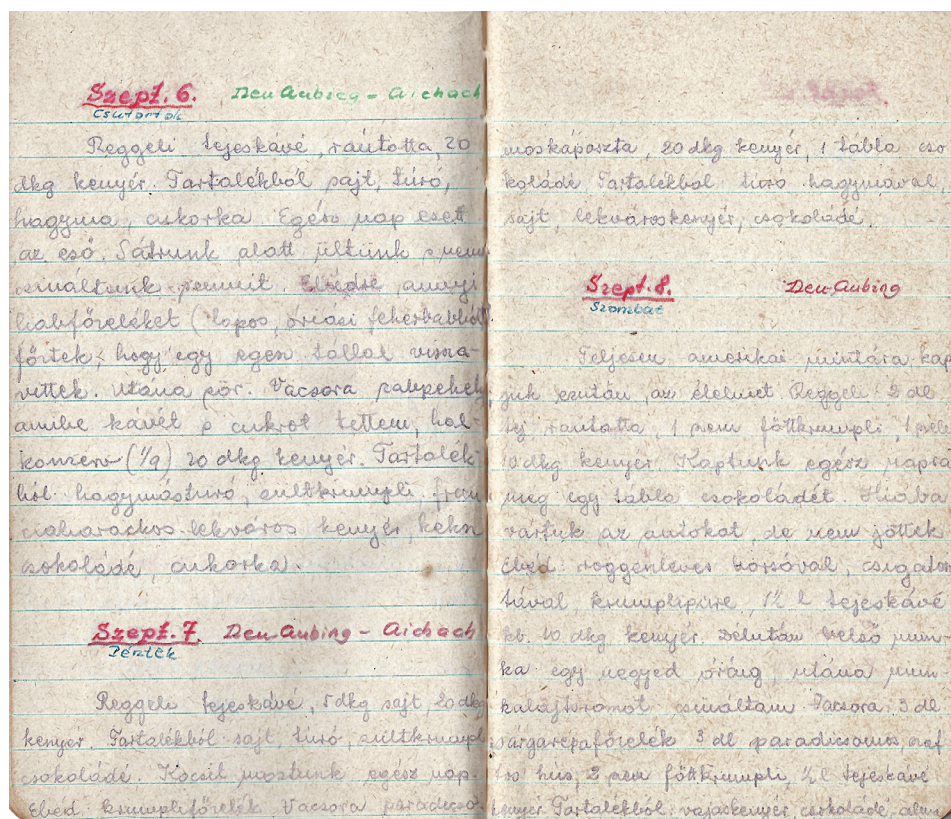
Reggeli olyan sűrű csokoládés kakaó, amit kihűlve szinte rágni lehetett volna, utána 3–4 tojásra való rántotta, 20 dkg kenyérral. Délelőtt istentisztelet. Ebéd nagyon finom paradicsomleves olyan zsírosan, hogy szinte úszott benne, karalábfőzelék sok hússal. Kaptunk másfél litert, 20 dkg kenyérral. Nem is bírtam megenni, uzsonnára ettem meg. Alig fejeztem be, jött a vacsora. Egy csajkára való tojásos kifőtt tészta, 20 dkg kenyér. Mióta hazulról eljöttem, most ehettem először. Vacsora után egy fél órára fkávét kaptunk. – Mindenütt olyan jó kedv van, hogy némelyik szobában éjfélig szól a nóta. Minden kívánságunk teljesül, már nem is kívánhatunk jobbat, csak a legnagyobb kívánságunk nem teljesül: a hazamenetel. Elhangzik egy egy jó bemondás is. Az örök nem reánk vigyáznak, hanem a németekre a kerítés mellett, nehogy bejöjjenek a jó ebédekre. Végre megtörtént ma az az eset is, hogy az örök megkóstolták esti tésztánkat s annyira ízlett nekik, hogy az evést alig tudták abba hagyni. Utána feketéztek és nem győzték dicsérni, mondván, ők nem kapnak olyan finomat. Amit el is hiszek, mivel az amerikai táborparancsnokunk a konyhástitzt, arra a kérdésre, hogy mennyi időre szól a felvételezés, azt válaszolta ilyet ne kérdezzen, csak főzzön.

Szeptember 3. (hétfő) Neu Aubing-Aichach

Egész nap munkaszünet, amerikai–japán háború befejezésének emlékére. Reggeli tejeskávé, rántotta, 20 dkg kenyér. Ezen kívül túrót ettem hagymával, s pirított kenyeret málnalekvárosan, utána karamelt s csokoládét. Ebéd sűrű tarkababfőzelék hússal, amit nem is bírtam egészen megenni. Utána lekvároskenyér, csokoládé s az ital limonádé. A megmaradt bab az uzsonnáim. Délután sportverseny, s műsoros délután. Vacsora nem csokoládés rizsa, hanem sűrű csokoládépépben rizsa s zabpehely. Kaptam egy litert, nem is bírtam megenni.

Szeptember 4. (kedd) Neu Aubing-Aichach

Reggeli fkávé, csokoládé, sajt, lekvároskenyér. Kaptunk egy nehéz (húsosbab) se egy könnyű dobozt s 20 dkg kenyeret. Délelőtt s délután csak egy kocsit mostunk meg. Ebéd ismét két csomag (krump-

7. kép. 1945. szeptemberi naplóbejegyzések

li, bab, sárgarépa-főzelék hússal) utána sajtot ettem s finom frissen sült kenyérrel almát. Vacsora: két doboz: (hús nudlival) s 20 dkg kenyér. Reggel kaptunk egy cigaretta kis csomagot is.

Szeptember 5. (szerda) Neu Aubing-Aichach

Reggeli tejeskávét, sajt, 20 dkg kenyér. Dél előtt 3 taxit mostunk meg s utána pihenő, délután ugyan csak pihenés volt programunk. Ebéd paradicsomos krumplifőzelék hússal, sör. Vacsora: krumplis-tészta, de én túrósan ettem. Ismét kaptunk egy tábla csokoládét. A háromnapjólét hírek szerint azért volt, mert 10 napi élelmet főztek meg tévedésből, s majd most fogják levonni naponként. Piros törött paprikát szereztem. Kenyerem mindig van. Cigarettaért annyit veszek, amennyit akarok. Almám is van kb 2 kiló. Hírek szerint a főlvételezők tegnap kint a városban a vöröskereszt hirdető-tábláján olvasták, hogy elsején a müncheni körzetből megkezdtek a hazaszállítást. Valami lehet a dologban, mert a mai nap összeírták a hadirokkantakat. Úgy látszik elközelgett az idő.

Szeptember 6. (csütörtök) Neu Aubing-Aichach

Reggeli tejeskávét, rántotta, 20 dkg kenyér. Tartalékból sajt, túró, hagyma, cukorka. Egész nap esett az eső. Sátorunk alatt ültünk s nem csináltunk semmit. Ebédre annyi babfőzeléket (lapos óriási fehér-babból) főztek, hogy egy egész tállal visszavittek. Utána sör. Vacsora zabpehely, amibe kávét s cukrot tettem, halkonzerv (1/9), 20 dkg kenyér. Tartalékból hagymástúró, sültkrumpli, franciabarackos lekvároskenyér, keksz, csokoládé, cukorka.

Szeptember 7. (péntek) Neu Aubing-Aichach

Reggeli tejeskávét, 5 dkg sajt, 20 dkg kenyér. Tartalékból sajt, túró, sültkrumpli, csokoládé. Kocsit mostunk egész nap. Ebéd krumplifőzelék. Vacsora paradicsomos káposzta, 20 dkg kenyér, 1 tábla csokoládé. Tartalékból túró hagymával, sajt, lekvároskenyér, csokoládé.

Szeptember 8. (szombat) Neu Aubing-Aichach

Teljesen amerikai mintára kapjuk ezután az ételmezt. Reggeli 2 dl tej, rántotta, egy szem főtt krumpli, 1 szelet 10 dkg-os kenyér. Kaptunk egész napra még egy tábla csokoládét. Hiába vártuk az autókat, de nem jöttek. Ebéd roppen leves borsóval, csigatésztával, krumplipüre, 1 ½ liter tejeskávét, kb 10 dkg kenyér. Délután belső munka egy negyedórát, utána munkalajstromot csináltam. Vacsora 3 dl sárgarépa-főzelék, 3 dl paradicsomos saftos hús, két szem főtt krumpli, ½ liter tejeskávét, kenyér. Tartalékból vajaskenyér, csokoládé, alma.

Szeptember 9. (vasárnap) Neu Aubing

Reggeli 2 dl tej, 4 dl fkvé, rántotta, főtt krumpli, kenyér. Tartalék: sajt, vajaskenyér, csokoládé. Dél előtt pihentem. Istentisztelet elmaradt. Ebéd sűrű finom rizsleves hússal, káposzta-főzelék, krumplipüre, tejeskávét, kenyér. T: csokoládé, lekváros-vajas kenyér, s alma. Délután ismét szundítottam. Uzsonnára megettem egy sonkás tojáskonzervet. Vacsora 1 ½ l tarkabab-főzelék, kockára vágott cékla, 2 szem főtt krumpli, ½ l tejeskávét, kenyér s csokoládé. Lassan annyira megtelünk a jóval, hogy a vacsorám felével meg kellett állnom pihenőt tartani, mert nem tudtam volna megenni, így is kapott kenyérem fele megmaradt.

Szeptember 10. (hétfő) Neu Aubing

Ismét nem jöttek értünk. Talán már nem is megyünk oda dolgozni. Nem jön értünk a Villain Söfför. Bent lógtunk-lógtunk. Reggeli tejeskávét, zabpehely, rántotta, főttkrumpli, kenyér. Ebéd finom kukorica-sárgarépa-főzelék, sajtos krumplipüre, tejeskávét, kenyér. Vacsora ½ l tarkabab-főzelék, hozzá külön 3 dl zsíros saft, főttkrumpli, ½ l tejeskávét, 4 dl tojásos kakaó, kenyér. Utána megettem 3 szelet vajás kakaós kenyéret.

Szeptember 11. (kedd) Neu Aubing

Reggeli: nehéz (húsos babkonzerv) s egy könnyű doboz, f kávé, főttkrumpli, kenyér. Bent maradtunk. Napi munkám az volt, hogy egy rakás deszkadarabot dél előtt behánytam egy kamrába, délután meg a kamra másik oldalába dobáltam, hogy legyen munka. Minden szálát ülve, egyenként, kényelmesen dobáltam át. Ebéd: nehéz (nagy szemű feketebab sonkával) és déli doboz, uborkasaláta, krumplipüre s kaptam kb 2 l fkvét, amit csak uzsonnára fogyasztottam el. Vacsora: nehéz (ua mint a déli) s könnyű doboz, főttkrumpli, cékla, tej, fkvé, alma. Annyi volt, s olyan finom, hogy le kell írnom sorjában, miből állott volna vacsorám, ha megtudtam volna enni: sonkásbab céklával, főttkrumpli, kenyér, feketekávé, kakaó, 4 keksz, 1 jam, 6 szem kávé karamell, alma. – Most örökítem meg a reggeli, s déli pléhdoboz tartalmát is. Reggeli: 4 keksz, 1 kávépor, 4 szem kockacukor, 5 szem savanyúcukor (nagy cukordrazs), 1 kb 5 dkg-os mogyoróssütemény (ami megfőzve finom tejes italt ad). Ebéd: 4 keksz, 1 limonádépor, porcukor, 5 szem savanyúcukor, vagy karamell, vagy füge, 1 kekszsütemény.

Szeptember 12. (szerda) Neu Aubing

Nem mentünk dolgozni. Már nem is megyünk. Hírek kétfélek. Egyik szerint a tábor kb 3 hét múlva feloszlik, s Franciaországba visznek. A másik szerint, amit alezredesúr mondott: az amerikai kapitány mondta, hogy három hét múlva feloszlik a tábor s elmegyünk, s arra a kérdésre, hogy hová, csodálkozva felelte: hát haza. Reggeli: tejeskávét, tejbegríz, rántotta, főttkrumpli, kenyér. Vacsora: zöldségleves rizzsel, finom különleges borsos tészta, cékla, tojásos csokoládépép, tejeskávét, kenyér.

Szeptember 13. (csütörtök) Neu Aubing–Fürstenfeldsbruck

Reggeli: tejeskávét, zabpehelyleves, hozzá egy kanál mogyoróvaj, rántotta, főttkrumpli, kenyér. Ismét nagy fordulat előtt állottunk a munkában. 25 embert kértek egy helyre. Vajjon milyen hely

lesz, mindenki találgatta. Én is bele kerültem. Reggel autó jött értünk s kb 20 km út után Fürstentfeldbruckon túl egy erdő közepére értünk egy amerikai sátoztáborba. Egész nap annak egy részét bontottuk le. Nehéz munka volt. Ebédet hazulról hoztak: zöldségleves krumpliszelet, kenyér, csokoládé. Vacsora: sűrű bableves, krumplipüre, húsos sajt, nagyon finom, kakaós, mogyorós, tojásos édesség. 1 kenyér 4 embernek.

Szeptember 14. (péntek) Neu Aubing

Bent maradtam táborunkban. Dél előtt tanyán voltunk krumpliért. Délután pedig szalmaért voltunk. Este felé mentünk a pékhez, s valódi tiszta kalácsot hoztunk a táborba, 250 kg lisztből, 50 l tejből, 18 kg cukorból, 25 citromból s zsírból készítették, mindenki részére egyet. Olyan szaga volt, mikor kivették a kemencéből, hogy a szívem majd megszakadt az emlékektől. Ilyet is megértünk. Otthoni kalácsot kapunk drága jó Kedveském s Édesanyám, mikor nem általános sült kalácsot. Ez mégsem olyan, mint az otthoni. Reggeli fekete, zabpehely, fkrumpli, a tojás mire odaértünk elfogyott, helyette babkonzervet kaptunk, kenyér. E: krumplipüre húsos sajtval, kenyér, alma, csokoládé. V: sűrű bableves csigatésztával, krumpliszelet, fkvé, kenyér.

Szeptember 15. (szombat) Neu Aubing

Ismét bent maradtam. Dél előtt fát fűrészelttem, délután nem csináltam semmit. Reggeli: papírcsomag, 2 fehér kalács. Valamilyen fölséges volt. Ebéd: déli papírcsomag, fkvé, kenyér, 3 dkg vaj. Vacsora: esti csomag, fkvé. Óriási botrány sült ki. A konyha vezetésével megbízott százados meglopott bennünket. 700 ember ételmét lopkodta, amikor még rossz volt a közt. Pl az ételben kiadott 28 kg vaj helyett csak 8 kg-ot tett bele. A többi mindig kihordta a krumplihéjat kivívó aszszony stb. A ma kiadott vaját is a jégszekrény háta mögé dugva jéggé fagyva találták. Akkor csinálta ezt mikor szinte félholtan kerültünk ki a Westlagerből s nagyon szükséges lett volna mindenkinek. Óriási a felháborodás.

Szeptember 16. (vasárnap) Neu Aubing

Éjjel álmomban otthon jártam. Minket Szekszárdra vittek. Jött egy kocsi, s rajta te is jó Anyám tiszta feketében. Odarohantam, öleltelek, csókoltalak, s kérdeztem mi van otthon, erre azt felelted: nincs semmi baj. Nehezen mentem vissza, ti pedig tovább hajtottatok. Dani bátyám hajtott. Mindig jobban, jobban megerősítik, hogy ebben a hónapban szabadon bocsátanak. Reggeli: fkvé, krumplipüre, kenyér, tejbegríz, amit kakaós cukrosan ettem meg. Ebéd: burgonyaleves, krumplipüre húsos sajtval, kenyér s csokoládé. Utána ettem meg puha fehér kalácsomat csokoládéval, majd kakaós-cukros, kávéscukros vajás krémmel.

Szeptember 17. (hétfő) Neu Aubing

Reggeli: fkvé, mogyorós tejbegríz, rántotta s kenyér. Bent maradtam. Ebéd: rogenfözelék, sajtos burgonya, fkvé, kenyér. Vacsora: hús citromos sajtval, burgonyapüre, gyümölcs, kenyér, cukorka, csokoládé.

Szeptember 18. (kedd) Neu Aubing–Langsberg

A mai étkezésünk talán betetőzött mindent. Reggel kaptunk öten két óriási csomagot, amiből nekem jutott egész napra: 12 nagy keksz, 8 mogyorós keksz, kb 15 dkg porcukor, 1 limonádé, 1 db 20 dkg-os édes disznóhúskonzerv, 1 db pudding, főtt zöldbab, kb 20 dkg marhahúskonzerv, kb 20 dkg füstölt császárhús (szalonna) (ebben az évben az első falat szalonna) továbbá 4 dkg vaj, kb 8 dkg jam, 20 db cigaretta, 1 szelet töltött csokoládé, 1 szelet kókusszal töltött csokoládé, 1 kávépor, 1 ráógumi s süteménypor. Olyan mennyiség volt, hogy szinte lehetetlen volt megenni. Reggel Langsberg városba (56 km) mentünk. Gyönyörűbnél gyönyörűbb vidéken mentünk keresztül. Utunk

Ammersee mellett vitt el, távolban a Tiroli Alpok égbenyúló csúcsai kékeltek. Egy fogolytáborot kerítettünk be SS-ek részére. Plakáton megjelent Pityukám neve, amin kerestettem. Adná a jó Isten, hogy jelentkezne, ha kint van.

Szeptember 19. (szerda) Neu Aubing

Bent maradtam táborunkban. Az étkezés továbbra is pompás. Reggeli: fkávét, rántotta, tejbegríz, édes húskonzerv, 1 db pudding, kb 5 dkg narancslekvár, kenyér. Ebéd: sűrű babfőzelék (tarka), burgonyapüre, kenyér, gyümölcsle, porcukor, limonádépor, gyümölcs jam rúd, rágógumi, 4 keksz. Vacsora: paradicsomos hús, krumplipüre, csokoládékrém mogoróval, 2 keksz, kenyér, 3 cigaretta. Azt hiszem táborparancsnok urunk mai kijelentése valóra válik, vagy már valóra is vált, tudni illik az, hogy ő azt akarja, hogy a magyar hadifogoly oda jusson, hogy otthagyja az ételt, s nem tudja megenni, mint az amerikai katona.

Szeptember 20. (csütörtök) Neu Aubing

Ismét benti munkán maradtam. Reggeli: fkávét, tejbegríz, rántotta, narancslekvár s ismét egy fél mazsolás kalács, amit estéről megmaradt csokoládékrémmel s narancslekvárral ettem meg reggel, délből s este süteményként evés után. Ebéd: hússzaf, burgonyapüre, ½ kg kenyér, cékla, limonádé, 1 szelet csokoládé. Délután elmentem a fogorvoshoz, s két fogamat csináltatok. Vacsora: vásárolt borjúból borjúpörkölt burgonyapürével, zöldbableves, 30 dkg kenyér, kb 5 dkg mogorósvaj.

Szeptember 21. (péntek) Neu Aubing

Bent maradtam. Reggeli: rogenleves, tejbegríz, narancslekvár, ½ kalács, 35 dkg kenyér. Ebéd: sárgarépa-főzelék, krumplipüre, paradicsomos hússzaf, 30 dkg kenyér, csokoládé. Vacsora spenótleves, sűrű tarkababfőzelék, krumplipüre s kompót (alma, barack, mazsola).

Szeptember 22. (szombat) Neu Aubing

Munkaszünnap. Álmomban egész éjjel otthon voltam. Drága Kedveském esküvőnkét álmodtam végig. Olyan boldog voltam, hogy mikor felébredtem egész nap álmom hatása alatt voltam. Kértem a jó Istent hozza meg a boldog viszontlátás pillanatát. – Reggeli: fkávét, 7 dl tejbegríz, tojásos krumplipüre, kb 5 dkg mogorósvaj s egész napra kenyér helyett 30 drb keksz. Ebéd: tarkabableves, krumplipüre, kb 5 dkg mogorósvaj, 2 szelet csokoládé. Vacsora: zöldborsófőzelék, konzervpörkölt, kakaó, 5 dkg mogorósvaj. Annyi finomfőzeléket kaptunk, hogy kb 50 l-t visszavittek. Felvettem, vagy 3 literre valót. Hírek szerint többet a táborból senki sem megy ki dolgozni, s jövő héten indulunk haza fele.

Szeptember 23. (vasárnap) Neu Aubing

Ismét veled álmodtam Kedveském. Még hozzád jártam. Úgy érzem, mintha már közel lenne a boldog találkozásunk. – Reggeli: fkávét, tejbegríz, rántotta, kenyér. Ebéd: krumplipüre pörkölttel, kenyér s csokoládé. Vacsora: bableves, sajtos krumplipüre, tejeskávét, kenyér, narancs.

Szeptember 24. (hétfő) Neu Aubing–Langsberg

Langsbergben voltam dolgozni. Sátrakat vertünk. Reggeli: fkávét, tejbegríz, krumplipüre. Ebéd: halkonzerv, kukorica-főzelék, krumplipüre s 1 szelet fehér kenyér. Vacsora: kifőtt tészta, paradicsom, kenyér, halkonzerv, tea, citrom.

Szeptember 25. (kedd) Neu Aubing

Bent maradtam tábormunkán, de reggel tizőnkét elvittek egy kis autón a Junkers-gyárba hol elköltözött amerikai katonák után takarítottunk. Ebéd után is, míg nem végeztünk ott voltunk. – Reggeli:

fkávé, rántotta, tejberizsa nagy szemű szőlővel s kenyér. Ebéd: bableves, sajtos krumplipüre, csokoládé. Vacsora: krumplístésza, hússzaft, sárgarépa főzelék, tea. Kenyér elmaradt. Romlik az élelem.

Szeptember 26. (szerda) Neu Aubing

Egész nap kint dolgoztam, ahol a többi századbeliek szoktak. Reggeli: krumplipüre, mazsolás zabpehely, tea s kenyér. Ebéd: roggenteles, tarkabableves s csokoládé. Vacsora: spenótteles, burgonyapüre, tea, hal s kenyér.

Szeptember 27. (csütörtök) Neu Aubing

Bent dolgoztam. Reggeli: fkávé, krumplipüre, zabpehely mazsolával, kenyér. E: roggenteles, krumplipüre, csokoládé. V: bableves tésztával. Délután kivittek egy órai munkára.

Szeptember 28. (péntek) Neu Aubing–Langsberg

Langsbergben dolgoztam. Egy árkot ástam ki délelőtt. R: tejeskávé, krumplipüre, kenyér. E: roggenteles szalonnabőrrel, spenót s hajában főtt krumpli, csokoládé s kenyér. V: bableves s kenyér. Az egész tábor területén nyomott a hangulat.

Szeptember 29. (szombat) Neu Aubing–Langsberg

Langsbergben voltam ismét. Délelőtt rönkfa vitellel telt el az idő. Délután eső esés miatt nem dolgoztunk. Az ott levő leventék meglátogattak bennünket s cigarettát s 40 kenyeret hoztak. Azok újságolták nagy örömmel, hogy hétfőn indulnak Augsburgba s onnét haza. Nagy gyorsasággal két levelet írtam néked aranyos Kedveském, s jó anyám. R: tejeskávé, krumplipüre. E: roggenteles sonka szalonna darabokkal, dinsztelt savanyúkáposzta bőrkével, s hajába főtt krumpli, csokoládé. Vacsora: borsófőzelék, szaft, limonádé. Egésznap kenyeriadag 30 dkg.

Szeptember 30. (vasárnap) Neu Aubing

Reggeli fkávé, zabpehely, szilva. Ebéd: krumplipüre, szaft, csokoládé. Kevés volt. Vacsora: borsóteles, krumpli. Nagy az étkezés miatt a zúgolódás.

Október 1. (hétfő) Neu Aubing

Október 1 s a kacsák ismét nem váltak be. Az étkezés ismét gyöngé. Reggeli tea, tojásoskrumpli. E: melegvíz s nagyon kevés sajtos krumpli. Elkecsereáltak az emberek, s többen megszöktek a nap folyamán. A vacsora meg éppen semmi, tojásosleves, 1 dl fekete.

Október 2. (kedd) Neu Aubing–Langsberg

Langsbergben voltam. Villanyoszlopoknak ástunk gödröket. Az éjszaka is ketten megszöktek. Az élelem javulóban. R: 2 dl fekete, tejbegríz mazsolával. Kenyér 50 dkg egész napra. E: burizsfőzelék szalonnabőrrel, spenót, főttkrumpli. V: tarkababfőzelék, dinszteltkáposzta (egy evőkanálnyi) s burgonyapüre.

Október 3. (szerda) Neu Aubing

Gyönyörű szép álmom volt, hazafelé indultunk s amint haza értem éppen a kapu tetején néztél ki drága aranyos kis Kedveském. Olyan nagy volt a boldogság, még le sem írhatom. Bölcsőben feküdt egy aranyos kis fiú. Fölvettem, csókoltam, játszadoztam vele, s azután mondtad meg, hogy a mi kisfiunk. Örömben könnyeim hullottak s nem akartam odaadni senkinek. Álmomban boldog voltam. Felébredés után állandóan reátok gondoltam. Nap-nap után nagyobb a honvágyam. Úgy érzem a jó Isten hamarosan megadja a boldog viszontlátás pillanatát. Eddig úgy reméltem szüretre otthon lehetek, de gondolatom már nem vált be. Tudom nem lesz boldog szüret nélkülem. R: tea, krumplipüre

s rántotta egy evőkanállal, 40 dkg kenyér. Bent maradtam. E: burizsleves, sajtoskrumpli, csokoládé. V: bableves, krumpli, kompót.

Október 4. (csütörtök) Neu Aubing

Langsbergi munkánk befejeződött s így itthon maradtam. R: tea, zabpehely, 30 dkg kenyér. E: burizsleves, tojásosburgonya, csokoládé. Egész nap fát vágtunk. V: leves, 1 kanálnyi spenótfőzelék, krumpli, 10 embernek egy húskonzerv, limonádé. 7 ember megszökött.

Október 5. (péntek) Neu Aubing

Állomáson dolgoztam. R: tejeskávét, rántotta. E: csak bableves, csokoládé. V: paradicsomos káposzta, tized konzerv almakompót, 30 dkg kenyér. Nagyon kevés minden. Ebédre is vettem fél kg kenyeret s mind megettem. Vacsorára ismét egy fél kilót. Lassan elfogy a cigarettám is. Megmértem magam, s örömmel állapítottam meg, hogy 83 kiló vagyok. Legalább 20–25 kilót híztam.

Október 6. (szombat) Neu Aubing

Teljesen beállott már az ősz. Már két hete megállás nélkül esik az eső, egészen hűvös van. Bent maradtam. Fát vágtunk, amiért zabpehelyt s almakompót kaptunk. Reggeli: zabpehely, fkávét, rántotta 30 dkg kenyér. E: burizsleves, krumplipüre sajtosan. V: gulyásleves, limonádé. Kaptunk darált fkávét s teát. Talán a jó Isten már hamarosan elhozza a szabadulás pillanatát. Táborparancsnokunk (amerikai fhgy) a tolmáccsal kihirdette, hogyha a szökések megszűntek, két héten belül megkapjuk az elbocsátó levelünket s mehetünk haza. Ez eddig az első hivatalos hír.

Október 7. (vasárnap) Neu Aubing

Reggeli: zabpehely, rántotta, fkávét, 30 dkg kenyér. Ebéd: nagyon finom borjúpörkölt, burgonyapüre, édes narancslimonádé, csokoládé. V: sárgarépa-főzelék, krumplipüre, s őszibarackkompót (5 db). Zsoldot kaptunk. Századunk (7) megszűnt s egy század lettünk. Holnaptól kezdve mindnyájan kivonulunk.

Október 8. (hétfő) Neu Aubing

Reggeli: tea, rántotta, 30 dkg kenyér. Délelőtt autókat szedtünk széjjel. E: zöldbaleves, krumplipüre, s csokoládé. Délután a Junkers gyárban voltunk takarítani. Vacsora: kb 1 dl paradicsom s krumplipüre, s limonádé.

Október 9. (kedd) Neu Aubing

Ismét autót vertünk szét egész nap. R: fkávét, zabpehely, 50 dkg kenyér. E: tarkababfőzelék, csokoládé. V: törtburgonya, húskonzerv, s 20 dkg kenyér. Lassan közeledik a várva várt nap, a 20-i dátum s az utána következő napok. Lázasan, szinte izgatottan várja mindenki. S utána egy-két hét s eljön a boldog viszontlátás pillanata. Mindig az jár az eszembe, hogy is lesz, miként lesz. Tervezgetéseim szebbnél szebbek, de tudom úgy járok, mint Petőfi a Füstbement tervébe.

Október 10. (szerda) Neu Aubing

Egész nap ismét autókat vertünk szét. Hírek szerint már csak pénteken megyünk utoljára dolgozni. – R: 1 l tejeskávét, 50 dkg kenyér. E: káposztaleves, tojásos krumplipüre, csokoládé. V: krumplipüre, konzerv, cékla s 10 dkg kenyér.

Október 11. (csütörtök) Neu Aubing

Munkám, mint tegnap. R: tea, zabpehely, szilva, rántotta s 50 dkg kenyér. E: roggensleves, spenótfőzelék, törtkrumpli, csokoládé. V: borsófőzelék konzervvel, s puding.

Október 12. (péntek) Neu Aubing

Munkám tovább folyt. Lassan elvégzünk mindent a telepen. Még csak egy-két napi munka van. R: tea, tejberizsa, szilva, 50 dkg kenyér. E: rántott-köményleves, paradicsom-sárgarépa-főzelék, krumplipüre, csokoládé. V: krumplipüre, konzervhús, cékla, sajt, 20 dkg kenyér.

Október 13. (szombat) Neu Aubing

Reggeli: 1 ½ l tejeskávét, 65 dkg kenyér. E: 1 ½ l babgulyás, limonádé. V: roggenleves, törtburgonya, csokoládé. Egész nap vashulladékokat szedtünk össze.

Október 14. (vasárnap) Neu Aubing

Egész nap gyönyörű szép őszi nap volt. Minden pillanatban otthon voltam. Legboldogabb napjainkat töltöttük egy évvel ezelőtt Kedveském. Szüret szüret után. A sok boldogság után most fájó szívvel, egymástól távol várjuk a boldog viszontlátás pillanatát. Dél előtt katolikus istentiszteleten voltam. R: tejberizsa sok mazsolával, barack-szilva kompót, 6 db keksz. E: konzervhús, krumplipüre, csokoládé, 40 dkg kenyér, s sör. V: korhelyleves, krumpliszalma s kukoricafőzelék.

Október 15. (hétfő) Neu Aubing

Azt gondoltuk már nem megyünk ki, de az örök jól megkésve mégis megjöttek értünk. Egész nap lógás a munkám. R: tea, rántotta s 65 dkg kenyér. E: káposztafőzelék, törtburgonya s csokoládés pudding. V: tarkababfőzelék, konzervhús s limonádé. Délben majdnem tragikus végű szerencsétlenség történt velem, s hála a jó Istennek, hogy végül nem tragédia, hanem komikum lett. Egy nagy ládán pihentem ebéd után, s egy vadlovas neki hajtott autóval teljes sebességgel. Egy szerencse, hogy a láda nem dült fel. Ha feldül az autó is keresztül megy rajtam.

Október 16. (kedd) Neu Aubing

Egész nap motrokat raktunk autókra daruval. R: 1 l tejeskávét, 33 dkg kenyér. E: tejfölös zöldborsóleves, sajtoskrumpli. V: konzervhús, burgonya, kukoricafőzelék.

Október 17. (szerda) Neu Aubing

Éjszakáim mindig nyugtalanobbak. Alig tudok elaludni, s korán ébredek, állandóan hanykolódom. Álmaimban állandóan otthon járok. Hol is járhatnék, mikor nappal is csak az otthonról álmodozom. Munkám ma is alig akadt. Egy két kocsit pakoltunk meg motrokkal. R: tea, rántotta, 33 dkg kenyér. E: babfőzelék, édeskáposzta s limonádé. V: konzervhús, savanyúkáposzta, krumplipüre s paradicsomfőzelék. Sokféle, de olyan kevés, hogy még azt sem éreztem, hogy ettem volna. Különösen kevés a kenyér.

Október 18. (csütörtök) Neu Aubing–Bad-Aibling

R: tejberizsa, szilva-barack kompót, fkávét, 5 keksz. E: paradicsomoskáposzta, csokoládé. A vacsora elmaradt nagy s új sorsfordulónk miatt. Reggeltől délig alig csináltunk valamit. Ebéd után végigfutott a hír a munkatelepen, azonnal sorakozó. Nagyot dobbant a szívem, de talán mindenkié, mert arra gondoltunk itt a boldog szabadulás pillanata. Hazafelé nótaszó. Otthon kiadták a parancsot, hogy mindenki a legrövidebb időn belül csomagoljon össze. Majd sorakoztunk, s átnézték csomagunkat. Minden amerikai holmit elvettek. Autóra szálltunk s kb 6 órákor, már villanyégéskor elhagytuk lágerünket. Mindenkinek víg kedve volt. Szép holdvilágos este siklott autónk új sorsunkat jelentő pont felé. Kb 70 km utat tett meg autónk, mikor már messziről egy óriási lámpavilágítással körül vett táborhoz értünk. Mindenki lehangelődött, hát még akkor, mikor bent egy magyartól hallottuk, máj. 3-a óta itt vannak. Második West-lager, de még annál is rosszabb. Egy óriási sátorba vezettek, s ott földre deszkát rakva hajtottam fejem nyugodalomra. Minden remény vesztve.

Október 19. (péntek) Bad-Aibling

Nagyon rosszul aludtam. Semmi sem volt jó. R: tejes tojásosleves (4 dl). Reggeli után lefertőtlenítettek bennünket s utána egy jó darabig csomagjainkon ülve vártunk. Vártuk a jószerencsét. Jöttek a rossz hírek egymás után, ez lesz, az lesz. 400 embernek kérték a nevét s a munkaképteleneket kiállították. Hírlik, hogy ismét egy új munkahelyre megyünk. Vártunk, vártunk, de semmi újabb intézkedés. Dél is elmúlt, ebéd sincs. Végre 1 óra felé kaptunk 30 dkg kenyeret. Várakozás tovább 4 óráig. Közben 1000 német érkezett olasz fogságból. 4 óra után bementünk vissza a sátorba, hogy itt maradunk ma s addig amíg újabb intézkedés nem történik. Alig mentünk be s helyezkedtünk el: batyut fogj, s átmentünk egy másik karámba, fabarakba. V: krumpli-babfőzelék. Egész este gondolatom otthon járt. Ma éppen egy éve, hogy fájó szívvel elváltunk egymástól. Egy hosszú, eseményekkel teli esztendő. Mindig előttem áll az a kép, amikor este egymást megölelve elbúcsúztunk s az esti sötétségben eltűnt kocsi elvitte szeretteimet. Sokáig álltam, néztem a sötétségbe a kocsi egyre távolodó zörgését hallgatva. Szememből könnycsepp csordult ki. Végül a zörgés is elhalt s elindultam a reménytelen kezdet felé. Egy év, s a jó Isten megsegített. Most elindulok ismét egy ismeretlen év felé, de bízik a jó Isten megsegítő kegyelmében.

Október 20. (szombat) Bad-Aibling–Zirndorf bei Nürnberg

Egész éjszaka borzalmas hideg volt. R: zabpehely mazsolával, tojással. Reggel összeírták, hogy ki milyen megszállt területre akar menni. Délelőtt céltalan heverés. Hiába vártunk ebédet is. Egy kanál limonádéport kaptunk. Elkeseredés óriási. $\frac{1}{2}$ 3 tájban nagyon gyorsan megkellett ebédelni, zöldborsólevest kaptunk. Kenyeret már csak úgy kapkodtuk össze, mert nagyon hajtottak bennünket. Nem tudtuk hová megyünk. Örömkre, autóra szálltunk. 3 órakor indultunk el. Istennek hálát adva, hogy erről a helyről kivezetett bennünket. 3 km-t tettünk meg, megközelítve a München–Salzburgi birodalmi utat. Mindenki találgatta vajon merre megyünk, Keletre, vagy Nyugatra? Találgatásokat találgatás követte még jobban, mikor München felé indultunk tovább s elhagytuk Münchent is. Irány a West-lager. Óriási ködben s sötétségben lassan bandukolt autónk ismeretlen helyünk felé. Nürnbergbe érve autónk letért s a városon keresztül $\frac{1}{2}$ 10-kor 250 km út után kötöttünk ki a 3. amerikai hadsereg raktárában. Nagy volt az örömünk, ha már haza nem mehetünk a jó Isten ismét megsegített. Nagyon jó helyre kerültünk. Vártak bennünket, már itt volt 400 ember. Tizen kerülünk egy manzárdszobába, mindegyőnknek amerikai ágy. Egy nehéz (tojásoskrumpli) s egy könnyű (Breakfas) dobozt kaptunk vacsorára. $\frac{1}{2}$ 12-kor feküdtünk le elfáradva.

Október 21. (vasárnap) Zirndorf

Jól aludtam új helyemen. $\frac{1}{2}$ 6-kor ébresztő. R: tejeskávé, tejbegríz mazsolával, kenyér. Délelőtt már munkára vittek bennünket. Nehéz kefék ládákat raktunk egymás tetejére. E: egy nehéz (paradicsomos bab, krumpli, hússal) s egy könnyű (Dinner) doboz. Ebéd után adatfelvétel. Ebéd közben Kanti Feri fogott vállon. Ismét találkoztunk. V: zöldborsófőzelék hússal, barack, tejeskávé, fehér kenyér. Nagyon jól laktam. Kaptunk 50 drb cigarettát.

Október 22. (hétfő) Zirndorf

Minden nehéz, de a koszt annyi, hogy mindenki annyit eszik, amennyit akar s nagyon finom. Ponyvákat, sátorponyvákat raktunk. R: rántotta, tejberizs mazsolával, tejeskávé, kenyér. E: babfőzelék hússal, krumpli, cékla, barack, kakaó, s kenyér. V: könnyű s nehéz (tojás) doboz.

Október 23. (kedd) Zirndorf

Napi munkám ua mint tegnap. R: tejeskávé, tejberizs, limonádé, sajt, kenyér. E: zöldborsófőzelék, tojásoskrumpli, paradicsom, barack, kakaó, s kenyér. V: könnyű (Breakfast) s nehéz (tojás) doboz.

Ezenkívül megkaptuk a hozzájuk járó kiscsomagot cigarettával. Evés közben is nagyon sokat gondolkodok haza. Vajon tinektek Kedveském van e mit enni. – Egy fél éve, hogy fogságban vagyok.

Október 24. (szerda) Zirndorf

R: tejeskávé, tejberizs mazsolával, kb 8–10 dkg vaj, kenyér. E: húsos tészta, borsó, sárgarépa, tejeskávé, kenyér. V: babfőzelék hússal, kukoricafőzelék, tejeskávé, kenyér amerikai kosztból, káposzta s valami mártás. Ruhát kaptunk. Munkám marad. Orvosi vizsga volt. Teljes sorozás féle.

Október 25. (csütörtök) Zirndorf

Munkám ua. Már teljesen megszoktam az emelést. R: tejeskávé, szőlőkompót, rántotta s kenyér. E: székelykáposzta, krumplipüre, paradicsom, kakaó, fehér kenyér. V: borsófőzelék hússal (vadasan elkészítve) barack, tejeskávé, kenyér. Amerikai kosztból tejes krumplipüre, fokhagymásmártás. Kanti Feri jóságából két szelet disznósült fehérkenyérrel. Így mind a háromszor ismét nagyon jól laktam. Következtetések sorozata követi egymást.

Október 26. (péntek) Zirndorf

Munkám ua. R: tejbegríz mazsolával, sajt, tejeskávé, kenyér. E: szaftos vadashús, krumplipüre, tejfelesbabfőzelék, cékla, tea, fehérkenyér. V: rizseshús, sárgarépa, zöldbab, szilva, tejeskávé, zsíropogácsa, kenyér. Nap nap után kiütkezik a magyar ember egyik jellemvonása, ha jobb sora van mindjárt elkanászodik (Nedola esetek). Megfigyelésem, hogy kint nagy az éhség, a gyerekek várnak a maradékra. A német nők egy szelet kenyérért s 3 cigarettáért nyíltan adják oda magukat.

Október 27. (szombat) Zirndorf

Munkám ugyanaz. R: tejberizsa, mazsola, tejfel, tejeskávé, kenyér. E: fasírozotthús, krumplipüre, zöldbab, s káposzta, tejeskávé, kenyér. V: egy nehéz (paradicsomosbab) s egy könnyű (Breakfast) doboz. Amerikai ételből tejeskrumplipüre.

Október 28. (vasárnap) Zirndorf

Végre egy kis pihenő, ami már reám is fér. Egész nap pihentem. R: rántotta, vaj, tejeskávé, kenyér. E: babfőzelék hússal, krumpliterc, barack, pudding, narancs, kenyér. Kanti Feritől fehér kenyeret s egy sült csirkecombot kaptam. V: zöldbab-sárgarépa-rizsfőzelék, kukorica, 2 mazsolásbukta, tejeskávé, kenyér.

Október 29. (hétfő) Zirndorf

Dél előtt földet hordtam, délután ponyvát raktam. R: tejbegríz, mazsola, tejeskávé, kenyér. E: káposztafőzelék hússal, krumplipüre, szilva, tejeskávé, kenyér. V: borsófőzelék hússal, krumplipüre, fehérkenyér, pudding, tea, kenyér.

Október 30. (kedd) Zirndorf

Dél előtt földet hordtam, utána ponyvát raktam. R: tejbegríz, szilva, vaj, tejeskávé, kenyér. E: krumplifőzelék, barack, kakaó, kenyér. V: hússtészta, kukorica, 3 pogácsa, tejeskávé, kenyér, KF, kakaó, mogyoróvaj kenyér. Ismét 150 ember érkezett.

Október 31. (szerda) Zirndorf

Egész nap a ponyváknál dolgoztam. R: zabpehely, szilva, tejeskávé, keksz. E: egy nehéz (bab) s egy könnyű (Supper) doboz. V: mint az ebéd (paradicsomoshús makarónival, Brekfast) KF vajaskenyér.

November 1. (csütörtök) Zirndorf

Ismét egy új hónap. Minden hónap kezdete nehezebb. Hiába akarom gondolatomat másfelé fordítani, nem lehet. Jobban fáj a szívem. Gondolataim szárnyain öllelek meg benneteket Kedveseim, s kérem a jó Istent, hogy a valóságos boldog találkozást hozza el számunkra. Este szobánkban is meggyúltak az emlékezés gyertyái. Egész nap a ponyvánál voltam. Minden fölösleges holmit le kellett adni. Minden civil ingemet leadtam. R: nehéz (mint tegnap), s könnyű (Supper) doboz. E: babfőzelék hússal, kukorica, kenyér, tejeskávés paradicsomos pudding. V: nehéz (paradicsomos bab hússal) s könnyű (Supper) doboz. Zsoldot kaptunk.

November 2. (péntek) Zirndorf

Ponyvavállogatás a munkám. R: rántotta, tejeskávés, keksz. E: fasírozotthús, tejes krumplipüre, szilva, tejeskávés, kenyér. V: nehéz (paradicsomosbab hússal) s könnyű doboz (Supper).

November 3. (szombat) Zirndorf

Nagyon rossz álmom volt. Hazaérkeztem. Elmentem hozzád Kedveském s nem fogadtál sehogy sem. Mással voltál, hűtlen lettél hozzám. Elkecserekedtem, s szinte sírva panaszkodtam: Hát ezért érdemes volt szenvedni. Mindenkinek panaszkodtam s fogadalmat tettem, hogy nem választok többé élettársat magamnak, mert szeretni csak egyet tudtam, Téged. A napi élelem nagyon gyöngye volt. R: csontleves, vaj, kenyér. E: gulyásleves, pudding, tea, kenyér. V: babfőzelék hússal, cékla, tejeskávés, bukta, kenyér. KF: tejeskrumplipüre, sültsonka, vajás-csokoládés sütemény.

November 4. (vasárnap) Zirndorf

Szerencsétlen vagyok, sorshúzás folytán délelőtt dolgoztam. Szereztem egy pár meleg harisnyát. Délután pihentem. R: rántotta, tejeskávés, szilva, kenyér. E: káposzta hússal, krumplipüre, kukorica, paradicsom, csokoládé, szilva, barack, kenyér, 1 drb csokoládékrémes sütemény. V: zöldbab, sárgarépa-főzelék, krumplipüre, szilva, tejeskávés, kenyér. Este zenét hallgattam.

November 5. (hétfő) Zirndorf

Délelőtt bent maradtam. R: húsleves, sajt, kenyér. E: babfőzelék hússal, krumpli, szilva, tea, keksz, kenyér. V: Nehéz, könnyű doboz. (KF: sajt, vaj). Délután ponyvával dolgoztam.

November 6. (kedd) Zirndorf

R: zabpehely, szilva, tejeskávés, kenyér. E: káposzta, hús, tészta, limonádé, kenyér, keksz, szilva. V: babfőzelék, hús, mazsola, keksz, tejeskávés, kenyér. Ismét a ponyvánál dolgoztam.

November 7. (szerda) Zirndorf

Ponyvánál dolgoztam, nagyon hajtanak bennünket, hamar elakarják végeztetni. Minden fölösleges ruhát leszedtek. – R: rántotta, szilva, tejeskávés, kenyér. E: hal, krumpli, zöldbab, kukorica, keksz, tea, kenyér. V: babfőzelék, keksz, paradicsom, tejeskávés, kenyér.

November 8. (csütörtök) Zirndorf

Jubileumi nap. Kétszázadik napja, hogy fogságba estem. Mennyi változatosság, reménység s még sem jött el a szabadulás napja. De éppen most hallottam, hogy a tél beállta előtt hazaszállítanak. Reggel nagyon meglepődünk. Sorakoztunk munkára, s elébünk állott egymás után 8 század autó. Azt gondoltuk értünk jöttek. Vártuk is, hogy visszahívják bennünket, de elmaradt. Ponyvánál dolgoztam. Délután megeredt az eső, s egy ponyva alatt dideregve vártuk a munka végét. R: tej, mazsola, tejeskávés, kenyér. E: zöldbabfőzelék, krumpli, rizseshús, sárgarépa, cékla, tejeskávés, keksz, kompót (barack, szilva, mazsola), kenyér, pogácsa. V: káposzta hússal, kukorica, keksz, kenyér.

November 9. (péntek) Zirndorf

Ponyvánál voltam. Esett az eső egész nap, s nem dolgoztunk. R: tejberizsa, vaj, tejeskávé, kenyér. E: babfőzelék, cékla, barack, keksz, sárgarépa, kenyér. V: zöldbabfőzelék, krumplisztészta, barack, sajt, pogácsa, keksz, kenyér.

November 10. (szombat) Zirndorf

Egész nap ismét esett az eső, kint kuporogtunk egy ponyva alatt. Hírek szerint csütörtökön elmegyünk. Civil ruhát kapunk s minden katonai holmit át kell adni. R: rántotta, tejeskávé, kenyér. E: káposzta hússal, krumpli, barack, pogácsa, tejeskávé, keksz, kenyér. V: babfőzelék hússal, cékla, keksz, tejeskávé, kenyér.

November 11. (vasárnap) Zirndorf

Munkaszünet, egész nap pihentem. Délelőtt istentiszteleten voltam. R: tejberizsa, vaj, tejeskávé, kenyér. E: káposzta hússal, krumpli, paradicsom, keksz, tejeskávé, barack, kenyér. V: babfőzelék hússal, cékla, pogácsa, keksz, tejeskávé, kenyér. Kelemen, Bükkösi, Virtyó megszökött.

November 12. (hétfő) Zirndorf

Amerikai ünnep miatt, csak délelőtt dolgoztam. R: rántotta, tejeskávé, kenyér. E: káposzta hússal, darált rizs, barack, pogácsa, tea, kenyér. V: babfőzelék, krumpli, cékla, keksz, tejeskávé, kenyér.

November 13. (kedd) Zirndorf

Ponyvánál dolgoztam (Mazsola stb esetek). Nagyon jár a hír, hogy csütörtökön elmegyünk innét, de én már nem hiszem. R: rizsdara, tejeskávé, kenyér. E: káposzta hússal, krumpli, pogácsa, barack, keksz, tejeskávé, kenyér. V: húsos tészta, káposzta, borsófőzelék, sajt, tejeskávé, keksz, kenyér.

November 14. (szerda) Zirndorf

Ponyvánál voltam. R: rántotta, mazsola, tejeskávé, kenyér. E: krumpli, káposzta hússal, pogácsa, pudding, kukorica, kenyér. V: babfőzelék, hal, barack, keksz, tejeskávé, kenyér.

November 15. (csütörtök) Zirndorf

Elérkezett a várva várt nap, s éppen úgy, mint máskor, nem hozott semmit. Vége ismét egy nagy reménységnek, sőt rosszabbodik még az élelem is. R: dara, tejeskávé, mazsola, kenyér. E: krumplifőzelék, sárgarépa, tejeskávé, kenyér. V: babfőzelék hússal, tejeskávé, kenyér. Tehát ismét várjuk majd a legközelebbi kitűzött napot. Ez a mi életünk, várunk s reménykedünk, s bízunk a jó Isten megsegítő kegyelmébe. Kedveském mindig előttem s velem vagy. Te vígasztalsz, te öntesz belém reményt imádságaidon keresztül. Te is bízzál, s isten megsegít. Megszöknék, de jobb az egyenes út.

November 16. (péntek) Zirndorf

Munkahelyem ua. R: zabpehely, szilva, tejeskávé, kenyér. E: káposzta, krumplipüre, kukorica, pogácsa, tejeskávé, kenyér. V: babfőzelék, cékla, hal, tea, kenyér. Délután egy jó negyedóraig annyit csuklottam, hogy alig bírtam magammal. Bizonyosan nagyon emlegettetek. Huszonöten megszöktek.

November 17. (szombat) Zirndorf

Sátorvasakat hordtunk. R: zabpehely, mazsola, tejeskávé, kenyér. E: húsleves, sárgarépa, rizseshús, kukorica, kenyér. V: babfőzelék hússal, cékla, keksz, tejeskávé, kenyér.

November 18. (vasárnap) Zirndorf

Pihenő egész nap. Délután istentiszteleten voltam. Nagyon emlékezetes marad. Amerikai nagy-

tiszteletű úr istentisztelet végeztével mindnyájunkkal kezet fogott. R: tejbegríz, szilva, tejeskávé, kenyér. E: káposzta hússal, krumpli, szilva, tejeskávé, kenyér. V: babfőzelék, cékla, keksz, tejeskávé, kenyér. Este műsoros előadás.

November 19. (hétfő) Zirndorf

Egész nap sódert hordtunk. R: zabpehely, barack, tejeskávé, kenyér. E: krumplifőzelék, sárgarépa-leves, szilva, kenyér. V: babfőzelék, cékla, keksz, kenyér. Este meghallgattuk a miniszterelnök úr hozzánk intézett szövegét.

November 20. (kedd) Zirndorf

Sátorkarókat hordtunk. R: zabpehely, barack, tejeskávé, kenyér. E: hússkrumpli, rántotta, skáposzta, leves, kenyér. V: rizseshús, spenót, tejeskávé, kenyér. Találkoztam egy mórági fiúval: Glöckner Keresztéllyel, s az mondta, hogy Tischler János fogságba esett, Pista pedig itt van Németországban valahol.

November 21. (szerda) Zirndorf

Dél előtt karókat hordtunk. Délután bent maradtam, egy névjegyzéket csináltam. R: zabpehely, barack, tejeskávé, kenyér. E: leves, babfőzelék, cékla, sajt, kenyér. V: hússkrumpli, rántotta, barack, tejeskávé, kenyér. Lehet, hogy pár napon belül innét elmegyünk, mert a munka befejeződik, s a depót német civilek veszik át.

November 22. (csütörtök) Zirndorf

Amerikai ünnep miatt nem dolgoztunk. Egész nap pihenő. R: zabpehely, tej, szilva, tejeskávé, kenyér. E: zöldségfőzelék, krumplipüre, barack, leves, kenyér. V: babfőzelék, krumplipüre, tejeskávé, kenyér. Ma egy éve kedveském, hogy levelet kaptam tőled utoljára. Többször el-el olvasgattam.

November 23. (péntek) Zirndorf

Hetedik hónapja, hogy fogságba estem. Ma sem dolgozott századunk. Reggelinél nagy öröm szállt végig az ebédlőn. Megszólalt a rádió, s bemondta, hogy az amerikai fogságban levők, ha valami akadály nem jön közbe, dec 31-ig mind otthon lesznek. Milyen nagy boldogság is lenne. Még egy hónap, de a legnehezebb. R: kukoricadara, hozzá tej, tejeskávé, kenyér. E: leves, krumplifőzelék, füstölt hússal, szilva, kenyér. V: zöldborsó, sárgarépa-főzelék, sajt, pudding, tejeskávé, kenyér. Délután nagy láz verte fel körletünket. Feltették a kérdést, ki akar hazaszállításig itt maradni, vagy tovább menni, mert 350 embernek el kell menni. Tanulván a múlton jelentkeztem itt maradásra. Várom a fejleményeket.

November 24. (szombat) Zirndorf

Dolgoztunk egész nap a sátorkaróknál. Az elmenő embereket teljesen átkutatták. R: zabpehely, tejeskávé, kenyér. E: krumplifőzelék, leves, rántotta, szilva, kenyér. V: babfőzelék, szilva, tejeskávé, kenyér.

November 25. (vasárnap) Zirndorf

Az elvonulók reggel elmentek állítólag Dachaubá. Dél előtt istentiszteleten voltam. R: húisleves makarónival, sajt, kenyér. E: húsos tészta, konzervhús, szilva, csokoládépudding, leves, kenyér. V: káposzta, krumpli, barack, kukorica, tejeskávé, kenyér. Úgy délben, mint este, nagyon finom volt. Rádiót szereltek be s minden hírt hallhatunk.

November 26. (hétfő) Zirndorf

Ismét munkába álltunk. Dél előtt karókat hordtunk. Délután lauf-ban voltam benzinért. Jó kis autózás volt. Öt óra után érkeztünk haza s úgy történt meg, hogy nem tudtam tőle elbúcsúzni, meg-

szökött. Még délelőtt sem említett semmit. Az étkezés javulóban. R: kukoricadara tejjel s mogyoróvajjal, tejeskávé, kenyér. E: hagymamártás, krumplipüre, rántotta s káposzta, húsleves, kenyér. V: babfőzelék hússal, hagymás krumplipüre, kukoricafőzelék, tejeskávé, kenyér. Egy éve, hogy naplót írok. Leesett a hó. Átköltöztünk egy nagy pinchelyiségbe.

November 27. (kedd) Zirndorf

Karót hordtunk egész nap. R: kása, tej, mogyoróvaj, tejeskávé, kenyér. E: leves, krumplifőzelék, szilva, csokoládé, pudding, kenyér. V: krumplipüre, bab, barack, kukorica, tejeskávé, kenyér. Egy évvel ezelőtt indultunk Pécsről.

November 28. (szerda) Zirndorf

Munkám ua. Rossz az idő, esős. R: Mogyorósvajas zabpehely, mazsola, tejeskávé, kenyér. E: babfőzelék, kukorica, szilva, húsleves, kenyér. V: rizseshús, barack, pogácsa, tejeskávé, kenyér.

November 29. (csütörtök) Zirndorf

Egyhangúsággal telik a nap. Munkám ua. R: zabpehely, lekvár, vaj, tejeskávé, kenyér. E: paprikás-krumpli, paradicsom, szilva, rántottleves, kenyér. V: káposzta, krumpli, kukorica, barack, kenyér, mazsoláskalács. Kaptunk 6 szivart.

November 30. (péntek) Zirndorf

Egész éjjel alig tudtam aludni. Fölöttünk bált tartottak német hölgyekkel. Van kedvük táncolni, holnap meg koplalnak. De nem is csoda, hiszen itt az erkölcs talán a világon a legmélyebb. Züllött világ, az ember szíve elszomorodik, ha rágondol. Munkám ua. – Reggel Horváth Bandi szavához híven visszajött, s beszámolt a helyzetről. Passauban volt. A Vörös Kereszt ott is leszerepelt. A szó szoros értelmében kirúgták. Átszökni a határon szinte lehetetlen. Szerelvény már öt hete egyáltalán nem ment. A civil láger szinte siralomház. Minden remény ismét veszve. – R: tejeskávé, zabpehely mogyoróvajjal, hozzá tej, s kenyér. E: zöldborsófőzelék, krumplipüre, leves, pogácsa, alma, körte, mazsola-cseresznyekompót, s kenyér. V: babfőzelék, cékla, kukorica, tejeskávé, kenyér.

December 1. (szombat) Zirndorf

Ismét egy új hónap kezdete. Telnek a napok, hónapok, lassan az évek is, s életünkben nem változik semmi. Csupa egyhangúság, csupa keserűség. Reggeltől estig lélektelen munka, este lefekvés s reggel előről az egész. De nyugalom nincs, lelkünk nem pihen, szerettem körében jár. Milyen fájdalmas is egy lefekvés, bámulás a sötétségbe, s rég nem látott szeretteink arcának keresése. Várunk. Várunk, s néha jön egy-egy reménysugár, lassan erősödik, majd elhomályosodik, s végül elszáll a reménytelenségbe. Talán ezek a sugarak tartják bennünk az életet. A jó Isten vezet minket kálváriánkban. Munkám csak maradt. R: dara, tej, szilva, kenyér. E: húsos makaróni, kukorica, sajt, barack, leves, kenyér. V: káposzta, krumpli, leves, kenyér.

December 2. (vasárnap) Zirndorf

Ismét elmúlt egy hét. Pihenő. Reggel istentisztelet s amerikai úrvacsoraosztás. Advent első vasárnapja. Egésznap pihentem. R: dara, tej, kenyér. E: húsoskrumpli, rántotta, szilva, leves, kenyér. V: babfőzelék, kukorica, kenyér.

December 3. (hétfő) Zirndorf

Munkám, mint régen. R: mint tegnap. E: zöldborsófőzelék hússal, húsleves, barack, kenyér, mogorókrém. V: savanyú krumplifőzelék, spenót, konzervhús, szilva, leves, kenyér. Este hallgattuk a hozzánk szóló rádióbeszédet.

December 4. (kedd) Zirndorf

Munkám ua. R: gríz édestejjével, mogyoróvajjal, tej, kenyér. E: húsostészta, szilva, tejeskávé, kenyér. V: húsoskrumpli, rántotta, skáposzta, szilva, fahéjastea, kenyér.

December 5. (szerda) Zirndorf

Délelőtt karót hordtunk. Délután egy autó szemet hoztunk az állomásról. – R: dara édestejjével, lekvárral, leves, kenyér. E: babfőzelék, húsleves, cékla, kukorica, kenyér. V: káposzta hússal, krumpli, szilva, tejeskávé, kenyér. Várjuk, hogy vajjon mit hoz a Mikulás.

December 6. (csütörtök) Zirndorf

A Mikulás nem hozott semmit. Szállítmány érkezett, délelőtt ponyvát, délután pedig könyveket hordtunk be a Depóba. Így a karómunkánk megszakadt. Válaszadásra szólítottak fel mindenkit: Szabadonbocsátás esetén: 1. Ki akar itt maradni minden további nélkül. 2. Ki akar haza menet után visszajönni. 3. Ki nem akar egyáltalán a Depóban dolgozni. Természetesen minden gondolkozás nélkül a harmadikat választottam. Hiszen alig várom már a boldogságot. R: zabpehely, édestej, tejeskávé, kenyér. E: borsófőzelék, leves, krumpli, szilva, pogácsa, kenyér. V: krumplifőzelék, leves, kukorica, sajt, fehérkenyér. – Drága Kedveském születésnapodon sajnos nem tudok adni semmit sem, csak véghetetlen szeretetemet küldöm csokorbakötve. Áldjon meg a jó Isten.

December 7. (péntek) Zirndorf

Egész nap nem dolgoztunk semmit, csak egy autó sátrat raktunk le, s akkor is megijáztam, egy magát el nem áruló, s magyarul tudó amerikaival. – Csinálják az új lenyomatos igazolványainkat. R: tejberizsa, tejeskávé, kenyér. E: húsoskrumpli, rántotta, húsleves, skáposzta, csokoládépudding, kenyér. V: székelykáposzta, krumplipüre, leves, kukorica, almakompót, kenyér.

December 8. (szombat) Zirndorf

Álmomban ismét veled voltam Kedveském. Fogságomban először sógorom Nagy Zolival látogatt meg, majd Te. Elbeszélgettünk mindenről, de veled nem mehettem. A kerítés mögül néztem távozásodat. Még akkor is integettem, amikor eltűntél a messzeségbe. Hírek szerint innét megyünk majd hazafele 15-én. R: zabpehely édestejjével, csokoládéstej, kenyér. E: húsleves, húsostészta, szilva, pogácsa, kenyér.

December 9. (vasárnap) Zirndorf

Nagy szállítás miatt délelőtt dolgoztam. Ponyvát hordtunk az állomásról. Konti Ferivel szerencsétlenség történt. Súlyosan megégett s kórházba szállították. R: zabpehely, lekvár, kenyér. E: húsosburgonya, rántotta, skáposzta, húsleves, barack, kenyér. V: káposzta, burgonya, pogácsa, csokoládépudding, tejeskávé, kenyér. Ujjbenyomatos igazolványokat megcsináltuk.

December 10. (hétfő) Zirndorf

Délelőtt ponyváért voltam az állomáson. Délután karót hordtam. R: zabpehely, leves, lekvár, kenyér. E: babfőzelék, cékla, pogácsa, fkvé, kenyér. V: rizseshús, kukorica, almakompót, fkvé, kenyér. Már egy pár napja hideg, fagyos az idő.

December 11. (kedd) Zirndorf

Egész nap karót hordtam. R: zabpehely, leves, lekvár, tejeskávé, kenyér. E: húsleves rizsával, borsófőzelék, kukorica, almakompót, kenyér. V: húsosburgonya, rántotta, skáposzta, almakompót, tejeskávé, kenyér.

December 12. (szerda) Zirndorf

Karóhordás a munkám. Tegnap esetek miatt alig kaptunk reggelit. R: zabpehely édestejjel, lekvárral, tej, kenyér. E: babfőzelék, cékla, pogácsa, tejeskávé, kenyér. V: káposzta, krumpli, kukorica, tejeskávé, kenyér.

December 13. (csütörtök) Zirndorf

Újabb dátum az elmenetelről. 17-e. Addig sürgősen el kell készíteni az igazolványokat. R: zabpehely, lekvár, tejeskávé. E: hússkrumpli, rántotta, skáposzta, tejeskávé, kenyér. V: babfőzelék, szilva, fkávé, kenyér.

December 14. (péntek) Zirndorf

Délelőtt vasárnapi munkámért bent maradtam, pihentem. Délután karót hordtam. R: zabpehely, lekvár, tej, kenyér. E: burgonyafőzelék, cékla, kukorica, fkávé, pogácsa, kenyér.

December 15. (szombat) Zirndorf

Munkám, mint tegnap. R: zabpehely, lekvár, tejeskávé, kenyér. E: hússkrumpli, rántotta, skáposzta, pogácsa, kenyér. V: babfőzelék, cékla, kukorica, szilva, fkávé, kenyér. Maradunk tovább, a hírek ismét kacsák voltak.

December 16. (vasárnap) Zirndorf

Munkaszünet. Délelőtt istentisztelet, melyen Thunyogi Csapó András prédikált. R: zabpehely, lekvár, tej, kenyér. E: lekvárostészta, almakompót, pogácsa, csokoládépudding, barack, húsleves rizsával, kenyér. V: káposzta hússal, kukorica, tejeskávé, kenyér. – Este rádiót hallgattam. Cigányzene volt énekkel. Megcsendültek a rég nem hallott szép nóták. Végig néztem az embereket körülöttem. Bizony egy-két könnyecseppet láttam letörölni gondterhes orcákról. Víg nótáknál felvidult az arc ugyan, de csak keserű mosolynak mondható. Este nem tudtunk elaludni a viccelődéstől. (Szűcs bácsi ágyeltűnése stb)

December 17. (hétfő) Zirndorf

Munkám tovább folytatódott a karóknál. R: zabpehely, lekvár, tejeskávé, kenyér. E: borsófőzelék, krumpli, kompót, leves, kenyér. V: babfőzelék hússal, kukorica, fkávé, almakompót, kenyér.

December 18. (kedd) Zirndorf

Munkám a régi. R: zabpehely, lekvár, tejeskávé, kenyér. E: hússkrumpli, rántotta, skáposzta, leves, pogácsa, kenyér. V: babfőzelék, kukorica, csokoládépudding, fkávé, kenyér.

December 19. (szerda) Zirndorf

Munkám, mint tegnap. R: zabpehely, lekvár, tej, kenyér. E: krumplifőzelék hússal, borsó-zöldbab-hagyma savanyúság, kukorica, tejeskávé, kenyér. V: káposzta, kukorica, kenyér, kompót, fkávé.

December 20. (csütörtök) Zirndorf

Készülődünk karácsonyra. Munkám, mint tegnap. R: zabpehely, lekvárral, tej, kenyér. E: húsleves, sárgarépa-főzelék hússal, virslivel, kukorica, csokoládépudding, kenyér. V: hússburgonya, rántotta, skáposzta, húsleves, kenyér.

December 21. (péntek) Zirndorf

Délelőtt homokért voltam. Délután folytattam a karámmunkát. Ismét megismertem a magyar ember egyik jellemvonását. Nekiálltunk, hogy csinálunk egy szép ünnepélyt. Lelkesedés nagy volt, s

mindjárt a második nap nem jelent meg senki. R: zabpehely, lekvár, tej, kenyér. E: krumplifőzelék, paradicsom, pudding, kompót, fkávé, kenyér. V: babfőzelék, cékla, kukorica, tea, kompót, kenyér.

December 22. (szombat) Zirndorf

Munkám karóhordás. R: zabpehely, tej, kenyér. E: káposzta, krumpli, fkávé, kenyér. V: zöldborsófőzelék, kukorica, kompót, fkávé, kenyér.

December 23. (vasárnap) Zirndorf

Minden nap nehezebb, s nehezebb. Közeledünk a szent naphoz. Nem lesz boldogság, nem lesz öröm. Tudom otthon is majd a kisírt szemek hirdetik az öröm ünnepét. Itt karácsonyfa lesz bőven, rajta csillogó csecsebecsék, de nem lesz körülötte boldogságtól csillogó szem. Istenem hová vitték a boldogságot. Beteljesülés ünnepét immár másodszor egyedül kell ünnepelni, szeretteinktől távol. Ez a nap is már a fájdalom napja. Kedveském a nevednapja. Minden szónál többet mond, ha csak ismét annyit írok, kívánom, hogy áldjon meg szerető jó Istenünk. Bízzál, reménykedjél, hogy szerelmünket, szeretetünket soha ne halványítsa el semmi. Délelőtt istentisztelet, amelyen úrvacsorát is vettem. – R: zabpehely, szilva, tejeskávé, fehérkenyér. E: hússkrumpli, rántotta, sav. zöldbab, pudding, húsleves, fehérkenyér. V: babfőzelék, cékla, kukorica, tejeskávé, fehérkenyér.

December 24. (hétfő) Zirndorf

Már nem dolgoztunk, egész nap készülődtünk, mint valamikor otthon. Karácsonyfák készültek. Eljött a szenteste is. Ünnepegyünk pompásan sikerült. Egész életemben felejthetetlen marad. Ünnepegyünk kezdetén felhangzott a Mennyből az angyal gyönyörűen feldíszített karácsonyfánk alatt. Úgy ültünk fájdalmas szívvel, mint egy nagy család. Hiányzott a boldog hitves, édesanya, szeretteink. Majd a rádió hangja szólt hozzánk. Édesanyám te is mentél „Fiam aggódom érted, vigyázz magadra.” Drága aranyos kis Kedveském a te üzeneted is felhangzott „Nagyon hiányzol, siess haza. Haza is mentem, lelkem köztetek volt. Megsimogattam bársonyos arcod s letörültem könnyeid. Kértem a jó Isten vigasztaljon s adjon erős hitet. Édesanyám megsimogattam dolgos kezed s sokat szenvedő orcád. Tudom, hogy fehér kalács helyett kukoricakenyér a süteményetek. Azt is köszönjétek meg a jó Istennek, s majd megáld titeket. Nékem a szenvedés közepette megadta, de az íze keserű nélkületek. – Az előadasközben szem nem maradt könnyezetlenül, láttam zokogni öreg ősz bácsit, láttam sírni a legkeményebb embereket. – Énekkart vezettem, énekeltem. Ajándékot nem kaptunk. Egy pár cigarettát s rágógumit sorsoltak. Ez jellemző. Az előadásról fájdalmas lélekkel távoztunk. Otthonunkban folytattuk ünnepegyünket kis karácsonyfánk mellett. Énekelgettünk, Boros bátyám prédikált. Utána végigjártuk ismerőseinket s boldog ünnepeket kívántunk. Este történt ünneplésünk legszebb pillanata. Zenekar hangja ütötte meg fülünket. Kirohantunk s legnagyobb csodálkozásunkra a mindig velünk érző néger zenekarral s énekkarral köszöntöttek bennünket. Soha nem tudom elfeledni szívből jövő éneküket. Cigarettát dobáltak közénk. Jó Isten ismét éreztette segítő kegyelmét. Késő estig beszélgettünk az otthonról, utána fájó lélekkel, reátok gondolva hajtottam fejem álmra. – R: zabpehely, mazsola, tejeskávé, fehérkalács. E: húsleves, káposzta hússal, burgonya, kukorica, szilva, fehérkalács, kenyér. V: lekvárostészta, kukorica, kompót, tejeskávé s fél fehér kalács. Kaptunk 3 szivart.

December 25. (kedd) Zirndorf

Eljött a békesség napja. Immár másodszor messze tőled aranyos Kedveském. Mióta nem volt békességünk, nem volt boldogságunk. Mindent gondoltam, csak ezt nem. Kedveském egész nap veled voltam. Láttam, hogy méz bízó hittel Isten házába, öreg harangunk hívó szavára. Láttam azt a könnycseppet, ami végighullott piros orcádon. Hallottam Istenhez szálló imádat. Istenem áld és szeresd továbbra is kedves férjemet. Mikor elhangzottak, talán akkor imádkoztam érted is. Imánk

egyszerre ért az egek urához a békesség ünnepén. Utána láttam haza felé menő alakod, s Édesanyám kedves arcod, amint sírva vigasztaltátok egymást. Üres volt nélkülem ünnepi asztalotok, hiányzott a boldogság. Éreztem a délelőtti istentiszteleten, hogy a jó Isten üzent nekünk. Bízzál fiam, bízzál leányom. – Délután moziba voltunk. Az est is fájó volt. István esteje. Minden egyes jókívánatot szűrás volt szívembe. Hová lettek a boldog István estek. Drága jó Anyám milyen boldogan készítetted a jobbnál jobbakat. S ti jó barátok, titeket is hová vetett a sors. A jó Istenen keresztül kívánok mindnyájótoknak boldog ünnepeket. Este, hogy egy kicsit feledjünk, énekelgettünk s később táncra is sor került. – Ünnepi étrendünk: R: zabpehely mazsolával, tejeskávét, kalács. E: hússkrumpli, rántotta, hagymás-paradicsomos saláta, csokoládépudding, körtekompót, kalács. V: zöldborsófőzelék hússal, kukorica, pogácsa, barackkompót, tejeskávét, kalács.

December 26. (szerda) Zirndorf

Ez a nap számunkra már nem volt ünnep. Dolgoztunk. Karót hordtam egész nap. Munka nem igen folyt. A kis Juppánokkal beszélgettünk. Reggelit gyomorfájásom miatt nem ettem. E: babfőzelék, cékla, kompót, leves, kalács. V: krumplifőzelék, hal, barack, tejeskávét, kalács.

December 27. (csütörtök) Zirndorf

Reggelizni nem tudtam. Délelőtt kavicsért voltunk 90 km-re Herschbruckon túl. Délután 1 órakor értünk vissza. E: hússleves, káposzta, fehérkenyér. V: krumpli, rántotta, skáposzta, tejeskávét, fkenyér. Lengyel örök váltották fel a négereket.

December 28. (péntek) Zirndorf

Napról napra betegbb vagyok. Nem tudok enni semmit, a gyomrom mindig jobban fáj. Délután, s délelőtt egy-egy fordulót tettünk az állomásra, mert sofőrünk nem tudott vezetni. Reggel semmit, délben kávé, este csak teát ittam.

December 29. (szombat) Zirndorf

Éjjel gyomrom miatt nem aludtam semmit. Állomásra jártunk, délelőtt wc papírt, délután mosósódat hordtunk. Egész nap nem ettem semmit.

December 30. (vasárnap) Zirndorf

Délelőtt istentiszteleten voltam. Délután készültem a holnapi előadásra. – R: zabpehely, szilva, tejeskávét, fkenyér. E: hússkrumpli, rántotta, barack, pudding, fkenyér. V: paradicsomos babfőzelék hússal, kukorica, tejeskávét, fehérkenyér.

December 31. (hétfő) Zirndorf

Elérkezett az év utolsó napja. Ilyenkor mindig visszatekintünk az elmúlt évre. Most a visszatekintés fájó nagyon, fájdalmas, tele szomorúbbnál szomorúbb napokkal, emlékekkel. Elmúlt egy év, hogy szeretteimhez egy szót sem szóltam, hírt sem hallottam felőlük. Sokat fáj a szívem utánad Kedveském. Többet nem is szólok az elmúlt évről, szeretném, ha soha nem jutna eszembe, olyan maradna, mint egy rossz álom. – Nem dolgoztunk. Este századunkkal rendeztem egy kis előadást. Krónikámnak volt nagy tetszése. Éjfélkor rádiót hallgattam, de nem azt vártam tőle (Köszöntsük az új évet táncsal). Mindannyiótoknak sokkal boldogabb, nagyon boldog új évet kívánok s kérjük a jó Istent, hogy hozza el a boldogságot számunkra. – Reggeli zabpehely, lekvár, tej, mazsolás kalács. E: krumplifőzelék, rizsleves, hal, sajt, mazsolás kalács. V: lekvárostészta, szilva, tejeskávét, mazsoláskalács.

IV. KÖTET (1946)

Január 1. (kedd) Zirndorf

Egy óra felé aludtunk el. Lefekvés után is mindig velem voltál Kedveském. Előttem álltál kedvesem, szeretettől sugárzó arccal, karodon aranyos kisfiunkkal. Tudom, te sem tudtál elaludni. Gondoltál rám, s imádkoztál értem az új év reggelén. Talán meghozza számunkra a boldogságot. Egész nap hétköznapiaknak illett be. Reggel istentiszteleten voltam. Szólót énekeltem. Utána, s délután is aludtam, pihentem. Este elővettem fényképünket s hosszan elnézegettem. Milyen szép is volt. – R: zabpehely, lekvár, tejeskávé, mazsoláskalács. E: húsoskrumpli, uborka, rántotta, pudding, tejeskávé, mazsoláskalács. V: rizseshús, kukorica, barack, tejeskávé, mazsoláskalács.

Január 2. (szerda) Zirndorf

Ismét munkába fogtunk. Egész nap papírokat raktam. R: zabpehely, lekvár, fkávé, kenyér. E: zöldborsófőzelék, kukorica, tejeskávé, mazsoláskalács, fehérkenyér. V: káposzta, krumpli, szilva, tejeskávé, mazsoláskalács, fehérkenyér.

Január 3. (csütörtök) Zirndorf

Délután ponyvát szedegettünk össze Jósánkkkal, délután papírokat görgettünk. – R: zabpehely, lekvár, tejeskávé, kenyér. E: húsleves téstával, krumplifőzelék hússal, szilva, kukorica, fehérkenyér. V: tarkababfőzelék, barack, tejeskávé, cékla, fehérkenyér. Nánai jóvoltából mióta hazulról eljöttem először ihattam bort.

Január 4. (péntek) Zirndorf

Egész nap klórmeszes dobozokat raktam. Rádió bemondta, hogy dec 15-től ugyancsak deportáltak vagyunk, s elbocsátáskor egy rend ruhát kapunk. R: rizsdara édes tej, tejeskávé, kenyér. E: húsoskrumpli, rántotta, sav. zöldbab, szilva, fehérkenyér, téstaleves. V: zöldborsófőzelék hússal, szilva, sajt, tejeskávé, kenyér, édes tej.

Január 5. (szombat) Zirndorf

Karónál dolgoztam. R: zabpehely, édes tej, tejeskávé, kenyér. E: húsoskrumpli, rántotta, sav. zöldbaleves, kenyér. V: paradicsomos babfőzelék, cékla, kukorica, barack, tejeskávé, kenyér. Éjszaka nagyon rosszul voltam.

Január 6. (vasárnap) Zirndorf

Istentiszteletre sem tudtam elmenni. Reggelit sem ettem. E: cukrostészta, barack, szilva, téstaleves, pudding, pite, kenyér. V: fasírozott, krumpli, dinszteltkáposzta, barack, kukorica, tejeskávé, pite, kenyér. Oltást kaptunk.

Január 7. (hétfő) Zirndorf

Reggel nagy meglepetés ért bennünket, negyven puskás néger őr várt bennünket s kísért reggelire. Ilyen őrség még nem volt fogságunk alatt. Most tudták meg a sok szökést a központban, s azok rendelték el. Teljes cirkusz volt. Még egy másik nagy sorspont is jelentkezett a mai nap. Megjött a parancs. Csütörtökön megyünk Bad Aiblingba elbocsátásra. Hogy oda megyünk biztos, de hogy onnét hová nem tudjuk. – R: paradicsomosbab, tejeskávé, kenyér. E: húsleves, zöldborsó, sárgarépa-főzelék, kukorica, barack, kenyér. V: krumpli, káposzta hússal, szilva, sajt, tejeskávé, kenyér.

Január 8. (kedd) Zirndorf

A készülődés s a találgatások napja. Papírnál dolgoztam. R: zabpehely, tejeskávé, kenyér. E: rizses-hús, kukorica, pudding, barack, szilva, tejeskávé, kenyér, pogácsa. V: babfőzelék hússal, krumpli, kukorica, barack, szilva, pudding, pogácsa, tejeskávé, kenyér. Minden olyan édes volt, hogy alig lehetett megenni.

Január 9. (szerda) Zirndorf

Elérkezett az utolsó nap. Még ma is dolgoztunk. Délelőtt ágyatraktam, délután ruhát hordtam az állomásról. R: nagyon édes dara, pogácsa, tejeskávé. E: cukrosmakaróni pudinggal, kukorica, szilva, barack, pogácsa, tejeskávé, kenyér. V: zöldborsófőzelék, kukorica, barack, szilva, pogácsa, tejeskávé, kenyér. Óriási meglepetés ért bennünket. Munkából kijövet mindenkitől elbúcsúztunk. Kalapot emeltünk a Depó kapujában, s bent már várt a hír, bizonytalan ideig maradunk. Telefonjelentést kaptak, hogy a Bad-Aiblingi tábor tele van s másik táborba megyünk elbocsátásra. Megnyugtató a hír, tehát elbocsátásra, hazaszállításra. Szinte hihetetlennek hangzik, ezt fhgy urunk állítja s mondja. Tehát ismét dolgozunk tovább a következő parancsig.

Január 10. (csütörtök) Zirndorf

Parancs nem változott, bizonytalan ideig maradunk. Ágyakat raktam egész nap. Esett az eső. Egész enyhe volt az idő. Gyomrom mindig fáj, alig tudok enni valamit. Doktorhoz nem mehetek, mert nincs lázam. Reggelizni nem voltam. E: rizseshús szalonnával, kukorica, sajt, szilva, pogácsa, tejeskávé, kenyér. V: húsleves, tojásoskrumpli, skáposzta, kenyér, pogácsa.

Január 11. (péntek) Zirndorf

Aranyos kis Kedveském, veled álmodtam. Nagyon boldog álom volt. Egész nap ágyakat raktam. Reggelizni nem voltam. E: krumplifőzelék, hal, barack, tejeskávé. V: zöldbabfőzelék hússal, kukorica, tejeskávé, keksz, kenyér.

Január 12. (szombat) Zirndorf

Délelőtt állomásról paplant hordtunk be. Délután ugyanazokat vittük s beraktuk. Reggeli: zabpehely, édestej, tejeskávé, kenyér. Ebéd: húsosburgonya, tejeskávé, rántotta, cékla, fehérkenyér. Vacsora: tarkababfőzelék, csokoládépudding, tejeskávé, kenyér. Este el kellett hagyni barakkunkat. Felköltöztünk egy padlásszobába.

Január 13. (vasárnap) Zirndorf

Reggel istentisztelet. Még istentiszteletre is ör kísért bennünket, ami erős sebet ütött a szívünkbe. Istentisztelet keretében búcsúztunk szeretett amerikai lelkipásztorunktól. Semmi öröm, semmi jó emlék nem fűződik majd fogságunkból, se azt az embert még sem tudja elfelejteni. Talán jobban szeretett bennünket, mint saját gyermekeit. Ő öntötte belénk a reményt buzgó arcával s férfias kézszorításával. A jó Isten áldja meg s fizesse meg jóságát. – Oltást kaptunk. Délután a jó enyhe idő megváltozott. Hófelhők jöttek, esett a hó s hordta a szél. – Reggeli: zabpehely, édestej, tejeskávé, kenyér. Ebéd: sajtosmakaróni, csokoládépudding, tejeskávé, keksz, kenyér. Vacsora: zöldborsófőzelék hússal, kukorica, szilva, tejeskávé, kenyér.

Január 14. (hétfő) Zirndorf

Kerítésoszlopot állítottam le egész nap. Bekerítjük a lakhelyünket a németek részére. Reggelit nem ettem gyomorfájásom miatt. Ebéd: krumplistészta, rántotta, szilva, pudding, keksz, tejeskávé, kenyér. Vacsora: zöldbabfőzelék, pudding, keksz, tejeskávé, kenyér.

Január 15. (kedd) Zirndorf

Egész nap bádorgályhákat rakosgattunk. Reggeli zabpehely édestejjével, tejeskávé, kenyér. E: tarkababfőzelék, cékla, tejeskávé, kenyér. V: káposzta hússal, pudding, krumpli, tejeskávé, keksz, kenyér.

Január 16. (szerda) Zirndorf

Gyomorfájásom szinte tűrhetetlenné vált, ezért elmentem a doktorhoz. Megvizsgált, 3–4 féle orvosságot rendelt. Lefeküdtem a gyöngéledőszobába. Reggeli: Zabpehely édestejjével, tejeskávé, kenyér. Ebéd: húsleves, húsosrizsa, kukorica, keksz, limonádé, kenyér. Vacsora: krumplifőzelék, hal, pudding, pogácsa, tejeskávé, kenyér. Kanti Feri végleg visszajött.

Január 17. (csütörtök) Zirndorf

Feküdtem egész nap. Alig ettem valamit. Reggeli: zabpehely, tejeskávé, pogácsa. E: krumplifőzelék, hal, kukorica, kenyér. V: babfőzelék, cékla, kukorica, feketekávé, kenyér.

Január 18. (péntek) Zirndorf–Ingolstadt

Dél előtt elmentem orvoshoz, s minden vizsgálat nélkül kórházba utalt. Ebéd után elhagytuk a Depót s Eichstadtba akartak letenni, de az ottani magyar kórház elköltözött, s így tovább Ingolstadtba felvettek, s 5 tiszttel kerültem egy szobába.

Január 19. (szombat) Ingolstadt

Dél előtt felvittek a kórterembe. Reggeli: Tejeskávé. E: köményleves, káposztafőzelék hússal s $\frac{1}{4}$ kenyér. Drága jó Anyám s Szülém, névnapja alkalmából a jó Isten gazdag áldását kérem. Vacsora: Tejberizs, lekvár.

Január 20. (vasárnap) Ingolstadt

Reggel istentiszteleten voltam. Reggeli: tejeskávé, 25 dkg kenyér. Ebéd: tészta sajtoshússal, cékla. Vacsora: vurszt s vaj. Este előadást néztem melyen Lakatos Vince muzsikált. Este rosszul voltam.

Január 21. (hétfő) Ingolstadt

Csak vért vettek. R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: zöldségleves, tarkababfőzelék sült vursttal. V: Főtt-krumpli, vaj. Este ismét rosszul voltam.

Január 22. (kedd) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: húsleves, sárgarépa-főzelék, hús. V: tejberizsa, lekvár. Este amerikai pótkalóriát kaptunk.

Január 23. (szerda) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: húsleves, krumpli, cékla, hús. V: szafaládé. Megérkezett az igazoltató s elbocsátóbizottság.

Január 24. (csütörtök) Ingolstadt

R: tejeskávé, 20 dkg kenyér. E: rizsleves, édeskáposzta, hús. V: vaj, sajt, szafaládé. Az idő jól telik.

Január 25. (péntek) Ingolstadt

Megkaptam az elbocsátólevelem s 40 Márkát. Most már végleg szabadok vagyunk. R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: krumplileves, dióstészta. V: sajt, vaj.

Január 26. (szombat) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: burgonyafőzelék, húsleves. V: vurszt, vaj. A pótkalóriával jól kijövünk, bőségesen elég.

Január 27. (szombat) Ingolstadt

Istentiszteleten voltam. R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: rizsa, leves, hús, cékla. V: vurszt, sajt.

Január 28. (hétfő) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: leves, tarkababfőzelék, vurszt. V: krumpli, vaj. Délután moziban voltam. Láttam a dachauai szörnyűséget. Lassan, lassan talán közelebb a hazaszállítás boldog pillanata is. A mai nap megkérdezték ki akar átmenni a Neuburgi kórházba. Most február közepéig a kórházat hazaszállítják.

Január 29. (kedd) Ingolstadt

Reggeli: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: leves, káposztástészta. V: krumplipüre, cékla, szafaládé. Egész délután sétáltunk a városban. Megnéztük a magyar hősök temetőjét is. Nagyon szép. Ismerőst nem találtam köztük.

Január 30. (szerda) Ingolstadt

Egész nap bent voltam. R: szokásos. E: leves, krumplifőzelék, hús. V: tejberizs fahéjjal.

Január 31. (csütörtök) Ingolstadt

R: szokásos. E: leves, krumplipüre, hús. V: gulyásleves. Délután sétán voltam.

Február 1. (péntek) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: húsleves, mandulástészta. V: sajt, vaj. Délután sétáltunk a városban. Stumflevest ettem.

Február 2. (szombat) Ingolstadt

R: tejberizs, 25 dkg kenyér. E: húsleves, káposzta, hús. V: vurszt, vaj. Délután sétáltunk. Este kabaré előadáson voltam.

Február 3. (vasárnap) Ingolstadt

Délelőtt istentiszteleten voltam. R: reggelim tejeskávé, ami nem volt mennyei. E: leves, rizsa, hús. V: sajt, vaj. Este kint vásároltunk tejeskávét, tejet, sört.

Február 4. (hétfő) Ingolstadt

Reggeli 25 dkg kenyér. E: leves, babfőzelék, vurszt. V: krumpli, vaj. Este megkaptuk a pót amerikai kalóriát. Kanti Feritől levelet kaptam.

Február 5. (kedd) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. Ebéd: leves, sajtosmakaróni. V: vurszt, vaj.

Február 6. (szerda) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: krumplileves, rizsa, hús. V: sajt, vaj. Kint rétes, kisült krumplit spennóval s tejet ettem.

Február 7. (csütörtök) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: húsleves, krumpli, hús. V: 2 tojás, vaj. Este kabarén voltam.

Február 8. (péntek) Ingolstadt

Reggeli tejeskávé, 25 dkg kenyér. Ebéd krumplileves, tojásosnudli. V: sajt, vaj, retek. Kint krumpli-leves, sárgarépa-főzelék, krumpli.

Február 9. (szombat) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: krumplifőzelék, hús, leves. V: gulyásleves.

Február 10. (vasárnap) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: leves, húsos rizsa. V: parizer, vaj. Kint sárgarépa-főzelék, daraleves.

Február 11. (hétfő) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: tojásos tarkababfőzelék, szafaládé. V: tejberizsa, lekvár. Nagyon lassan telik az idő. Nem akar jönni a boldog viszontlátás. Nagyon sokat, mondhatni minden pillanatban reátok gondolok Kedveském.

Február 12. (kedd) Ingolstadt

R: fkávé, 25 dkg kenyér. E: leves, sárgarépa-főzelék, hús. V: sajt, vaj, túró, retek.

Február 13. (szerda) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg fehérkenyér. Ezután azt kapunk. E: krumplisnudli, leves. V: szafaládé, vaj.

Február 14. (csütörtök) Ingolstadt

R: tejeskávé, 25 dkg kenyér. E: leves, krumpli, fasírozott, cékla. V: vaj, szafaládé. Este szeánszt csinálunk. Megkérdeztem a szellemet élsz e drága kis aranyos Kedveském s jó Anyám. Kibetűzte, hogy éltek s sőt, hogy kisfiam is van. Hej, ha igaz lenne. Nem lenne nálamnál boldogabb. Hazamenetelről azt mondta, hogy május 10-én megyünk.

Február 15. (péntek) Ingolstadt

R: tejeskávé, kenyér. E: krumplileves, mandulástészta. V: sajt, vaj. Röntgenen voltam.

Február 16. (szombat) Ingolstadt

R: tejeskávé, kenyér. E: leves, krumplifőzelék, tojás. V: gulyásleves.

Február 17. (vasárnap) Ingolstadt

R: tejberizs, kenyér. E: leves, rizsa, hús. V: szafaládé, vaj. Istentiszteleten voltam.

Február 18. (hétfő) Ingolstadt

R: tejeskávé, kenyér. E: leves, babfőzelék, tojás. V: tejberizsa, lekvár. Délután nagy öröm ért. Levelet kaptam a lelkészi hivataltól, amelyben kedves barátom Feri érdeklődő levelét találtam, Borghorstban van. Nagyon megörültem, azonnal három levelet írtam.

Február 19. (kedd) Ingolstadt

R: tejeskávé, kenyér. E: leves, krumpli, pörkölt. V: sajt, vaj.

Február 20. (szerda) Ingolstadt

R: tejeskávét, kenyér. E: leves, sárgarépa-főzelék, hús. V: 2 tojás, vaj.

Február 21. (csütörtök) Ingolstadt

R: tejeskávét, kenyér. E: leves, krumplifőzelék, tojás. V: vurszt, vaj. Moziban voltam.

Február 22. (péntek) Ingolstadt

R: tejeskávét, kenyér. E: leves, lekváros-tészta. V: sajt, vaj.

Február 23. (szombat) Ingolstadt

R: tejeskávét, kenyér. E: leves, krumpli, fasírozott. V: tarkabableves. Este kalóriaosztás. Miből áll a 10 napi kalória: 6 db tej-konzerv. 25 db tojásra való tojáspor, tejpör, puddingpor, 10 dkg mazsola, 20 szem szilva, 5 dkg jam, 10 dkg szárított alma, 10 dkg kakaópor, 5 dkg kávé, 3,4 kg marhahús, 23 dkg csirkehús, 17 dkg zsír, 10 dkg vaj, 8 dkg sajt, 25 dkg kolbászfélét, 75 dkg kristálycukor, ½ kg liszt.

Február 24. (vasárnap) Ingolstadt

Reggel istentiszteleten voltam. R: tejeskávét, kenyér. E: leves, rizsa, hús. V: sajt, vaj.

Február 25. (hétfő) Ingolstadt

R: tejeskávét, kenyér. E: leves, babfőzelék. V: gulyásleves.

Február 26. (kedd) Ingolstadt

E: borjúpörkölt, leves. V: főttkrumpli, vaj.

Február 27. (szerda) Ingolstadt

E: leves, krumpli, fasírozott. V: tejberizsa.

Február 28. (csütörtök) Ingolstadt

E: leves, székelygulyás. V: tojás, vaj.

Március 1. (péntek) Ingolstadt

E: leves, mandulátészta. V: sajt, vaj.

Március 2. (szombat) Ingolstadt

E: leves, krumplifőzelék, tojás. V: főtt tojás, vaj.

Március 3. (vasárnap) Ingolstadt

Istentiszteleten voltam. E: rizsaleves, tea, szafaládét, vaj. Este a zöldek-nél voltunk.

Március 4. (hétfő) Ingolstadt

Az ételmeztés romlott. Kávé reggel kevés. E: székelygulyás leves. V: főttkrumpli, vaj.

Március 5. (kedd) Ingolstadt

Osztályír-nok lettem. Annyira lecsökkent a létszám, hogy kénytelen voltam én is munkát vállalni. De volt egy bizonyos oka is, hogy miért! Egész nap az irodában voltam. E: leves, krumpli, fasírozott, főtt hús. Délután 2 dl tej. V: sajt, vaj. Ebben a pillanatban este, hogy a kollá-vint várom az irodán, jön egy hdgy Münchenből s hozza a boldog hírt, hogy 18–19-én 2 kórházvonat jön, megyünk haza. Milyen boldogság is lenne.

Március 6. (szerda) Ingolstadt

Irodán dolgoztam. Délután kalóriaosztás. Tízórai tejbegríz, vaj. E: babfőzelék, hús. V: krumplileves.

Március 7. (csütörtök) Ingolstadt

Papp ezredes elment. Irodán dolgoztam. 10 órai tej, vaj. E: leves, pörkölt, krumpli. V: sajt, vaj.

Március 8. (péntek) Ingolstadt

Bent dolgoztam. 10 órai tej vaj. E: leves, lekvárostésza. V: bableves.

Március 9. (szombat) Ingolstadt

Irodán voltam. 10 órai tejberizsa. E: leves, krumplifőzelék, hús. V: sajt, vaj.

Március 10. (szombat) Ingolstadt

Istentiszteleten kereszteltek, s a neuburgi pap prédikált. 10 órai tej, vaj. E: leves, rizsa, hús.

Március 11. (vásárnap) Ingolstadt

E: rántottleves, babfőzelék. V: burgonya, vaj. Minden nap kapunk 10 órait is.

Március 12. (hétfő) Ingolstadt

Ebéd zöldségleves, tojásosnudli. V: sajt, vaj. Úgy van, hogy 19-én megyünk haza.

Március 13. (szerda) Ingolstadt

E: grízleves, székelygulyás. V: burgonyaleves. Megváltozott a dátum, 24-én megyünk.

Március 14. (csütörtök) Ingolstadt

E: húsleves, burgonyafőzelék, hús. V: bableves. Minden pillanatban várható az indulás.

Március 15. (péntek) Ingolstadt

Úgy volt, hogy nagy ünnepséget rendezünk. Én énekeltem volna. Rákóczy megtérését Lakatos Vince cigányzenekarának kíséretével. De a közbejött nagy esemény miatt elmaradt. Megjött a már nagyon régen várt boldog indulásra való parancs. Holnap indulunk kórházvonattal haza. Boldogságom leírhatatlan. Talán most végre eljön. Természetesen este felé ismét jöttek ellentétes hírek. Nagyon sok munkám volt végig egész nap. E: leves, lekvárostésza. V: gulyásleves.

Március 16. (szombat) Ingolstadt

Elérkezett a nagy nap. Délután megkezdődött a kipakolás. Késő este fejeződött be teljesen. Családok közé kerültem. Most már talán biztos az elmenetelünk. Hosszú, sok-sok szenvedés után elindul vonatunk szülőföldünk felé. Fáradtan feküdtem le nagyon nyugalmas emeleti ágyamba. Nem gondoltam volna, hogy ilyen kényelmesen fogok haza menni. A jó Isten most is megmutatta szeretetét velem szemben, s tudom, hogy titeket is megtartott számomra.

HAZAFELE

Március 17. (vasárnap) Ingolstadt–München

Reggel még Ingolstadtban ébredtem. Dél előtt 11 órakor jött egy parancs, hogy a Tbc-seket nem vihetjük haza. Új betegek jöttek helyettük, s végre du 2–3 óra között megindult vonatunk a boldogság felé. Lassan eltűnt Ingolstadt, akik ott maradtak integettek és elveszett, vágatott vonatunk München felé s este értünk oda. Ebédre leves gulyást, vacsorára húst, vaját, sajtot kaptunk.

Március 18. (hétfő) München–Linz–Bécs

Rosenheimen keresztül délelőtt értünk Linzbe s rövid várakozás után elindultunk tovább. Linzet elhagyva elértük az orosz zónát s minden nehezebb zökkenő után átjutottunk s robogott vonatunk Bécs felé, hova este 8 órakor értünk. Ebédre verdacht leves, hússal, vacsorára sajtot, húst, s vajot kaptunk.

Március 19. (kedd)

Az éjszakát Bécs külvárosában töltöttük amerikai zónában. Jól aludtam. Reggel mellettünk állt egy szerelvény tele svábokkal. Reggelire feketét, vajot s kenyeret kaptunk. Délután indultunk tovább s végre éjfélt után $\frac{3}{4}$ 1 órakor átléptük szeretett szülőföldünk határát s beértünk Hegyeshalomra.

Március 20. (szerda)

Csak délelőtt, későn indultunk tovább s besötétedéskor értünk Komáromba. Az uton az étkezésünk: R: fkvé, kenyér, vaj, hús. E: meleg leves, vaj. V: tojás, vaj, hús, keksz.

Március 21. (csütörtök)

Reggel még Komáromban várakoztunk igazolásra. Kaposvárra megyünk. Annyira megörültem, hogy majd az égig ugrottam örömben. Csak délután indultunk el s este értünk Fehérvárra. Este indultunk tovább.

Március 22. (péntek)

Reggel Siófokon ébredtünk. Nagyon nehezen dőcög a vonatunk. Élelmünk is elfogyott. Reggel a gyönyörű Balaton mellett mentünk el. Nagykanizsán keresztül este Gyékényesre értünk.

Március 23. (szombat)

Reggel már Kaposváron ébredtük. Azonnal igazoltatásra vittek.

8. kép. Hazatérés utáni családi kép
a Lovas-ház udvarán

9. kép. Hazatérés utáni családi kép
a szülőház udvarán

IRODALOMJEGYZÉK

- GOSZTONYI 1992 GOSZTONYI Péter: *A Magyar Honvédség a második világháborúban*. Budapest 1992.
- HALMOS 2024 HALMOS B. Ágnes: A jutasi tisztek legendája. *honvedelem.hu* 2024. 04. 30. <https://honvedelem.hu/magazin/a-jutasi-altisztek-legendaja.html>
- RAVASZ 1997 RAVASZ Dezső: Karpaszományos. In: *Magyarország a második világháborúban. Lexikon. A–Zs.* Főszerk. Sipos Péter. Budapest 1997. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyarorszag-a-masodik-vilaghaboruban-lexikon-a-zs-F062E/k-F0A98/karpaszomanyos-F0AAB/> (elérés: 2024. 12. 10.)
- VAJDA 2007 VAJDA András: „Világháború”: történet vagy történelem? In: *Folklór és történelem*. Szerk. Szemerkenyi Ágnes. Budapest 2007, 452–480.
- Westlager Bernreuth 2021 Westlager Bernreuth – die vergessene dritte Kaserne. *Kultur- und Militärmuseum Grafenwöhr* 2011. 06. 09. <https://museum-grafenwoehr.de/westlager-bernreuth-die-vergessene-dritte-kaserne/> (elérés: 2024. 12. 10.)

FORRÁSOK

Wosinsky Mór Múzeum Néprajzi Adattára 1100-2023

Bogár István önéletírása

István Bogár's Diaries Written as a Soldier and a Prisoner of War

István Bogár is widely known as an educator, ethnographic collector, and teacher, as well as for his association with the Bogár Farm and the Sárköz wedding tradition. However, this study presents him as a soldier. His diaries, written during the Second World War, have been preserved in his family's archives. Spanning five volumes, they cover the period from November 1944 to March 1946. Bogár enlisted in Pécs as an officer candidate in October 1944. By the end of the year, he was sent to Germany, where he was stationed at a training camp in Auerbach. He did not participate in active combat. In April 1945, he and his unit were taken prisoner by American forces. He was interned in several prison camps before finally returning home in March 1946.